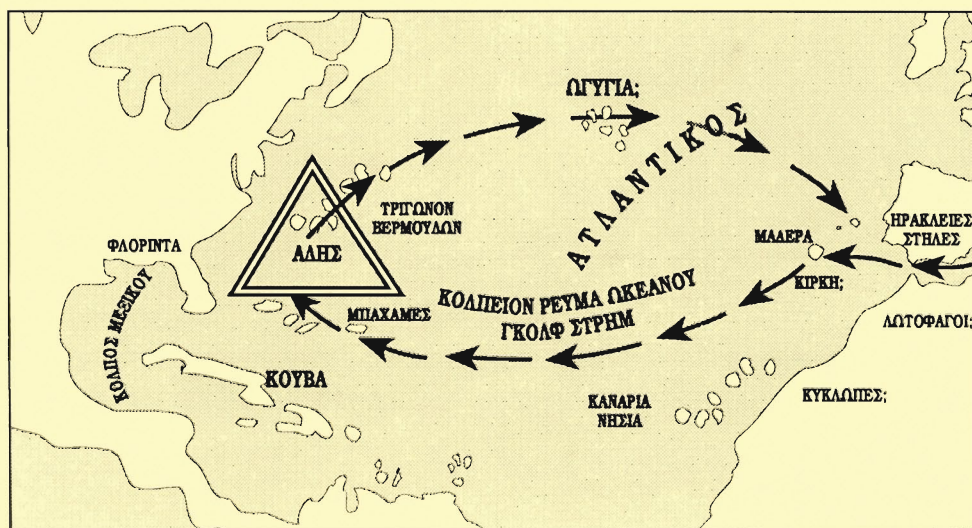

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ
ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 800

Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΣΤΟΝ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟ

Παῦλος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἰεχωβά

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Αθήνα.
Τηλέφ.: 3223957, 9841655.

Τα Γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν προΐνές ώρες
9.30 - 13.30 καθημερινά.

Ίδιοκτήτης· Εκδότης· Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Ατελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ.»
Μάγερ 11, Αθήνα, τηλ.: 5221792.
Εκτυπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΠΙΩΡΓΟΣ

- Τιμή αντιτύπου: 800 δρχ.
- Έτήσια συνδρομή: 8.000 δρχ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 10.000 δρχ.
- Φοιτητών: 5.000 δρχ.
- Έξωτερικού: 50 δολλ. ΗΠΑ.
- Οί συνδρομές προκαταβάλλονται
κατά την εγγραφή.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά εμβάσματα στη
διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
κειμένων του «Δ», με την προϋ-
πόθεση ότι θα αναφέρεται ρητώς
η πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 8292:

Έλλάς και Ρωμαίικο Κρατίδιο

Δ.Ι.Λ.

ΣΕΛΙΣ 8294:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
Γ.Μ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ, Μ. ΔΑΝΙΚΑΣ, Σ.
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΡΗΣ, Γ. ΚΑΚΑΒΑΣ, Β.-Ε.
ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ν.Ε. ΠΡΕΑΡΗΣ, Η. ΓΑΖΗΣ, Α.
ΚΟΛΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΕΛΙΣ 8303:

Για μιὰ οίκουμενική Ελλάδα
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΑΖΑΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 8306:

Οί Αφρο-φοινικιστές και ό λιμναϊός
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 8309:

Τò φάντασμα τής «Ινδοευρωπαϊκής»
ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 8309:

Ή δυναμική τής γραφής στην Ελλάδα
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ

ΣΕΛΙΣ 8325:

Ή Οδυσσεάς στον Άτλαντικό
ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 8335:

Παῦλος, ό απόστολος του Ήεχωβᾶ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΕΞΗΣ

ΣΕΛΙΣ 8347:

Συνέντευξη τής Λυδίας Κονιόρδου
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΕΞΗΣ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

Πάνος Κοκκινόπουλος, Άννα Κελεσίδου, Ν. Μοσχολιός.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΕΘΝΙΚΑ: σελ. 8307 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 8333 • ΕΛΛΟΓΑ ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΚΑ: σελ. 8323 • ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ: σελ. 8345 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 8352.

Ἑλλάς καὶ Ρωμαίικο Κρατίδιο

Τὰ 170 χρόνια τοῦ θίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ Ρωμαίικου Κρατιδίου δὲν ἀφήνουν καμμία ἀμφιβολία γιὰ τὸν ρόλο του ἔναντι τῆς ἄλλης ὑπαρκτῆς Ἑλλάδας, τῆς Ἑλλάδας τοῦ Λόγου, τῆς Γλώσσας, τῆς Ἑρευνας, τῆς Ἐπιστήμης, τοῦ Διαλόγου, τῆς Ἀποδείξεως, τοῦ Ἑλέγχου, τῆς Θεωρίας, τοῦ Ἀδογματίστου Τρόπου Ζῆν, μὲ μιὰ φράση τοῦ σημερινοῦ Παγκόσμιου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἐκ γενετῆς καὶ ἐκ φύσεως γνήσιο καὶ ὀργανικὸ κομμάτι τοῦ Διεθνoῦς Ἑξουσιασμοῦ τὸ κρατίδιο αὐτὸ στηρίζει τὴν ὑπαρξή του στὸν κρατικισμό, τὸν θρησκευτισμὸ καὶ τὸν οἰκονομικοκοινωνισμό, τὶς τρεῖς κολῶνες παντὸς ἔξουσιασμοῦ· κι ὄχι μόνο στρέφεται κι ἐξουδετερώνει ὅτιδήποτε Ἑλ-λογο μέσα στὸν χῶρο τῆς δικαιοδοσίας του, ἀλλὰ στέκεται ἀπολύτως ἀνίκανο νὰ συνειδητοποιήσῃ καὶ ἀξιοποιήσῃ τὸ Παγκοσμίως Ἑλληνικὸ, τὴν γιγαντιαία αὐτὴ κι ὀλοζώντανη σήμερα οἰκουμενικὴ πραγματικότητα, τὸ πιὸ ἰσχυρὸ **πολιτικὸ** στοιχεῖο ποὺ λειτουργεῖ σήμερα σ' ὅλα τὰ σημεία τῆς Ὑψηλίου – αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ ἀνιχνεύει, περιγράφει κι ἀνατέμνει λεπτομερειακὰ τὸ Περιοδικὸ αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του ἕως σήμερα.

* * *

Στὴν σημερινὴ ἐποχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Παγκοσμιότητος, ποὺ πανίσχυρη ἐξαπλώνεται ραγδαῖα κι ἐπιβάλλεται κυρίαρχη στὸν πλανήτη μας, ἡ σύνδεση τῆς ἐξελληνιζόμενης ἀνθρωπότητας μὲ τὸν ὀμφάλιο λῶρο ποὺ τὴν ἔθρεψε στοὺς μακροὺς αἰῶνες ποὺ ἐκνοφορεῖτο, ἤγουν μὲ τὸν ἑλληνικὸ γεωγραφικὸ χῶρο τῶν ἱερῶν ἐστίων καὶ θωμῶν τοῦ Πολιτισμοῦ, γίνεται πρωταρχικὸ **πολιτικὸ** αἶτημα: Γίνεται πανανθρώπινη ἀναζήτησις τῆς Κασταλίας πηγῆς, ἀπ' ὅπου ἀπορρέει τὸ πρῶτον κινoῦν τὸν Λόγο, ἡ Ὀμφὴ ποὺ φθέγγεται, σημαίνει καὶ χρησιμοδοτεῖ τὸ Ἑλλογον, τὸ Εὐρυνόμειον καὶ τὸ Θεμιστόν. Ἀγουροξυπνημένος γίγας ὁ ἄνθρωπος τῶν ἡλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν ψάχνεται καὶ

ψάχνει πῶς θὰ πορευθῇ στὸ νέο ἄγνωστο δρόμο, πὺν ὅμως εἶναι πανάρχαιος καὶ πασίγνωστος, αὐτὸς πὺν ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνια καὶ ἐπίπονη προετοιμασία διανύθηκε ἀπὸ τοὺς μεγάλους προπάτορες τοῦ σύγχρονου Πολιτισμοῦ μας, τοὺς δασκάλους τῆς σημερινῆς κοσμογονίας – γι' αὐτὸ καὶ αὐθεντικούς ὁδηγούς μας ἐσαεῖ. Αὐτοὶ εἶναι οἱ φυσικοὶ ἐγγυητὲς τῆς ὀρθῆς πορείας, οἱ γηραιοὶ γνῶστες τοῦ δρομολογίου μας καὶ οἱ σωτήριοι χειραγωγοὶ μας στοὺς κινδύνους ἐγκατακρημνίσεως στὸ Ἄγνωστο. Ἡ ἀνεύρεση αὐτῆς τῆς Κασταλίας σύντομα θὰ ἀποτελέσῃ – ἂν δὲν ἀποτελῇ ἤδη – ἀγωνιώδη ἀναζήτηση ζωτικῆς σημασίας γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα.

* * *

Τίθεται τὸ ἐρώτημα: Πῶς μπορεῖ τὸ ἀπὸ τῆ φύση του μισελληνικὸ Ρωμαῖκο Κρατίδιο νὰ συννιάρξῃ στὸν ἴδιο γεωγραφικὸ χῶρο μὲ τοὺς ἀγίους τόπους μιᾶς Παγκόσμιας Ἑλληνικότητας; Ὁ κρατισμὸς του, ὁ θρησκευτισμὸς του καὶ ὁ κοινωνικοοικονομισμὸς του σίγουρα θὰ κλονίζονται, θὰ σείωνται ἐκ βάθρων καὶ θὰ συρρικνώνονται στὰ ἀμέσως προσεχῇ χρόνια. Καὶ ἀφ' ἐτέρου τὸ κῦμα τῆς Ἑλληνικότητας θὰ ὀγκοῦται, θὰ εἰσβάλλῃ καὶ θὰ ἀρδεύῃ μὲ τὴν εὐεργετικὴ δρόσο του τὴν φρυγμένη ἀπὸ τὴν πολυαίωνα ξηρασία τῆς Ἑρήμου ἱερῆ γῆ μας. Πῶς ὁ ἐπιχωριάζων μισελληνισμὸς θὰ ἐπιδιώσῃ μέσα στὴ νέα γενεσιουργὸ δλίστηση πὺν θὰ καλύπτῃ ὅλο καὶ περισσότερο τὴν πανάρχαια κοιτίδα;

* * *

Τὸ Ρωμαῖκο Κρατίδιο θὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη – κανεῖς δὲν θὰ τὸ ἀπειλήσῃ μὲ ἐξαφάνιση. Ἀλλὰ ὁ Ἑλληνικὸς χῶρος δὲν θὰ ταυτίζεται, δὲν θὰ ταυτωνυμῇ καὶ δὲν θὰ συνναυτοργῇ μὲ τὸ Ρωμαῖκο Κρατίδιο. Ὁ χῶρος αὐτὸς θὰ ἐπαναταυτισθῇ, θὰ ἐπαναταυτωνυμῇ καὶ θὰ συνναυτοργῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Δ.Ι.Λ.

Δραστηριότητες αποστόλων του Φοινικισμού (δ')

Κύριε διευθυντά,

Θά ήθελα να σχολιάσω στην παρούσα μου επιστολή ένα διαχρονικό πρόβλημα του Έλληνισμού, που έγινε πάλι επίκαιρο με άρθρο γνωστού φοινικιστή στις 11/7/1993 σε κυριακάτικη έφημερίδα σε βάρος του συνεργάτη του περιοδικού σας κ. Κ. Πλεύρη. Είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς τη διαχρονικότητα του προβλήματος, γιατί η στρατηγική δολιοφθοράς σε βάρος του Έλληνικού Πολιτισμού από τους ιδεολογικούς έχθρους του αλλάζει σύμφωνα με τις ισχύουσες εκάστοτε καταστάσεις, διεξάγεται όμως πάντα με σύστημα και μέθοδο, με το ίδιο πάθος και την ίδια αγριότητα. Έτσι στη συνέχεια θα αναφερθώ πολύ συνοπτικά σε δύο άκραιες χρονικά περιόδους της ιστορίας μας, με μεγάλες όμως ομοιότητες στην φαινομενική αντίθεσή τους.

Ο Έλληνικός Πολιτισμός πέρασε στις μεγάλες ανεκπαίδευτες μάζες στα πρωτοχριστιανικά χρόνια σαν «άμαρτία» και σαν εμπόδιο στην Έλευση της «Ουράνιας Βασιλείας». Οί κήρυκες της νέας πίστης περάσανε σαν «θέλημα Θεού» την αγραμματοσύνη. Ξεκίνησε έτσι μια ιδεολογική τρομοκρατία μοναδική σε αγριότητα και χρονική διάρκεια, που όμοιά της δεν γνώρισε η ανθρωπότητα και είχε σαν αποτέλεσμα ένα ολοκαύτωμα, μια γενοκτονία σε βάρος των Έλλήνων, της πνευματικής κληρονομιάς τους και του πολιτισμού τους. Οί ζηλωτές με στολή έκστρατειας διέσχισαν τη χώρα, φανάτιζαν τα πλήθη και με τη συνδρομή των πρώτων πιστών, που ήταν οί «φτωχοί τῷ πνεύματι», που για πρώτη φορά απέκτησε νόημα ή ασημαντή ύπόστασή τους, έκαμαν, γκρέμιζαν, τρομοκρατούσαν, δολοφονούσαν στο όνομα της νέας πίστης και για τη σωτηρία της ψυχής τους, μια και ήσαν «θέλημα Θεού» να εξαφανισθεί από τη γη ό,τι είχε σχέση με τον Έλληνικό Πολιτισμό.

Από τα μέσα του περασμένου αιώνα οί ζηλωτές σαν σύγχρονοι κομμάντος άλλαξαν τη στολή έκστρατειας με την τήβεννο του ειδικού επιστήμονα, μια και το «θέλημα Θεού» δεν είχε πιά τόση απήχηση, δεν έμεινε άλλωστε και τίποτε όρθιο για να γκρεμίσουν, και να εϊστε σίγουροι σε πείσμα των διαφόρων αποφάσεων της UNESCO, των επιχορηγήσεων και αναρίθμητων προγραμμάτων της EOK (Eureka, Eurocare, Carebuild, Eurolith κ.λπ.) τίποτε δεν πρόκειται να επιτρέψουν να αναστηλωθεί, που να θυμίζει το αρχαίο κλέος.

Έτσι σήμερα καμουφλαρισμένοι με ένα φιλοαρχαιοελληνικό επίχρυσμα, είναι διορισμένοι θεματοφύλακες των Έλληνικών γραμμάτων και με το κύρος που τους παρέχουν οί πολλές επιτελικές θέσεις στην κρατική μηχανή και τὰ Πανεπιστήμια αλλοιώνουν την ιστορία μας, παραποιούν και αμφισβητούν ιστορικά δεδομένα με την δικαιολογία της «αναβάθμισης» ή της «σύγχρονης επιστημονικής άποψης» και έμποδίζουν κάθε πρωτοβουλία προώθησης του Έλληνικού φωτός.

Εκδίασαν την πολιτική ήγεςία του περασμένου αιώνα να μην αποδειχτεί τόν θησαυρό του Πριάμου, που πρόσφερε ό Σλήμαν στο νεοσύστατο Έλληνικό κράτος. Δίδασκαν τὰ Έλληνόπουλα, ότι τὰ αδόξενα από τόν Όμηρο ήταν αποτελέσματα της αχαλίνωτης φαντασίας ενός τυφλού δάρδου. Δίδασκαν τὰ Έλληνόπουλα, ότι ή Γραμμική Β δεν είχε καμμία σχέση με την Έλληνική γλώσσα, για να άποκοπεί ό Μυκηναϊκός πολιτισμός από τόν Έλληνικό. Δίδασκαν τὰ Έλληνόπουλα, ότι ή Ιστορία μας αρχίζει το 700 π.Χ. Διδάσκουν τὰ Έλληνόπουλα, ότι οί Δωριείς, οί Άχαιοί, οί Ίωνες, οί Δαναοί ήταν φύλα ξένα μεταξύ τους, ενώ οί ίδιοι γνωρίζοντες τόν όμαιμον που τούς συνέδεε διοργάνωναν Άμφικτυονίες και συμμετείχαν στους Όλυμπιακούς άγώνες. Διδάσκουν τὰ Έλληνόπουλα, ότι τόν Έλληνικό Άλφάβητο έχει προέλευση Φοινικική.

Η τελευταία τους άπρέπεια κυκλοφόρησε περί με τόν διβλιαράκι «Μακεδονία», που μοίρασε

τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κατὰ χιλιάδες στὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ, καὶ ὑπεύθυνη γιὰ τὴν σύνταξη τοῦ εἶναι ἡ Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐπιστημόνων τοῦ Παιδαγωγικοῦ Institutum ὑπὸ τὴν ἔως πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν προεδρία τοῦ γνωστοῦ πολυθεσίτη φοινικιστῆ (προσέξατε τὸν τίτλο, «Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ»). Ποιὸς θὰ τολμήσει νὰ φέρεי ἀντίρρηση, νὰ ἀμφισβητήσει τοὺς κυρίους αὐτοὺς, ποὺ εἶναι σοδαροί, καλοὶ ὁμιλητὲς καὶ δείχνουν νὰ εἶναι φίλοι τῶν ἐκάστοτε κρατούντων, ποὺ κατέχουν πολλὰς ταυτόχρονα θέσεις σὲ Ὑπουργεῖα, Πανεπιστήμια, Ἐκδοτικούς καὶ Ραδιοτηλεοπτικούς Σταθμούς (ἀλήθεια, τί ἀνασφάλεια πρέπει νὰ νιώθουν)... Συνεχίζουν ἔτσι μὲ συνέπεια τὸ ἔγκλημα ποὺ διαπράττεται καθ' ἕξιν καὶ κατ' ἐξακολούθησιν τὰ τελευταῖα 1500 χρόνια σὲ βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Τὰ πρῶτα χρόνια ἡ καταστροφὴ τῆς κληρονομίᾳς τῶν Ἑλλήνων εἶχε ἀποδοθεῖ στὸ «θέλημα τοῦ Θεοῦ», στὴ συνέχεια ἐγίνε Βυζαντινὴ αὐτοκρατορικὴ ἐντολὴ «ἐς ἔδαφος φέρειν» καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια μετατράπηκε σὲ «σύγχρονη κρατοῦσα ἐπιστημονικὴ ἀποψη». Ἔτσι φτάσαμε, στὸ βιβλιαράκι «Μακεδονία» νὰ γράφουν αὐτοὶ οἱ κύριοι στὴ σελίδα 11 γιὰ «κρητονησιωτικούς προελληνικούς πληθυσμούς με ὑψηλὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο...». Τὸ «ὑψηλὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο» καὶ οἱ «προελληνες» ὑπάρχουν μόνο στὴ φαντασίᾳ ἴσως καὶ στὰ ὁράματά τους. Στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα δείγμα αὐτοῦ τοῦ «προελληνικοῦ» ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ. Ἀντίθετα στὴν 12 σελίδα γράφουν: «Σήμερα πολλοὶ ἐπιστήμονες θεωροῦν, ὅτι κοιτίδα τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας τῶν Ἀργειαδῶν καὶ τῶν Τημενιδῶν δὲν εἶναι τὸ Ἄργος τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἡ Ὀρεστὶς (περιοχὴ Καστοριάς)». Ἀμφισβητοῦν δηλαδὴ οἱ ἀθεόφοβοι σήμερα στὸ ὄνομα τῆς ἐπιστήμης καὶ σὲ πείσμα τῶν πολλῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων, ὅτι οἱ Μακεδόνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γνώριζαν, πίστευαν καὶ ἦταν ὑπερήφανοι γιὰ τὴν κοινὴ καταγωγὴ τους μὲ τὸν βασιλικὸ οἶκο τοῦ Ἀργους.

Ἀξίζει ἐδῶ νὰ λεχθεῖ, ὅτι αὐτοὶ οἱ κύριοι, ποὺ τόσο εὐκολὰ ἀμφισβητοῦν καὶ παραποιοῦν ἱστορικὰ δεδομένα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, γίνονται ἀκαμποι καὶ σκληροί, ὅταν τοὺς ἀμφισβητήσεις τὴν ἱστορίᾳ φίλης χώρας ἢ τὴν ἱκανότητα τοῦ γαῖδαράκου τοῦ προφήτη Βαλαάμ νὰ συνδιαλέγεται μὲ τὸν προφήτη καὶ κύριό του μὲ ἀνθρώπινη φωνή. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐποχῆς, ἂν φέρει κανεὶς ἀντίρρηση σ' αὐτοὺς τοὺς κυρίους ποὺ ἀμφισβητοῦν ἱστορικὰ δεδομένα μὲ ἰδεολογικὰ κριτήρια καὶ τεκμηριώνουν ἱστορικὰ τὰ ὅποια ὁράματα τῶν ἀναχωρητῶν τῆς ζωῆς, ἀκολουθοῦν στὸ πρῶτο στάδιο τὴν ἴδια παλιὰ μέθοδο τῆς συκοφαντικῆς ὕδρης, γιὰ νὰ μειώσουν τὸ κύρος τῆς μαρτυρίας τοῦ ὁποιοῦ «βέβηλου». Τὰ πρῶτα χρόνια οἱ λέξεις ποὺ ἰσοδυναμοῦσαν, μὲ τὴν καταδικὴ σὲ θάνατο τῶν ἀντιγινωμύοντων ἦταν «ἄπιστος», «ἀσεβής», «ἀποστάτης», «Ἕλλην».

Στὴ συνέχεια θὰ ἀναφερθῶ σὲ τρεῖς ἀνώδυνες ἀντιπροσωπευτικὲς κατὰ τὴν ἀποψή μου περιπτώσεις τῶν τελευταίων μόνον ἐτῶν. Στὴ δεκαετία τοῦ '20 ὁ πρίγκιπας Πέτρος, γνωστὸς ἱστορικὸς ἐρευνητὴς, κατηγορήθηκε ὡς ἀργόσχολος γαλαζοαίματος γιὰ τίς πληροφορίες ποὺ ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἀφοροῦσαν τὴν πανάρχαια ἑλληνικὴ παρουσία στὰ δάθη τῆς Ἀσίας. Στὴ δεκαετία τοῦ '30 στὸν Δεσπότη Παραμυθίας Ἀθηναγόρα ἐγίνε ἡ αὐστηρὴ σύσταση «...καλὰ θὰ κάνει νὰ ἀφήσει τὰ κοσμικὰ καὶ νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὰ ἱερὰ κείμενα...», γιὰ τὴν ἀπορία του περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐνόχλησαν τοὺς φοινικιστὲς τῆς ἐποχῆς του. Πρόσφατα ὁ κ. Πλευρὺς δὲν ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ τὸν πολυθεσίτη φοινικιστὴ σὲ θέματα οὐσίας ἀλλὰ μὲ ὕδρες, ἐπειδὴ εἶναι, ὅπως λέει, φασίστας καὶ ἐρασιτέχνης ἱστορικός.

Ἀφῆνω σὲ ὅς τὰ σχόλια καὶ ἐπιτρέψτε μου νὰ κλείσω μὲ ἓνα στίχο τοῦ Κ. Παλαμά, ὡς ἐλάχιστο φόρο τιμῆς στὸν ποιητὴ ποὺ τὸν ἀφόρισαν τὸν περασμένο αἰῶνα, γιὰ τὸν τὸλμησε νὰ γράψει τὸν Ὀλυμπιακὸ Ὑμνο ἀφιερωμένο στὸν Ἀπόλλωνα.

*Τοῦ ρασοφόρου σύντριψεν ὁ πέλεκς κι ἡ ἀξίνα
τὰ μεγαλόχαρτα εἶδωλα στὰ δάθη τῶν ναῶν
τῶν συντρομμένων ἡ ψυχὴ δὲν χάθηκε μ' ἐκεῖνα,
φωτοπλανήτης ἐγίνε στὰ χάη τῶν οὐρανῶν,
ὅσο ποὺ νέα ζωντάνεψε ἀγαλματένια κρίνα
στοῦ διαλεχτοῦ τὸ λογισμὸ στοὺς κήπους τῶν σοφῶν.*

Μετὰ τιμῆς

Γ.Μ. Σωτηρίου

Καθηγητὴς ΤΕΙ Ἀθῆνας

Μοσχονησιῶν 37 112 52 ΑΘΗΝΑ

Ἑλλην πρόδρομος τῆς πυραυλικῆς τεχνολογίας

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Φαίνεται, ὅτι σέ πείσμα πολλῶν ἐγχωρίων μηδισάντων οἱ ξένοι ἐξακολουθοῦν νά ...ἐπιμένουν ἐλληνικά. Ἴσως, διότι αὐτοὶ μποροῦν νά μελετοῦν τήν ἱστορία μας ἀπροκατάληπτα —ἢ τουλάχιστον περισσότερο ἀπροκατάληπτα ἀπ' ὅ,τι ἐμεῖς—ἀναγνωρίζοντάς μας κάποιες ἱστορικές πρωτιές.

Ἔτσι πρό μηνῶν βρέθηκα στό μεγαλύτερο ἴσως μουσεῖο τεχνολογίας στόν κόσμον, τό περίφημο «Deutsches Museum» τοῦ Μονάχου. Ἐνα τμήμα τοῦ ἐν λόγω μουσείου εἶναι ἀφιερωμένο στήν ἀεροναυπηγική καί δὴ στήν τεχνική τῶν πυραύλων — ἡ ὁποία πολλὰ ὀφείλει στή γερμανική ἐρευνα τῆς περιόδου 1929-1945, κατά τήν ὁποία διέπρεψαν ἄνδρες ὡς ὁ Oberth, ὁ Dornberger, ὁ von Braun καί ὁ Milch. Ἀναφερόμενοι δέ οἱ Γερμανοὶ στό ἱστορικό τῆς ἀναπτύξεως τῆς τεχνικῆς τῶν πυραύλων καί τοῦ διαστήματος, μνημονεύουν ὡς πρῶτον διδάξαντα τόν Μάρκο τόν Γραικό, ὁ ὁποῖος σέ πραγματεία του στά λατινικά περὶ τὸ 1250 μ.Χ. ἔκαμε λόγο περὶ «ἐκρηκτικοῦ μείγματος, τὸ ὁποῖο ἐκτοξευόμενο σέ μεγάλη ἀπόσταση μπορεῖ νά προκαλέσῃ πυρκαϊά καί μεγάλες ἀπώλειες στόν ἐχθρό».

Οἱ ξένοι — οἱ Γερμανοὶ στήν περίπτωσιν αὕτη — ἐπιμένουν νά μᾶς θυμίζουν πεισματικά «τῆς καταγωγῆς μας τήν φορεσιά». Ἐμεῖς θά συνεχίσουμε νά βλέπουμε τὰ πάντα μέσα ἀπὸ παραμορφωτικούς φακοὺς καί νά ἀρνούμεθα «ἄχρηστες ἱστορικές πρωτιές»;

Μετὰ τιμῆς

Μιχαὴλ Γ. Δανίνας

Δρ. Μηχανολόγος Μηχανικός
Ἀθήνα

Σκέψεις γιὰ τὸν ὄρο «Προσωκρατικὴ φιλοσοφία»

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Ἡ ζωὴ ἑνὸς περιοδικοῦ εἶναι οἱ ἀναγνώστες του καὶ ἡ ζωτάνια του τὰ γράμματά τους. Βεβαίως δὲν κομίζω γλαῦκα... Τὸ βλέπω διαβάζοντάς το ὡς νέος ἀναγνώστης καὶ τὸ διαπιστώνω ἀπὸ τήν σημερινὴ ἐπιθυμία μου νά σᾶς γράψω.

Μέ ἀφορμὴ τὴν φράση τοῦ Ἡνιόχου στά συμπεράσματα τοῦ ἀξιοπρόσεκτου ἀρθρου του «*Ρωμαϊκοὶ χρόνοι καὶ σύγχρονη ἐποχὴ*» (τεῦχος 139, σελ. 8114): «...τὴν ἐπαναφορὰ στόν φυσικὸ καὶ ὀρθὸ λόγον, ὅπως μᾶς παραδόθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ σκέψη καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τοὺς Προσωκρατικούς», ἔρχομαι νά κάνω τὴν πρότασιν: ΝΑΙ στοὺς «Προσωκρατικούς»! ΟΧΙ στό ὄνομά τους!

Ὅσο καὶ ἂν τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐδῶ καὶ καρὸ σύμβασιν τῆς Φιλοσοφίας, δὲν παύει νά εἶναι αὐτὸ ἀσεβὲς καὶ μειωτικό. Εἶναι ἀπαράδεκτο νά μὴν ὀρίζονται αὐτοὶ οἱ μέγιστοι Ἑλληνες φιλόσοφοι μὲ ἓνα ὄνομα αὐτο-

δύναμο, ποὺ νά θγαίνει μέσα ἀπὸ τὴ δική τους ἐποχὴ, τὰ ἔργα τους ἢ τίς σχολές τους, ἀλλὰ νά ἑτεροκαθορίζονται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὑπῆρξαν πρὶν ἀπὸ τὸν Σωκράτη, ποὺ «*βαθμολογήθηκε τόσο ψηλά, γιατί νομίσθηκε πὺς παρουσιάζει γραμμὲς ποὺ θυμίζουν τὸ Χριστό*» (Χ. Θεοδωρίδης: «*Ἐπίκουρος, Ἡ ἀληθινὴ ὄψις τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου*»). Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι, ἐπειδὴ δὲν φαίνεται ἐφικτὴ καμμία θετικὴ αὐτοσήμαντη ὀνομασία τῆς πρὶν ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, παραμένει ἡ συμβατικὴ ἐκφράσις «προσωκρατικὴ» (βλ. πρόλογον τοῦ *Λεξικοῦ τῆς Προσωκρατικῆς Φιλοσοφίας* τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), εἶναι γιὰ μένα ἑτεροκαθοδηγούμενο.

Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι ὁ Νουμήνιος (Ἀπάμεια Συρίας, 2ος αἰ.) ἔλεγε πὺς ὁ Πλάτων εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς ποὺ μιλάει ἐλληνικά, «*Μωϋσῆς ἀττικίζων*»! Καὶ στόν ἐκτός σχολικῆς ὕλης ἀναγνώστη γρήγορα παίρνουν

ἀπάντηση τὰ ἐρωτήματα, πῶς Πλάτων και Ἀριστοτέλης, αὐτοὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἰδεαλιστικῆς Φιλοσοφίας, ἐξασφάλισαν τὴν ἀποκλειστικότητα στὴν Ἑλληνικὴ «σχολικὴ ἀγορὰ» μετὰ τὴν «ἀγιοποίησή» τους ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό σὰν «φύλακες ἄγγελοι» καὶ γιατί τὸ ἔργο τους διασώθηκε στὸ ἀκέραιο, ἐνῶ τῶν «ἄλλων», τῶν «προσωκρατικῶν», σπαράγματα μόνον τυχαίως γλύτωσαν ἀπὸ

τοὺς μισελληνικοὺς διωγμούς.

Ἄς προσπαθήσουμε λοιπὸν, τουλάχιστον μέσα στοῦ περιοδικό, νὰ ἀποφεύγουμε, ὅσο μποροῦμε, τὴν χρῆση αὐτῆς τῆς ἑτεροκαθορισμένης «ἀνευλαβοῦς» ὀνομασίας.

Μὲ ἐκτίμηση

Κώστας Ἰωάννου

Πολιτικὸς Μηχανικὸς

Εὐγενείας 4-6, 151 23 ΦΙΛΟΘΕΗ

Σπουδαῖες ὁμοιότητες Ἑλληνικῆς-Αἰθιοπικῆς γραφῆς

Ἄγαπητὲ κύριε Λάμπρου,

Ἦ ἀποκρυπτογράφηση τῆς Γραμμικῆς Α ἀπὸ τὸν κύριο Καλλίμαχο Διογένηος στὸν «Δαυλὸ» ἀλλὰ καὶ τὰ ἄρθρα τῶν Η. Τσατσόμοιρου, Κ. Γεωργανά, Α. Γάτσια καὶ λοιπῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἀρθρογράφων γιὰ τὴν παγκοσμιότητα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἔχει δάλει κυριολεκτικὰ φωτιά σὲ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ», ἀφήνοντάς μας ἄφωνους εἴτε λόγῳ ἐκπλήξεως εἴτε λόγῳ ἀμφιβολιῶν, ἀλλὰ σὲ μερικοὺς, ὅπως στὸ ἄτομό μου, διηγείρε τὴν ἀνάγκη τῆς ἐρευνᾶς. Στὴν παρῶσα ἐπιστολὴ σὰς ἀναπτύσσω ἐπιτροχάδην τὶς τελευταῖες πιστοποιήσεις μου. Ἐχοντας ζήσει τὰ πρῶτα μαθητικά μου χρόνια στὴν Αἰθιοπία εἶχα τὴν τύχη νὰ μάθω καὶ τὴν ἐθνικὴ γλώσσα τοῦ τόπου, τὴν «Ἀχμαρίνια». Ἡ Αἰθιοπία (αἰθω+ῶσις) εἶναι χώρα, πού τ' ὀνομά τῆς ἀναφέρεται στὴν *Μιάδα* τοῦ Ὁμήρου. Ὁ βασιλεὺς τῆς Μένων

(ἀκόμα καὶ σήμερα οἱ Αἰθίοπες μεταχειρίζονται τὸ ὄνομα Menen) ἐπολέμησε μὲ τὸ μέρος τῶν Ἑλληνόφυλων (μιλοῦσαν τὴν ἴδια γλώσσα καὶ εἶχαν τὴν ἴδια Ἑλληνικὴ θρησκεία) Τρώων. Ὑπάρχουν πλεῖστα ἑλληνικά ὀνόματα ἀρχηγῶν ὅπως Μεγκίστου (Μέγιστος), Λίτζ-Ἰάσου (Ἰάσων), Μινᾶς (Μίνως), Νεγκοὺς (Νικίας), Μενελίκ (Μενέλαος) καὶ ἄλλα. Πέραν αὐτοῦ ὅμως ἡ «Ἀχμαρίνια» ἔχει 231 κανονικά συλλαβικά γράμματα, ἀλλὰ 37 σύνθετα καὶ δικοὺς τῆς ἀριθμοὺς μὲ προϊστορία τουλάχιστων 2200 ἐτῶν.

Αὐτὸ ὅμως πού μὲ ἐξέπληξε πρόσφατα ἦταν ἡ συνειδητοποίηση ὅτι ἓνας τρόπος πού οἱ Αἰθίοπες μάθαιναν τὰ 231 αὐτὰ γράμματα, ἦταν καὶ ἡ «Ἀμπουγκίντα». Ἐνας δύσκολος γι' αὐτοὺς τρόπος, πού, ἐὰν τὸ καλοκυντᾶξουμε, θὰ δοῦμε τρομακτικὲς ὁμοιότητες μὲ τὰ δικὰ μας. Ὁρίζοντίως λοιπὸν:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:	A	B	Γ	Δ	E	F	Z
ΑΙΘΙΟΠΙΚΗ:							
ΠΡΟΦΟΡΑ:	ha	boo	gi	da	hie	wu	zo

Καὶ τώρα καθέτως:

ΑΙΘΙ.	ΕΛΛ.	ΠΡΟΦ.	ΑΙΘΙ.	ΕΛΛ.	ΠΡΟΦ.	ΑΙΘΙ.	ΕΛΛ.	ΠΡΟΦ.
	A	HA		I	YE		P	RIE
	B	BE		K	KE		Σ	SE

7	Γ	GE	Λ	Λ	LE	†	T	TE
℞	Δ	DE	∞	M	ME	χ	Y	HI
υ	E	HE	ν	N	NE	ϛ	Φ	F
ω	F	WE	π	Ξ	SCHE	χ	X	CHUI
Η	Z	ZE	ο	O	A	ψ	Ψ	SIA
π	H	JIE	τ	Π	PE	ω	Ω	WOO
α	Θ	TE	π̄	Q	KWOU	τ	τ	PA
								ϛ

Οί αριθμοί είναι ακόμα πιο εμφανώς 'Αρχαιο-Έλληνικοί:

A	B	Γ	Δ	E	S	Z	H	Θ	I	K	Λ	M	N	Ξ	O	Π	Q	P
δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ

Στή συνέχεια σās αντιπαραθέτω την Γραμμική A, B με την Αιθιοπική γραφή. "Ας σημειωθεί ότι οι πρόγονοί μας έγραφαν άλλοτε άριστερόστροφα, άλλοτε δεξιό-

στροφα και άλλοτε βουστροφηδόν. Συνεπώς οι στάσεις και θέσεις των γραμμάτων ας μὴν δημιουργήσουν ἐρωτηματικά.

GRAM. B, A	ΑΙΘ.	ΠΡΟΦ.	GRAM. B, A	ΑΙΘ.	ΠΡΟΦ.	GRAM. B, A	ΑΙΘ.	ΠΡΟΦ.
✕	Ⲁ	de	ⲁ	ⲁ	do	ⲛ	ⲛ	je
ⲃ	ⲃ	jo	Ⲅ	Ⲅ	ka	Ⲇ	Ⲇ	ko
ⲅ ↔ ⲅ	ⲅ	pe	ⲇ	ⲇ	po	ⲉ	ⲉ	ra
Ⲉ	Ⲉ	ru	Ⲋ	Ⲋ	se	ⲋ ↔ ⲋ	ⲋ	si
ⲉ	ⲉ	so	Ⲍ	Ⲍ	li	Ⲏ	Ⲏ	zo

Πιστεύω, ότι πρέπει να υπάρχουν και άλλες ομοιότητες με την Γραμμική A ή την Κυπρομινωική, αλλά μ' αυτές θα ασχοληθώ αργότερα.

Αυτά τὰ λίγα για τούς Αιθίοπες, πού εκτός τῆς μελαμπῆς ὄψης καὶ τῶν κατσαρῶν μαλλιών (ποιός ξέρει τι συνθῆκες δημιούργησε ὁ Φαέθων, γιά νά τούς με-

ταλλάξη!) μοιάζουν πῶς πολὺ στοὺς Ἑλληνες παρὰ στοὺς Σημίτες, ὅπου ἡ διεθνῆς παραποίηση θέλει νά τούς κατατάξη.

Μετά τιμῆς

Σ. Χριστοδουλάρης
'Οστεοπαθολόγος, Ἀθήναι

Συνέχεια στο παραμύθι των «σχέσεων» Ἑλλήνων-Ἑβραίων

Κύριε διευθυντά,

Ἐπανερχομαι μὲ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ στὸ φλέγον θέμα τῆς σχέσεως Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων. Δυστυχῶς ἡ ἱστορία συνεχῶς πλαστογραφεῖται, καὶ ἀπ' ὅ,τι φαίνεται θὰ πλαστογραφεῖται ἔσαεί. Σὰς μεταφέρω ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ διδλίο τῶν Θρησκευτικῶν τῆς Α' Γυμνασίου («Προετοιμασία τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὸν καινούργιο κόσμο τοῦ Θεοῦ», Ὁργανισμὸς Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων). Τὸ διδλίο συνέγραψαν, δυστυχῶς, Ἕλληνες: Δαμιανὸς Δοῖκος, Καθηγητὴς Α.Π.Θ., Μιλτιάδης Κωνσταντίνου, Λέκτορας Α.Π.Θ., Πηγὴ Κοζλάρη, Θεολόγος, Καθηγήτρια Μ.Ε.

Ἔχουμε λοιπόν: Μάθημα 40ο, Κεφάλαιο 40, σελ. 206-211, τίτλος: «Συνάντηση (τῶν Ἰουδαίων) μὲ τὸν Ἑλληνισμό». Τὸ κεφάλαιο ξεκινᾷ μὲ εἰκόνα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ ψηφιδωτὸ τῆς Πομπηίας, ποὺ παριστάνει τὴ μάχη τῆς Ἰσσοῦ: «...Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ἀνέκαθεν καλὲς σχέσεις μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Σὲ μιά Ἰουδαϊκὴ παράδοση ἀναφέρεται ὅτι, ὅταν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετὰ τὴ νικηφόρα μάχη στὴν Ἰσσό (333 π.Χ.) πῆγε στὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν ὑποδέχτηκαν ὁ ἀρχιερεὺς μὲ τὸ ἱερατεῖο τοῦ Ναοῦ, φορῶντας τὴν ἐπίσημη στολή τους, καὶ οἱ Ἱεροσολυμίτες ντυμένοι κατ'ἀλινκα. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἐντυπωσιασμένος ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ, προσκύνῃσε τὸ Θεὸ τῶν Ἰουδαίων (!) καὶ ἀσπαστήκε τὸν ἀρχιερεῖα».

Δυστυχῶς ἱστορικῶς ἀναπόδεικτα ἀφηγήματα προβάλλονται μέσα ἀπὸ σελίδες σχολικοῦ διδλίου, ὅταν τὰ πλέον διαδεδομένα ἱστορικὰ βιβλία, ἢ «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» τοῦ Κ. Παπαρηγόπουλου καὶ ἡ ἀντίστοιχη τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν ἀμφισβητοῦν τὸ γεγονός.

Συγκεκριμένα στὸν 3ο τόμο τῆς Ἱστορίας τοῦ Παπαρηγόπουλου, σελ. 115-118, ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Τύρου ἐβάδισε κατὰ τῆς Γάζας «μὴ παρεκκλίνας τῆς ὁδοῦ μεσογείως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἱερουσαλήμ». Στὴ συνέχεια παρατίθεται κείμενο τοῦ Ἰουδαίου ἐλληνιστῆ Ἰώσηπου, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τοὺς «Ἰουδαίους», περὶ τὰ τέλη τοῦ α' μ.Χ. αἰῶνος. Στὸ κείμενο ἐξιστορεῖται ἡ παραπάνω ἱστορία λεπτομερῶς, ὅμως ὁ Παπαρηγόπουλος εἶναι δῦσπιστος καὶ τὸ δικαι-

ολογεῖ ὡς ἑξῆς: «*Ἐν πάσῃ ταύτῃ τῇ τοῦ Ἰωσήπου ἐκθέσει, ἣν δὲν δυνάμεθα καὶ νῦν ἐλέγξωμεν δι' ἄλλων παραδόσεων, οὐδεμιᾶς ἄλλης ὑπαρχούσης παραδόσεως περὶ τῆς εἰς Ἱερουσαλήμ μεταβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου (τὰ ὑπὸ τινων βυζαντινῶν χρονογράφων ὡς τοῦ Ἰ. Ζωναρᾶ ἱστορούμενα περὶ τούτων εἶναι εἰλημμένα ἐκ τοῦ Ἰωσήπου), τὸν πυρῆνα τοῦ ἱστορικοῦ μέρους τῆς ἀφηγήσεως ἀποτελεῖ πάντως τὸ ζήτημα ἂν ἀληθῶς μετέβη ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Ἱερουσαλήμ.*»

Στὴν ἱστορία τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, τόμος Δ', σελ. 104, ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς: «*Ἡ πληροφορία πὺς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ θυσίασε στὸ ναὸ δὲν φαίνεται ἀσφαλῆς.*» Καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Ἄρα γε τί μεσολάβησε, ποιά νέα ἐπιστημονικὴ ἀνακάλυψη ἐπιβεβαιώνει τὴν ἐπισκεψὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου στὴν Ἱερουσαλήμ, ἔτσι ὥστε οἱ συγγραφεῖς τοῦ σχολικοῦ διδλίου νὰ τὴν συμπεριλαμβάνουν ὡς βέβαιον γεγονός, καὶ νὰ τὸ μεταδίδουν στὰ παιδιὰ; Πὺς ἓνα ἀμφισβητούμενον ἱστορικὸν γεγονός ὄχι μόνο διδάσκεται ὡς πραγματικόν, ἀλλὰ καὶ ἀπεικονίζεται κιόλας στὴ σελίδα 208 ὁ Ἀλέξανδρος γονυπετὴς καὶ προσκυνῶν τὸν ραββῖνον;

Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ συνέχεια στὸ ἴδιο κεφάλαιο. Μία ἐξέχουσα μορφή τῆς ἱστορίας, τῆς δυναστείας τῶν Σελευκιδῶν, ὁ Ἀντίοχος ὁ Δ' ὁ Ἐπιφανὴς, παρουσιάζεται ὡς δυνάστης καὶ καταπιεστής τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ. Θαυμάστε τὸ σχολικὸ μας ἐγχειρίδιο (σελ. 208): «*Ὁ Ἀντίοχος Δ' ὁ Ἐπιφανὴς γιὰ οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικοὺς λόγους πίεσε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστη τους. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀπαγόρευσε (sic...) τίς θυσίας καὶ τὴν περιτομή, κατέργησε τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου καὶ τίς γιορτὲς καὶ ἔκαψε τὰ θρησκευτικὰ τοὺς βιβλία.*» Καὶ πὺς κάτω: «*Ὅλα αὐτὰ τὰ βίαια μέτρα εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀντίδραση τῶν Ἰουδαίων, ποὺ ἀρχισε μὲ τὸν ἱερεῖα Ματθαθία καὶ εἶναι γνωστὴ ὡς Μακκαβαϊκὴ Ἐπανάστασις... (ἢ ὁποῖα) γέννησε ἥρωες καὶ μάρτυρες (...).*»

Ἄς δοῦμε ὅμως καὶ ποιά εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ὁ Ἀντίοχος ὁ Δ' ὁ Ἐπιφανὴς διαδέχθηκε τὸν Σέλευκο Δ' τὸ 175 π.Χ. καὶ

βασίλευσε ως τὸ 164 π.Χ. Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιβάλλει ὁμοιογένεια στὴν αὐτοκρατορία του, καθήρεσε τὸν ἀρχιερέα Ὀνία (τελευταῖο ἀρχιερατικό μετ' ἰουδαϊκὸ ὄνομα) καὶ στὴ θέση του ἀναγόρευσε τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ὀνία Ἰάσονα (Αἰγύπτιο Ἰουδαῖο καὶ ἑλληνιστὴ, γνωστὸ καὶ ὡς Κυρηναῖο, μετ' ὅχι καὶ τόσο ἀξιόλογο συγγραφικὸ ἔργο). Στὴ συνέχεια τὸν ἀντικαθιστᾷ μετ' ὅχι τὸν Μενέλαο, ἐπίσης Ἰουδαῖο ἑλληνιστὴ. Ὃταν ὁ Ἀντίοχος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Πτολεμαίων, διαδόθηκε ἡ φήμη ὅτι σκοτώθηκε. Τότε οἱ Ἑβραῖοι στὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπανεστάτησαν, ὁ Μενέλαος ἐκδιώχθηκε ἀπὸ τὸν Ἰάσονα, ὁ ὁποῖος συνεργάστηκε πᾶς μετ' ὅχι τὴν πλέον συντηρητικὴν τάξιν τῶν Ἑβραίων. Μαθαίνοντας ὅμως ὁ Ἀντίοχος γιὰ τὴν στάση, ἐπιστρέφει στὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τιμωρεῖ τοὺς στασιαστὰς, κλείνει τὸ Ναὸ, ἀπαγορεύει τὴν ἰουδαϊκὴ θρησκεία καὶ τὸν μωσαϊκὸ νόμο, τὴν τήρησιν τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς περιτομῆς καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Σολομῶντος γίνεται πᾶς Ναὸς ἀφιερωμένος τὸν Ὀλύμπιο Δία. Βλέπετε ἐσεῖς πούθεν; «πολιτικούς καὶ οικονομικούς λόγους»; Ἡ μὴπως ἐπρόκειτο, περὶ μιᾶς κοινῆς, κοινοτάτης στάσεως, ἡ ὁποία καὶ ἔπρεπε νὰ παταχθεῖ, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἐνότητα τοῦ βασιλείου;

Ἄλλὰ οἱ τρομεροὶ αὐτοὶ παιδαγωγοὶ συ-

νεχίζουν ἀπτόητοι. Ἀναφέρουν (σελ. 209), ὅτι κτίστηκαν νέες πόλεις, ποιοὶ ὅμως τὶς ἐχτίσαν δὲν γνωρίζουν. Καὶ ἡ κατάληξις, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ πῶς ἐνδιαφέρουσα: «Ἡ Ἰουδαία ἐγῆκε ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσίν της καὶ αἰσθανόταν ὅτι ἀποτελοῦσε μέρος τοῦ κόσμου» (...). Τὰ σχόλια δικὰ σας.

Στὸ ἴδιο κεφάλαιο παρατίθεται καὶ τὸ σύμφωνο φιλίας Ἰουδαίων-Σπαρτιατῶν. Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς αὐτοῦ τοῦ διβλίου παραθέτουν ἐκτενὲς ἀπόσπασμα, ὅπου «οἱ Σπαρτιάτες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι ἀδελφοὶ καὶ κατὰγονται ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ» (!!).

Σὰς δηλώνω, ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου, ὅτι ἐγὼ ὡς Ἕλλην δὲν αἰσθάνομαι ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, ἐκτὸς καὶ ἂν οἱ κ.κ. Δόικος, Κωνσταντίνου καὶ ἡ κ. Καζάρη αἰσθάνονται ἐτσι. Σὰς παρακαλῶ ἐρευνῆστε τὸ θέμα, γιὰτὶ θέλω νὰ ξέρω ἂν εἶμαι κατευθεῖαν ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ. Φυσικὰ δὲν θὰ ἀναρωτηθῶ, ἂν τὸ καὶ αὐτοαποκαλούμενο «Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο» (sic) ἔδωκε τὴν ἀδεία τοῦ γι' αὐτὸ τὸ σχολικὸ ἐγχειρίδιον.

Φιλικότατα

Γιώργος Κακαβᾶς

Οἰκονομολόγος

P. Φεραίου 13 - 145 61 Κηφισιά

Ὁ ὕγις καὶ ὁ ἐκπορνευμένος ἀθλητισμὸς (6)

Ἀξιότιμε κύριε διευθυντά,

Ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Σ. Κουμπούρα στὸ τεῦχος 139, μετ' ὅχι «Ἡ ἐκπόρνευσις τοῦ ἀθλητισμοῦ» (...).

Ὁ ἀθλητισμὸς δὲν καλλιεργεῖται μόνο στὰ μεγάλα λεγόμενα σωματεῖα (ΑΕΚ, Πανιώνιος κ.τ.λ.). Ἐκεῖ μᾶλλον ὁ πρωταθλητισμὸς ὑπάρχει μετ' ὅχι γνωστὰς σὲ ὅλους συνέπειες. Δωροδοκίαι, χουλιγκανισμοί, μίζες, πρίμ καὶ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα. Ἀθλητισμὸς καλλιεργεῖται στὰ μικρὰ λεγόμενα, τὰ ἐπαρχιακὰ καὶ τὰ συνοικιακὰ σωματεῖα, στίς γειτονιὰς τῶν πόλεων καὶ στὰ χωριά, ἀπὸ ἀθλητὰς πού λατρεύουν τὴ φανέλλα τῆς ὁμάδας τοῦ καὶ πού τὸ σωματεῖο τοῦ φροντίζει σὰν στοργικὸς πατέρας - παιδαγωγὸς - γυμναστής. Ἀκόμη ἐκεῖ, στὰ μικρὰ σωματεῖα, ὑπάρχουν ὀνόματα, πού θυμίζουν τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ κλέος καὶ τὰ ὑπέροχα μὰ ξεχασμένα τοπωνύμια. Ἐκεῖ τὸ χρῆμα - τὸ ἐλάχιστο - δὲν εἶναι μέσον κατὰ-

κτησις τίτλων καὶ δόξας ἐφήμερης, ἀλλὰ ἐπιβίωσις. Ἐκεῖ οἱ παρὰγοντες - ἐλάχιστοι καὶ αὐτοὶ - δὲν τρέχουν σὲ σκοτεινοὺς διαδρόμους, ἀλλὰ ἀγωνίζονται καὶ αὐτοὶ μετ' ὅχι προσφορὰ κάθε εἶδους καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ὑστέρημά τους. Ἐκεῖ ὅμως οἱ φακοὶ τῆς ἐπικαιρότητας τῶν ΜΜΕ δὲν ἐστιάζονται ποτέ. Ἐτσι δὲν γίνονται γνωστοὶ οἱ κόνινοι τῆς δάφνης πού δρέπονται μετ' ὅχι ἀθλητικὴ συμπεριφορὰ καὶ τὸ «εὐ ἀγωνίζεσθαι». Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουν «νεάνιδες νὰ κινεῖνται προκλητικὰ μετ' ὅχι ντίσκο μουσική» - cheerleaders κατὰ τὰ ἀμερικάνικα πρότυπα -, ἀλλὰ ὑπάρχουν γονεῖς, πού χειροκροτοῦν τὶς προσπάθειες τῶν παιδιῶν-ἀθλητῶν τους.

Μετ' ὅχι

Βασίλειος-Ἐλευθέριος Σωτηρόπουλος

Ἐφορος Τμήματος Μπάσκετ τοῦ

Α.Γ.Ο.Γ. ΕΥΡΥΑΛΗ

Γραβιάς 48, Α. Γλυφάδα

Ἡ διάδρωση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν Φοινικισμό

Κύριε διευθυντά,
Ἐφέτος τὶς καλοκαιρινές μου διακοπές τὶς πέρασα στὴ Σαντορίνη. Ἐνα πρωῒνὸ τοῦ Αὐγούστου ὁδοιπόρησα ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιο χωριὸ Καμάρι πρὸς τὴν Ἀρχαία Θήρα, στὸ Μέσα Βουνό. Ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Θήρας, σὲ ὕψος 336 μέτρων, ἐκτίσθη κατὰ τὸν 8ον π.Χ. αἰῶνα ἀπὸ τὸν Θήρα, σύμφωνα μὲ ὅσα γράφουν οἱ ἀρχαιολογικοὶ ὁδηγοὶ ποὺ κυκλοφοροῦν.

Φθάνοντας στὸν αὐχένα τοῦ Μέσα Βουνοῦ ὕστερα ἀπὸ πεζοπορία μιᾶς ὥρας πληροφορήθηκα μὲ λύπη μου, ὅτι ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος ἦταν κλειστός γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες. Μπόρεσα ὅμως νὰ συνομιλήσω γιὰ λίγο μὲ τὸν ἰδιοκτήτη τοῦ κινητοῦ ἀναψυκτηρίου (καντίνας), ὁ ὁποῖος μονίμως ἐξυπηρετεῖ τοὺς ἐκεῖ προσερχομένους ἐπισκέπτες. Σὲ ἐρώτησί μου, τί τὸ ἄξιον λόγου μπορεῖ νὰ δῇ κανεὶς στὴν Ἀρχαία Θήρα, μοῦ ἔκανε λόγο γιὰ τὴν Ἀγορά, τὴν Βασιλικὴ Στοά, τοὺς ναοὺς, τὸ θέατρο καὶ διάφορα ἀγάλματα· πρόσθεσε ἐπίσης, ὅτι ὑπάρχουν καὶ «πολλές ἐπιγραφές μὲ Φοινικικὰ γράμματα». Σὲ ἐρώτησί μου, ἐὰν τὰ εἶδε ὁ ἴδιος τὰ γράμματα αὐτά, ἀπήντησε ἀρνητικά, δη-

λώνοντας ὅμως ὅτι τὸ ἄκουσε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ξέρουν. Στὴ συνέχεια ζήτησα νὰ μοῦ εἰπῇ, ἂν ὑπάρχουν καὶ ἑλληνικὰ γράμματα κάπου στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο, καὶ μοῦ δήλωσε, ὅτι δὲν ἄκουσε κάτι τέτοιο ὅσο καιρὸ βρισκόταν ἐκεῖ. Ἐπιχείρησα νὰ συνεχίσω τὴν συζήτησι μαζί του μὲ σκοπὸ νὰ ἀναφερθῶ στὸ θέμα «Φοινίκες – Φοινικισμός», ἀλλὰ φάνηκε ἐντελῶς ἀπόθνημος.

Δὲν παρέλειψα ὅμως νὰ τοῦ εἰπῶ, ὅτι λίγη ἀπόσταση πρὶ κατὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ βρισκόταν, ὑπῆρχαν σκόρπιες ἐπιτύμβιες στήλες μὲ χαραγμένα στὴν κορυφὴ τους ἑλληνικὰ ὀνόματα ὅπως: ΔΑΜΩΝ, ΣΥΜΜΑΧΟΣ, ΕΥΡΥΚΛΕΙΑ κ.ἄ. καί, δείχνοντάς του τὴν ἀπορία μου, πῶς καὶ δὲν τὶς εἶδε τόσα χρόνια, ἀφοῦ εἶναι καὶ Σαντορινιὸς, πῆρα τὴν ἀπάντησι: «Ἀφήσέ με, χρυστιανέ μου, μ' αὐτὰ θ' ἀσχολοῦμαστε τώρα».

Τὰ συμπεράσματα δικά σας. Ἐμεῖς πάντως μ' αὐτὰ θ' ἀσχολοῦμαστε.

Μετὰ τιμῆς

Ν.Ε. Πρεάρης

Καθηγητῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Νηπιαγωγῶν
Ἀγίων Πάντων 98, 176 76 Καλλιθέα

Τὰ τουρκικὰ ἐπώνυμα καὶ τοπωνύμια καὶ ἡ Ἀκαδημία

Ἀγαπητὲ κύριε Λάμπρου,
Ἀπὸ χρόνια ἤθελα νὰ φέρω στὴ δημοσιότητα μέσω τοῦ «Δαυλοῦ» ἓνα θέμα ποὺ ἀφορᾷ ὅλους τοὺς Ἕλληνες, καὶ δὲν τὸ ἐπράξα σκεπτόμενος τὶς πιθανές ἀντιδράσεις τῶν ἐνδιαφερομένων ἀκαδημαϊκῶν, καθηγητῶν καὶ ἴσως τοῦ 90% τῶν Ἑλλήνων. Πρὸ ἀρκετῶν ἐτῶν μὲ εἶχε καλέσει μέσω τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Λούρου προϊστάμενος τῆς Ἀκαδημίας Αθηνῶν, ποὺ κατὰ σύμπτωσιν ἔφερε, ὅπως διαπίστωσα, σλαβοτουρκικὸ ἐπώνυμο. Ἦθελα νὰ προκαλέσω τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ ἰδρυμάτος γιὰ τὶς ἀλβανοῖταλσλαβοτουρκικὲς τοπωνυμίες, ποὺ βρίθει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἡ χώρα μας. Τοῦ ἐφάνη τόσο τεράστιο τὸ θέμα, ποὺ φαίνόταν πῶς ἀδυνατοῦσε νὰ τὸ συλλάβῃ. Ὅταν δὲ στὸ τέλος τοῦ ἔθιξα καὶ τὸ ἄλλο ζήτημα, τῶν τουρκοεπωνύμων μας, ἔμοιαζε νὰ μὴν ἔχει ἀπολύ-

τως καμμία σχέση μὲ τὰ θέματα αὐτά, παρ' ὅτι ἦταν ὁ μόνος ἀρμόδιος. Πιεζόμενος παρήλαβε τὸ ἐκ δύο δακτυλογραφημένων σελίδων ὑπόμνημά μου καὶ παρὰ τὴν πολυτέλεια τῶν γραφείων, ἀλλὰ καὶ τὴν τυπικὴ εὐγένεια τοῦ ἰδίου, ἀποχώρησα μὲ τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν. Κατὰ τὴν δικήν μου ἀντίληψιν οὐδεὶς ἐχέφρων ἄνθρωπος θὰ μποροῦσε νὰ ἀγνοεῖ αὐτὰ τὰ ζητήματα.

Ὅλα τὰ γειτονικὰ κράτη, ἀπ' ὅ,τι γνωρίζουμε, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους ἀπὸ τὸν μακρὸ τουρκικὸ ζυγὸ καθήργησαν μὲ τὸν καιρὸ τὰ ὀνόματα καὶ τοπωνύμια. Πῶς οἱ Ἕλληνες ὕστερα ἀπὸ 180 χρόνια ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν φρικτὰ καὶ ἀπαίσια τουρκικὰ ἐπώνυμα καθὼς καὶ τὶς πέρα γιὰ πέρα ἀπαράδεκτες τοπωνυμίες, ἀκόμη καὶ μέσα στὴν πρωτεύουσα (Χασάνι, Μπραχάμι, Μενίδι, Κιοῦρκα καὶ ἀμέτρητες ἄλλες χείριστες); Οἱ Ἀλβανοί, γιὰ παράδειγμα, θε-

ωροῦνται καθυστερημένοι και ὑπηρετοῦσαν τοὺς Τούρκους πιστά, ἀκόμη και σήμερα, εἶναι δὲ και ὁμόθησκοι, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν παράφρονα ὑποτελεία δὲν τὴν ἔχουν. Πάντως οἱ φέροντες αὐτὰ δὲν νομίζω νὰ αἰσθάνονται περήφανοι, ἀλλὰ ἀγνωστοῦν πὼς ἀκόμη και τὸ Παπαδόπουλος, Παυλόπουλος, Ἡλιοπούλος ἔχουν ξένη προέλευση. Δὲν θὰ ὑπάρχει μεγάλη δυσκολία, ἂν γιὰ παράδειγμα τὸ Τσοπάνογλου μετατραπῇ σὲ Βοσκόπουλος και τὸ Τσακίρογλου σὲ Γαλανομμάτης και νὰ ἀκολουθεῖ τὸ ξένο ἐπώνυμο γιὰ ἓνα διάστημα του-

λάχιστον ἐτῶν, πρὸς ἄρσιν παντὸς προβλήματος.

Φυσικά ὅσοι φέρουμε αὐτὰ, δὲν ἔχουμε καμμίαν εὐθύνη, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ κάθονται μέσα στὴν Ἀκαδημία και φοροῦν τὶς τηβέννους, τί κάνουν; Ὅταν ἀναγκασθῶ νὰ ἐπανεέλθω, θὰ μιλήσω περὶ ἀναισχυντίας.

Μετὰ τιμῆς

Ἡλίας Π. Γαζῆς

Λογοτέχνης

Γράμμου 43, 152 35 ΒΡΙΑΝΣΙΑ

Ἔνας δεκαπεντάχρονος γιὰ τὴν πλαστογράφηση τῆς Ἱστορίας

Ἀγαπητὲ κύριε Λάμπρου,

Εἶμαι ἓνας δεκαπεντάχρονος ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ σας. Καὶ θέλω νὰ μὲ συγχωρήσετε ποὺ δὲν γράφω στὴν ὥραία γλῶσσα ποὺ γράφει ὁ «Δαυλός».

Σὰς γράφω αὐτὸ τὸ γράμμα, γιὰ νὰ ἐκφράσω τὴν δυσἀρέσκειά μου γιὰ τὴν διδασκόμενη ὕλη στὰ σχολεῖα. Συγκεκριμένα γιὰ τὴν ἱστορία. Εἶναι βέβαια πλαστογραφημένη σὲ ἄρκετὰ σημεῖα, γιὰ νὰ μὴν πῶ σ' ὅλα, ἀλλὰ ἐγὼ διάλεξα ἓνα σημεῖο τῆς σχετικῆς μὲ τὴν ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς (ποὺ κακῶς γιορτάστηκε πέρσυ), ὅτι δηλαδὴ τὴν ἀνακάλυψε ὁ Χριστόφορος Κολόμβος.

Τὸ θέμα αὐτὸ μοὺ κίνησε τὴν περιέργεια και ἄρχισα νὰ ἐρευνῶ σὲ διβλία σχετικὰ μὲ αὐτὸ (δὲν ἤμουν τότε ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ σας). Μέχρι ποὺ ἔφτασε στὰ χέρια μου τὸ καταπληκτικὸ ἄρθρο τοῦ Μαρίνου Διώτη. Μοὺ ἔδωσε ἄρκετὰ στοιχεῖα, γιὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἀνακάλυψαν τὴν Ἀμερική.

Στὸν δίο τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέα ὁ Φλάβιος Φιλόστρατος λέει: «Ἀν θελήσουμε νὰ συγκρίνουμε τὶς μάξες τοῦ νεροῦ και τὶς ἐκτάσεις τῆς στεριάς ποὺ ὑπάρχουν στὸν πλανήτη, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι οἱ στεριεὲς εἶναι λιγότερες ἀπὸ τὰ νερά». Ἀν οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχαν διαπλεύσει τοὺς ὠκεανούς, πὼς ἤξερε ὁ Φιλόστρατος ὅτι οἱ θάλασσες καλύπτουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς γῆς; Ὁ Πλάτων κάνει λόγὸ και στὸν «Φαίδωνα» και στὸν «Τίμαιο» γιὰ τοὺς ὠκεανούς και τὶς στεριεὲς. Στὸν «Τίμαιο» μάλιστα εἶναι πολὺ σαφὲς γιὰ τὴν Ἀμερική. «Ἐκεῖνα τὰ χρόνια –γράφει– μοροῦσες νὰ

διαπλεύσεις τὸν Ἀτλαντικὸ ξεκινώντας ἀπὸ ἓνα νησί ποὺ βρίσκεται στὰ δυτικὰ τῶν στενῶν ποὺ τὰ ὀνομάζουμε Στήλες τοῦ Ἡρακλῆ (= Γιβραλτάρ). Ἀμα προχωροῦσε κανεὶς πέρα ἀπὸ αὐτὸ τὸ νησί, συναντοῦσε και ἄλλα νησιά και ἀπὸ ἐκεῖ περνοῦσε στὴν ἀντικρυνή στεριά ποὺ ἔκλεινε τὸν πραγματικὸ ὠκεανό».

Ἐπίσης περιγράμματα ἀνθρώπων και ζώων, σχέδια μὲ κράνη, ξίφη και ἐργαλεῖα ποὺ χαράχτηκαν πρὶν ἀπὸ 3.500 χρόνια πάνω σὲ πέτρες και βρέθηκαν στὴν Κρήτη, εἶναι ὅμοια μὲ γλυπτὰ σύμβολα ποὺ σώζονται σὲ μνημεῖα Ἀζτέκων. Πράγματι τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἡ Κρήτη ἦταν τὸ κέντρο τοῦ πολιτισμοῦ και οἱ Κρήτες οἱ θαλασσοκράτορες τῆς ὕψηλίου. Εἶναι γνωστὸ, πὼς εἶχαν ὀρθόπλωρα πλοῖα μὲ καρίνα, δηλ. μοροῦσαν νὰ ταξιδεύουν στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα.

Ὅπως καταλαβαίνετε, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὰς παραθέσω ὅλα τὰ στοιχεῖα, σὰς ἔδωσα μόνο λίγα ἀπὸ αὐτά, ἂν και πιστεύω ὅτι θὰ σὰς εἶναι ἤδη γνωστά. Ἐπίσης νὰ σὰς πῶ, ὅτι θαυμάζω πολὺ τὴν τεράστια προσπάθειά σας και σὰν ἀναγνώστης σας πρέπει νὰ σὰς πῶ ἓνα εὐχαριστῶ, γιὰτὶ μὲ ξυπνήσατε ἀπὸ τὸν λήθαργο τῆς πλαστογράφησης τῆς ἱστορίας. Ἐνα εὐχαριστῶ και στὸν κ. Κώστα Πλεύρη, γιὰτὶ και αὐτὸς συνέβαλε στὸ ἴδιο μὰ και χάρη σ' αὐτὸν ἔγινε συνδρομητῆς στὸ περιοδικὸ σας.

Μὲ ἐκτίμηση

Ἀλέξανδρος Κολιτσόπουλος

Ἀγίου Γερασίμου 30, 121 36 Περιστερί

Για μιὰ νέα οἰκουμενικὴ Ἑλλάδα

Μὲ ταχεῖς ρυθμοὺς ἡ ἀνθρωπότητα διεθνοποιεῖται. Καὶ ταυτόχρονα ἡ Εὐρώπη βαδίζει πρὸς τὴν πολιτειακὴ της ὁλοκλήρωση. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς δύο τάσεις καλεῖται ἡ Ἑλλάδα νὰ παίξει πρωταγωνιστικὸ ρόλο. Διαφορετικὰ θὰ παραμείνει μιὰ ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης καὶ μιὰ μηδαμινότητα τοῦ κόσμου.

Καὶ ὁ μόνος δρόμος εἶναι ἡ ἀξιοποίηση τῆς ἀνεπανάληπτης πολιτιστικῆς μας κληρονομίας. Ἐπιβάλλεται ἡ δημιουργία σταδιακὰ διεθνῶν πολιτιστικῶν θεσμῶν, ποὺ ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Κι αὐτὸ δὲν σημαίνει τὴν ἀναβίωση ἀχρηστων ἀπολιθωμάτων τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ γόνιμων θεσμῶν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη πανανθρώπινου πολιτισμοῦ. Ὁλόκληρη ἡ ἑλληνικὴ πολιτιστικὴ κληρονομιά: Φιλοσοφία, Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη εἶναι πάντοτε σύγχρονες, ὅπως χαρακτηριστικὰ τονίζει ὁ Πλούταρχος γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Περικλῆ στὴν Ἀκρόπολη; «Γιατὶ καθένα κατὰ μὲν τὸ κάλλος ἦταν ἀμέσως ἀρχαιοπρεπές, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴ μέχρι καὶ τώρα ἀκόμη εἶναι σύγχρονο καὶ καινούργιο. Ἔτσι ἀποπνέει μιὰ νεότητα, ποὺ διατηρεῖ ἄθικτη τὴν ὄψη ἀπὸ τὸ χρόνο, σὰν νὰ εἶχαν τὰ ἔργα ἀειθαλὲς πνεῦμα καὶ ἀγέραστη ψυχὴ». (*Κάλλει μὲν γὰρ ἕκαστον εὐθύς ἦν τότε ἀρχαῖον, ἀκμὴ δὲ μέχρι νῦν πρόσφατόν ἐστι καὶ νεουργόν, οὕτως ἐπανθεῖ καὶ νεότης τις ἄθικτον ὑπὸ τοῦ χρόνου διατηροῦσα τὴν ὄψιν, ὥσπερ ἀειθαλὲς πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἀγήρω καταμεμειγμένην τῶν ἔργων ἐχόντων*: Πλούταρχος, *Περικλῆς*, 13).

Αὐτὸ τὸ «ἀειθαλὲς πνεῦμα» καὶ τὴν «ψυχὴν ἀγήρω» τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας ἔχει ἀνάγκη ἡ ἀνθρωπότητα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προχωρήσουμε μὲ ἱστορικὴ γνώση στὴν ἀναβίωση τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομίας καὶ νὰ μὴν ἐμφανισθοῦμε στὴ διεθνή σκηνὴ ἀνιστόρητοι καὶ καταγέλαστοι. Ὅπως βλέπουμε κινήσεις π.χ. γιὰ τὴν «Ὀλυμπιάδα τοῦ Πνεύματος», τὴν «Ὀλυμπιάδα Τραγουδιοῦ καὶ Ποίησης» στὴν Ὀλυμπία ἢ «Οἰκολογικὴ Ὀλυμπιάδα» καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις, ποὺ λαμβάνουν τὸ ὄνομα «Ὀλυμπιάδα». Ἡ Ὀλυμπιάδα συνδέεται μὲ τὸν ἀθλητισμὸ καὶ ἔτσι πρέπει νὰ παραμείνει. Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ νοθευθεῖ ὁ ἀθλητικὸς θεσμὸς τῆς Ὀλυμπιάδας. Εὐτυχῶς ἔχομε πολλὰς πανάρχαιες ἑλληνικὰς διοργανώσεις, γιὰ νὰ δημιουργήσουμε σύγχρονες ἐκδηλώσεις Πνεύματος, Τραγουδιοῦ, Ποίησης, Θεάτρου, Φιλοσοφίας, Ρητορικῆς καὶ Ἐπιστημῶν. Ἔτσι ἀπελευθερώνεται ἡ σκέψη καὶ ἀνοίγεται ὁ πνευματικὸς ὁρίζοντας γιὰ μιὰ ΔΕΣΜΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ, ποὺ διατυπώνονται γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἐνιαῖο σύνολο, καὶ θὰ ξανατοποθετήσουν τὴν αἰώνια Ἑλλάδα στὸ παγκόσμιο γίγνεσθαι. Προτείνουμε:

1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Ι.Π. ΜΕΣΟΛΟΓΠΟΥ

Ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας συνδέεται μὲ τὸν ἄνθρωπο. Συνδέεται μὲ τὴ σκέψη καὶ τὴ δράση του. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς Φιλοσοφίας, τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν. Κατέχει τὴν πρώτη θέσιν στὸν πίνακα ἀξιών τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ Εἰρήνη, ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Ἀρετὴ. Καὶ τὴν ὁποῖαν ἰδιαίτερα καλλιέργησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ τὴν ἐφάρμοσαν μὲ τὴν Δημοκρατία. Θὰ συμμετέχουν κορυφαῖοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο. Κτίριο νεοκλασσικοῦ ρυθμοῦ εἶναι τὸ νοσοκομεῖο «Χατζηκώστα» στὸ Μεσολόγγι, ποὺ συνέχεται τοῦ Κήπου τῶν Ἡρώων καὶ θὰ ἀπο-

τελέσει έναιο σύνολο ιστορικής μνήμης και αισθητικής μορφής. Έκτος των πνευματικών έργων και καλλιτεχνικών και αθλητικών εκδηλώσεων, θα δίνει βραβείο Έλευθερίας, θα διαθέτει μουσείο Έλευθερίας και θα ανεγείρει άγαλμα Έλευθερίας. Οί έτήσιες διαπάνες θα υπερκαλυφθούν με την καθιέρωση Πασχαλινού Λαχείου Έλευθερίας, που θα πλησιάζει σε καθαρά έσοδα το ποσό των 3 δις δρχ.

Το Μεσολόγγι από ιερή πόλη της έλευθερίας του νεοελληνισμού θα γίνει σύμβολο της έλευθερίας της ανθρωπότητας. Και θα συνδεθεί με ιδιαίτερες εκδηλώσεις με τις Πλαταιές, την αρχαία ιερή πόλη της έλευθερίας των Έλλήνων.

2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

Σήμερα λειτουργεί ικανοποιητικά στους Δελφούς το Ευρωπαϊκό Κέντρο των Δελφών. Μπορεί ο Ευρωπαϊκός αυτός οργανισμός να χρηματοδοτήσει και το Κέντρο Ειρήνης, ώστε σταδιακά να ενσωματωθούν και τα δύο αυτά στο ευρύτερο Παγκόσμιο Κέντρο Ειρήνης των Δελφών χωρίς καμμία κρατική επιδάρυνση και έτσι να αναδιώσει ο θεσμός των Αμφικτυονιών. Φυσικά εκτός των πνευματικών έργων, καλλιτεχνικών και αθλητικών εκδηλώσεων, θα δίνει Βραβείο Ειρήνης.

3. ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΣΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ

Ζήτησε ή Ελλάδα και δέν της δόθηκε ή «Χρυσή Όλυμπιάδα». Όλόκληρος ο Έλληνικός λαός πικράθηκε από αυτή την παγκόσμια προσβολή. Γι' αυτό αναπτύχθηκαν πολλές αρνητικές θέσεις σε βάρος των Όλυμπιακών Αγώνων. Αλλά δέν έχουν δίκιο. Γιατί είναι ένας παγκόσμιος θεσμός, που τιμά την Ελλάδα και πρέπει να τον στηρίξομε. Εμείς όμως πρέπει να σκεφθούμε διαφορετικά. Αν μās δίνανε την «Χρυσή Όλυμπιάδα», θα έπρεπε να περιμένομε άλλα εκατό χρόνια, για να διοργανώσομε μιá νέα Όλυμπιάδα. Ενώ μπορούμε να καθιερώσομε την ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ, που θα λαμβάνει χώρα στην Όλυμπια. Θα διεξάγεται ανά τετραετία και μετά από το δεύτερο ή το τρίτο έτος από την Όλυμπιάδα. Θα συμπεριλαμβάνει σύγχρονα αγωνίσματα σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες της Ελλάδας και την βοήθεια της ΕΟΚ.

4. ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η αναδιώση των Παναθήναιων, χωρίς βέβαια τον θρησκευτικό χαρακτήρα, με τελετές, συνέδρια και διοργανώσεις παραστάσεων Θεάτρου, Ποίησης, Τραγουδιού, Δικαίου και Ρητορικής στην Πνύκα και Άθλητισμού με την άπονομή βραβείων θα ξαναζωντανέψει την Αθήνα, που ψάχνει τώρα να βρει εκδηλώσεις στα πρότυπα των καρναβαλιών της Λατινικής Αμερικής. Και επίσης οι ένδυμασίες της φρουράς της Δημοκρατίας, ανάλογα με τις έποχές, να περιλαμβάνουν από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα τις σχετικές ένδυμασίες των Έλλήνων.

5. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΤΟ ΑΡΓΟΣ

Η Επίδαυρος έχει πλέον καθιερωθεί σά ναός του θεάτρου. Και πρέπει να αξιοποιηθεί αυτή ή διεθνής αναγνώριση με τον προτεινόμενο οργανισμό, που, πιστεύω, θα χρηματοδοτηθεί εκτός από τα προγράμματα της ΕΟΚ και από την Ούνέσκο. Και ασφαλώς θα περιλαμβάνει στις εκδηλώσεις και στις διακρίσεις του διαχρονικά και παγκόσμια όλες τις μορφές του θεάτρου, παλιές και καινούργιες.

6. ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η αρχαιολογική σκαπάνη συνεχώς έμπλουτίζει την ιστορική έρευνα. Και όπως δήποτε θα γίνουν πολλές προϊστορικές αναθεωρήσεις ή επιβεβαιώσεις. Καθώς

ἐπίσης μᾶς ἀνακαλύπεται ὁ θαυμαστός κόσμος τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης τῆς ἀρχαιότητας. Νομίζω, ὅτι τὸ Ἡράκλειο Κρήτης δικαιούται νὰ ἔχει τὴ Διεθνή Ἀκαδημία τῆς Ἀρχαιολογίας λόγω τοῦ μινωικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ καθιέρωση τοπικοῦ κρητικοῦ λαχείου, νομίζω, ὡς ἓνα σημεῖο μπορεῖ νὰ καλύψει τὰ ἔξοδα λειτουργίας τοῦ ἰδρύματος.

7. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΣΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

Ἡ Ὁρθοδοξία, παίρνοντας αὐτὴ τὴν πρωτοβουλία, ἀναβαθμίζεται διεθνῶς, δημιουργεῖται ἐσωτερικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν θρησκειῶν καὶ παύει ἡ θρησκεία νὰ εἶναι ὄπλο πολέμου, καὶ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀποστολὴ τῆς, μεταβάλλεται σὲ κλαρὶ ἐλίας τῆς εἰρήνης. Φυσικὰ ἡ καθιέρωση αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ ἀπαιτεῖ σχετικὴ τροποποίηση τοῦ ὑπ' ἀρ. 105 ἀρθρου τοῦ Συντάγματος.

8. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Τὸ ἴδρυμα αὐτό, πού ἔχει ἰδρυθεῖ, πρέπει νὰ συντονίσει καὶ τὴν ἐπεξεργασία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων. Τὰ ἐλληνικά Πανεπιστήμια θὰ πρέπει νὰ ἀναλάβουν καθ' ὕλην, ἀνάλογα μὲ τὸν φιλοσοφικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ τομέα πού καλύπτουν, νὰ ἐπεξεργασθοῦν τὰ ἀρχαῖα ἐλληνικά κείμενα, τὰ ὁποῖα στὴ συνέχεια νὰ ἐκδοθοῦν στὴν ἐλληνικὴ καὶ σὲ ξένες γλώσσες. Καὶ ἐπίσης βασικὸς μας στόχος πρέπει νὰ εἶναι: κάθε ἐλληνικὴ οἰκογένεια νὰ ἀποκτήσει ὁλόκληρη τὴ σειρά τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

9. ΧΟΡΗΓΙΑ

Ἐδῶ δὲν πρόκειται νὰ συσταθεῖ νομικὸ πρόσωπο. Ἀλλὰ θὰ πρέπει τόσο στὰ πὶο πάνω ἰδρύματα ὅσο καὶ ἐκεῖνα πού ὑπάρχουν ἢ θὰ δημιουργηθοῦν νὰ ἀναβιώσει ὁ θεσμὸς τῆς χορηγίας μὲ ὑψηλές διακρίσεις τῆς Πολιτείας.

10. ΤΟΠΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Ἡ Ἑλλάδα εἶναι διάσπαρτη ἀπὸ πόλεις, ὅπου γεννήθηκαν φιλόσοφοι, ἱστορικοί, ἐπιστήμονες, ποιητὲς καὶ γενικὰ ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν. Καὶ ἐπίσης ἀπὸ ἀρχαιολογικοὺς τόπους καὶ θέατρα. Ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ ἀξιοποιηθοῦν μὲ διεθνεῖς προεκτάσεις ἀπὸ τὴν Τοπικὴ Αὐτοδιοίκηση καὶ τὴν συμβολὴ τοῦ Κράτους. Τὰ πὶο πάνω ἰδρύματα θὰ εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου καὶ οἱ ἐπιλογές τῶν διεθνῶν προσωπικοτήτων θὰ γίνονται χωρὶς τὴ συμμετοχὴ καὶ παρέμβαση τῶν κυβερνήσεών τους.

Ὁ κόσμος τεχνοκρατεῖται καὶ παρακμάζει. Καὶ μόνο τὸ «ἀειθαλὲς πνεῦμα» καὶ ἡ «*ψυχὴ ἀγῆρως*» τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ μποροῦν νὰ ἀναστρέψουν τὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας. Μιὰ ἀνθρωπιστικὴ ἐπανάσταση, πού θὰ προέλθει ἀπὸ τὴ βαθεῖα μελέτη τοῦ τρόπου σκέπτεσθαι καὶ ἐκφράζεσθαι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴν ἀποδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῆς δέσμης τῶν πολιτιστικῶν θεσμῶν ἀποφεύγει τὴν περιθωριοποίηση καὶ δὲν ἀμφισβητεῖται πλέον ἡ συνέχεια τῆς ταυτότητάς τῶν Ἑλλήνων. Καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο ἀνεβάξει κι ἐκεῖνη τὸ πολιτισμικὸ τῆς ἐπίπεδο, εἰσφέρει ἐξωτερικὸ συνάλλαγμα γιὰ τὴν οἰκονομικὴ τῆς ἀνάπτυξη καὶ πρωταγωνιστεῖ στὸν κόσμο. Ἀνοίγεται μιὰ νέα οἰκουμενικὴ πολιτισμικὴ ἐποχὴ γιὰ τὴν αἰώνια Ἑλλάδα.

Γεράσιμος Καζανᾶς

Οἱ Ἀφρο-φοινικιστὲς καὶ ὁ λιμναῖος

Καὶ καλὰ νὰ τὸν κράξῃ αὐτὸς ὁ φασίστας ὁ Πλεύρης· ἄντε κι ἐγὼ ὁ ἐκδοροσφαγέας, τὸ πολιτικὸ μῖασμα, ὁ ἐρυθριῶν τοῦ «Δαυλοῦ». Μὰ νὰ τὸν κράξῃ καὶ ὁ κύριος Νίκος Πολίτης στὸ «Βῆμα» πὺν ἀθρογραφεῖ, μέσα στὸ σπῖτι του δηλαδή: «χολερικό, ρικνό, μελάντατο καὶ καραμπογιατισμένο, λεξόστροφο καὶ λοξοδάτη πὺν καταπίνει δηλητήριο καὶ ἐξεμεῖ σαρκασμούς»; Ἄσε δὲ πὺν ὅλα αὐτὰ τὰ ἀποκωδικοποιεῖ καὶ τὰ σχολιάζει ἡ «Ἐλευθεροτυπία». Μιλᾶμε γιὰ οἰκουμενικὸ ξεφώνημα, κύριε Μαρωνίτη. «Καραμπογιατισμένος»; Τί διάολο! Μαοῦνα εἶσαι ἢ σακολέδα; Ἀλλὰ κι αὐτὸ ἀπλὸ πταῖσμα εἶναι μπροστὰ στὰ περισπούδαστα γραπτὰ σου. Θέλει τῷ ὄντι τὴν φαντασία τοῦ Ἰουλίον Βέρν, γιὰ νὰ σὲ διανοηθῇ κάποιος νὰ ζητᾷ τὴν κατάργηση τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τὴ στιγμὴ πὺν ζῆς καὶ ψωμίξῃσαι ἀπ' αὐτά, καὶ γι' αὐτὰ μιλώντας πετυχαίνεις τὴν κοινωνικὴ σου προβολή. Ἄν καταργηθοῦν, κύριε Καθηγητά, πῶς θὰ προμηθεύῃσαι «δηλητήριο» καὶ «καραμπογιά»;

Καὶ σεῖς τί θὰ κερδίσετε, φίλοι Φοινικιστὲς; Πάνω πὺν τὰ καταργήσατε, σᾶς προέκυψε ἡ Βεργίνα. Καὶ σεῖς, φίλοι Ἀφροκεντριστὲς, μόλις ἀποδείξατε ὅτι οἱ καννίβαλοι τῆς Ἀφρικῆς ἔφτιαξαν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα προσκομίζοντας ἓνα κάρρο καινούργια ἀφρο-ἐβραιο-φοινικικὰ στοιχεῖα, σᾶς ἐρχονται οἱ πυραμίδες τῆς Πελοποννήσου, οἱ ἀρχαιότερες τοῦ κόσμου. Καὶ κεῖ πὺν τρίβατε τὰ χέρια σας ἀπὸ ἱκανοποίηση ὅτι καταφέρατε νὰ περάσετε γραμμὴ γιὰ τὴν πρώτη ἀποίκιση τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ σοφοὺς Μάου-Μάου, κοντέψατε νὰ πάθετε ἐγκεφαλικὸ ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη λιμναίου οἰκισμοῦ στὴν Βόρειο Ἑλλάδα.

Κύττα, τώρα, νὰ δῆς τὴν ἀνοησία τοῦ ἀρχαιολόγου. Κάθισε ὁ ἄθλιος καὶ βρῆκε ὅχι μόνον ὁλόκληρο τὸ λιμναῖο, προϊστορικὸ, οἰκισμό, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπολείμματα μιᾶς βάρκας καὶ τὸ ἀρχαιότερο γραπτὸ κείμενο τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸ 5.000 π.Χ. Ἄντε τώρα ὁ ἐπιχώριος ἐκπρόσωπος τῆς Δύναμης νὰ κινητοποιῇ ὅλο τὸ «ἐπιστημονικὸ» δυναμικὸ τῆς (καλημέρα Σας, κύριε Μπαμπινιώτη), προκειμένου νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ λιμναῖος αὐτὸς οἰκισμὸς ἦταν ἀποικία τῶν καννιδάλων τῆς Ἀφρικῆς ἢ ἔστω, ὅπως θὰ ἔγραφε κι ὁ ποιητῆς, «ἐμπορεῖον Φοινικικόν», ὅτι ἡ βάρκα εἶχε κατασκευαστῇ ἀπὸ κέδρους τοῦ Αἰδάνου καὶ ὅτι ἡ γραφὴ αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἀπλὸ φωτοαντίγραφο τῆς γνωστῆς ἐφημερίδος «Τὰ Νέα τῶν Χαναναίων», χῶρια τὴν ἐκταμίευση πὺν ἀπαιτεῖται, γιὰ νὰ ἀρχίσῃ νὰ λειτουργῇ ἡ μηχανή.

Ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, εἶναι βαρὺ καὶ ἀνθυγιεινὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Ἀφροκεντριστῆ ἢ Φοινικιστῆ πράκτορα τῆς Δύναμης. Καὶ νὰ ᾄχῃς καὶ τὸν Πλεύρη, τὸν «Δαυλὸ» καὶ τὸν Πολίτη νὰ μὴ σέβονται τὴν «πνευματικὴ σου ἀγωνία». Δὲν εἴμαστε λαός.

Γιῶργος Πετρόπουλος

Ποῦ ζοῦν οἱ Ἕλληνες;

“Ολοι γνωρίζετε, ὅτι τὸ τοῖρκο τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τοῦ 1996 δὲν θὰ τελεσθῇ στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ στὴν κοιτίδα τῆς Coca Cola, χωρὶς ἄλλωστε ποῦ θὰ τοὺς ταίριαζε νὰ τελοῦνται, καὶ μάλιστα ἐγὼ θὰ πρότεινα ἐπὶ μονίμου δάσεως, στὴν μορφὴ ποὺ ἔχουν πάρει σήμερα. “Ολοι γνωρίζετε ἐξάλλου, ὅτι πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ ἡ Διεθνὴς Ὀλυμπιακὴ Ἐπιτροπὴ –ἡ ἐπὶ τῶν δημοσίων σχέσεων τοῦ τοῖρκου– ἔλαβε τὴν ἀπόφαση, ἡ ἐμποροπανήγυρις τοῦ 2000 νὰ τελεσθῇ στὸ Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας. Μία ἀπὸ τίς πόλεις ποὺ εἶχαν ὑποβάλει ὑποψηφιότητα ἦταν καὶ ἡ Κωνσταντινούπολη, ποὺ τελικὰ δὲν ἐξελέγη παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ δύο Ἕλληνες ἐκπρόσωποι ψήφισαν ὑπὲρ τῆς, πρὸς μεγάλη τους τιμὴ, ἀποδεικνύοντας ἔτσι ὅτι οἱ πολιτικὲς διαφορὲς δὲν πρέπει νὰ ἐπηρεάζουν τὸν ἀθλητισμό.

Αὐτὴ ὅμως ἡ συγκεκριμένη τους στάση δὲν ἄρесе στὸν ἐλληνικὸ τύπο, καὶ σὲ ἄρθρο ἐλληνικῆς ἀθλητικῆς ἐφημερίδος δημοσιεύεται τὸ ἑξῆς σχόλιο:

«Εἶναι ἀδιανόητο γιὰ κάθε Ἕλληνα, νὰ ὑποστηρίζεται ἡ ὑποψηφιότητα μιᾶς χώρας ποὺ κατέχει μὲ τὰ ὄπλα τὴν μισὴ Κύπρο καὶ ἔχει ἀπειλητικὲς βλέψεις στὸ Αἰγαῖο καὶ τὴν Θράκη. Εἶναι ἐξωφρενικὸ ἀπὸ τὴν μία νὰ δίνουν μάχη στὴν Δ.Ο.Ε. οἱ Ἕλληνες ἀντιπρόσωποι γιὰ τὴν Μακεδονία καὶ τὰ σχέδια τῶν Σκοπιῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ψηφίζουν ὑπὲρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Σὲ ἄλλη ὅμως ἐφημερίδα, ἀλλὰ ὅχι ἐλληνικὴ, δημοσιεύονται τὰ ἑξῆς:

«Υπάρχει σήμερα τὸ Ὀλυμπιακὸ πνεῦμα; Ἐὰν ὑπῆρχε αὐτὸ τὸ πνεῦμα, θὰ εἶχαν ἀπορρίψει τὴν Ἀθήνα λόγῳ τῆς 100ῆς ἐπετείου τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων; Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναθέσουν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς στὴν Ἀθήνα εὐχαριστώντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν κοινωνία ποὺ δώρησε στὴν παγκόσμια κοινότητα τὸ πιὸ ὠραῖο ἀθλητικὸ γεγονός τοῦ κόσμου; οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶναι ἀγῶνες εὐγενῶν καὶ ἐντίμων. Ποιὸς ἔξερε, κάτω ἀπὸ ποιά συμφέροντα ἢ πολιτικὲς καὶ ἐμπορικὲς βλέψεις ἐρρίφθησαν οἱ ψηφοὶ στὶς κάλπες. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ οἱ Ὀλυμπιακοὶ θὰ πρέπει νὰ ἐπιστρέψουν στὶς ρίζες του. ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ. Οἱ δύο ψηφοὶ ποὺ ἔλαβε ἡ Τουρκία ἀπ' τὴν Ἑλλάδα φτάνουν, γιὰ νὰ ἀποδείξουν τὸ γιατί αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες γεννήθηκαν στὴν Ἑλλάδα. Γιατί ἡ κοινωνία αὐτή, ποὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη διέκοπτε τοὺς πολέμους γιὰ ἓνα ἀγῶνα ἀμιλλας, νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ἀναλάβει τοὺς Ὀλυμπιακοὺς; Ναι, ἐμεῖς τὸ προτείνουμε. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς νὰ γίνονται στὴν Ἑλλάδα. Κάτι τέτοιο δὲν θὰ ἐξασφάλιζε τὴν ἐπαναφορὰ στὸ Ὀλυμπιακὸ πνεῦμα;».

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶναι δημοσιευμένο στὴν «Χουριέτ» τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1993. Γιὰ ὅσους δὲν γνωρίζουν, ἡ «Χουριέτ» εἶναι «τουρκικὴ» ἐφημερίδα καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἀναγνωστικὸ της κοινὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον «Τούρκοι». Οἱ «Ἕλληνες» εἶναι ἀναγνώστες τοῦ πρώτου δημοσιεύματος.

Καὶ σὰς ρωτῶ: Ποῦ εἶναι τελικὰ οἱ Ἕλληνες; Γιατί ἐδῶ οἱ Τούρκοι ἀποδεικνύονται ἐλληνικότεροι τῶν Ἑλλήνων, ἔχοντας συλλάβει τὸ νόημα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, τὸ Ὀλυμπιακὸ πνεῦμα, αὐτὸ ποὺ ἐμεῖς (ὁ ἀρθρογράφος τῆς ἐλληνικῆς ἐφημερίδας καὶ πολλοὶ ἄλλοι, φαντάζομαι) δὲν μποροῦμε νὰ κατανοήσουμε πετώντας ἐθνικιστικὲς κορῶνες καὶ λησμονώντας ὅτι οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἐτελοῦντο. Γιὰ νὰ τονίσουν, ὅτι πέρα ἀπὸ τὸ μίσος, τὴν ἀλληλοεξόντωση, τὴν καταστροφὴ, τὸν θάνατο καὶ τὰ κατώτερα ἐνστικτα ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ ἀνώτερα ἰδανικὰ ποὺ ὁ ἀθλητισμὸς ἐκφράζει. Εὐγενὴς ἀμιλλα, ἀλληλοεκτίμηση, ἀρμονικὴ ἀνάπτυξη σώματος καὶ πνεύματος, χαρὰ γιὰ τὴν ζωὴ.

Καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλι τὸ ἐρώτημα: Ποῦ δρῶνται τελικὰ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες; Καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι: ΠΑΝΤΟΥ. Παντοῦ, ὅπου ὑπάρχει πνεῦμα καὶ πολιτισμός. Ὅπου ὑπάρχει ἀμφισβήτηση καὶ ἐρευνα, Λόγος καὶ διάλογος. Δὲν ἔχουν οἱ Ἕλληνες συγκεκριμένο χρῶμα δέρματος οὔτε σημαῖα. Δὲν ἔχουν πατρίδα ἢ θρησκεία. Ἐχουν ὅμως μῆτέρα τους τὴν Ἑλληνικὴ σκέψη καὶ τίς πανανθρώπινες ἀξίες τῆς, αὐτὲς ποὺ ξεχωρίζουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ζῶα. Ἐχουν ξεφύγει ἀπὸ τὰ στεγανὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἀπ' τὰ τοιφλίδια ποὺ οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἐξουσίας μάντζωσαν τὰ κοπάδια τους ὀρίζοντας μόνον τους τὰ

δρια του κάθε τσιφλικιού, για να τους ελέγχουν καλύτερα. Γιατί τσιφλίκια δεν υπήρχαν στην αρχαία Ελλάδα. Οί πόλεις-«κράτη» και οί ελληνικές άποικίες σ' όλο τον τότε γνωστό κόσμο ήταν σταθμοί πνευματικοί και όχι έμπορικοί, όπως θέλουν να τους παρουσιάσουν. Ήταν πόλεις σκέψης και προβληματισμού, όπου πολίτες προσπαθούσαν να δώσουν λύση στα ανθρώπινα άδιέξοδα, να δημιουργήσουν κοινωνίες και όχι μαζικοποιημένα μπουλούκια. Οί σημερινές πόλεις είναι πόλεις κρατικιστών, που τó μόνο που τους ενδιαφέρει είναι, πώς θα έδραιώσουν την εξουσία τους πάνω στους ανεγκέφαλους όπαδούς τους, πώς θα δημιουργήσουν Κράτος, πώς θα ενώσουν τίς πόλεις σε μία συγκεντρωτική δομή εξουσίας. Γιατί όπου Κράτος, όπου συγκεντρωση εξουσιών, εκεί και καταπίεση του άτόμου-πολίτη. Ο θάνατος αυτής της μορφής εξουσιαστικής δομής θα επαναφέρει την πόλη στην ελληνική της δομή και ύψη –και όχι στην Ρωμαϊκή κρατικιστική αντίληψη.

Αυτοί οί πολίτες, οί σπαρμένοι άπανταχού της οίκουμένης, είναι οί φορείς της Έλληνικότητας και όχι του Έλληνισμού. Γιατί ή Έλληνικότητα είναι μία πανανθρώπινη ιδέα. Είναι τó δώρο που οί Έλληνες χάρισαν στην οίκουμένη· και οί φορείς της μέχρι σήμερα, τά οίκουμενικά παιδιά της, είναι ό σπόρος που θλάστηκε μέσα στους αιώνες όπου γής.

Όχι, δεν είναι μόνο τά δρέφη που γεννιούνται στα Ρωμαϊκά δρεφοκομεία, αλλά κι' αυτά που γεννιούνται στα άμερικάνικα, τά γερμανικά, τά ιταλικά, τά σουηδικά, τά άραβικά και όλα τά άλλα. Άπαστοι άρχικά όργανισμοί, που μέσα άπ' την ένασχόλησή τους με την ελληνική σοφία και λόγο άνθρωπονται, άναγνωρίζοντας την άξία αυτών των ελληνικών άξιών και την προσφορά τους στην οίκουμένη, παραμερίζοντας σύνορα, θρησκείες, σημαίες, πολιτικά συμφέροντα και νοιώθουν να δονούνται άπ' τó Έλληνικό φώς, να λατρεύουν αυτήν την σκέψη.

Αυτή είναι ή Έλληνικότητα, άγαπητοί μου. Είναι αυτή που κάνει Τούρκους να ζητούν να πληρώσουν τó πνευματικό τους χρέος στην Ελλάδα, που κάνει Τούρκους και πάλι να ιδρύουν στην Κωνσταντινούπολη τó «Λαϊκό Πανεπιστήμιο», όπου διδάσκεται έδω και τρία χρόνια ή Έλληνική γλώσσα με τρομακτική ανταπόκριση από τούς Τούρκους καθηγητές πανεπιστημίου, γιατρούς και λοιπούς έπιστημονες έως και τούς άπλους φοιτητές. Να ιδρύουν στην Άγκυρα έδρα Νεοελληνικών Σπουδών.

Ο Έλληνισμός όμως της Πόλης εξακολουθεί να αντιμετώπιζει προβλήματα. Τί συμβαίνει λοιπόν; Τί είναι αυτό που μάς χωρίζει στην συγκεκριμένη περίπτωση από τούς Τούρκους; Σίγουρα όχι ή γλώσσα και ό ελληνικός πολιτισμός, όπως είδαμε προηγουμένως. Τί είναι λοιπόν; Τί μάς χωρίζει; Είναι ή θρησκεία, είναι τó κράτος, ή εξουσία έν γένει. Στοιχεία νεοελληνικής ύψης και όχι ελληνικής, συνώνυμα της δυστυχίας, της απομόνωσης και της καταστροφής. Στοιχεία που όδήγησαν σε ταπεινώσεις, θλίψη και θρήνους για τά θύματα τότε για την μία και τότε για την άλλη πλευρά. Στοιχεία διαχωριστικά και όχι ένοποιητικά. Πιστεύετε, ότι είναι άνώτερα αυτά άπ' τίς πανανθρώπινες άξίες που ή ελληνική σκέψη, δημιουργημα ανθρώπων, χάρισε στην οίκουμένη; Όχι βέβαια. Και δεν διεκδικούμε πρωτεία φυλετικά, αλλά πρωτεία άνάμεσα στη βαρβαρότητα, που σήμερα εξακολουθεί να κυριαρχεί στον πλανήτη μας. Και βάρβαροι δεν είναι ό Τούρκος, ό Ίνδός, ό Γάλλος. Είναι αυτοί που δεν κατανοούν ή δεν υίοθετούν τίς ελληνικές άξίες. Και οί ελληνικές άξίες σήμερα είναι περισσότερο καταννητές, από ποτέ χάρι στίς μεταφράσεις που γίνονται και έγιναν. Και γι' αυτό βλέπουμε τó τεράστιο αυτό οίκουμενικό εύχαριστώ προς την πνευματική μητέρα των πανανθρώπινων άξιών, την Ελλάδα –άπόδειξη ότι οί Άνθρωποι, οί Έλληνες, δεν έχουν άκόμα τελειώσει.

Ντροπή και περιφρόνηση λοιπόν στον «Έλληνα» άρθρογράφο και εκ θαθέων ψυχής έπαινος στον «Τούρκο» συνεργάτη της «Χουρέτ» Έρτογρούλ Όσκιόκ. Γιατί, για νάσαι Έλληνας, δεν φτάνει ή ταυτότητα ή ή θρησκεία σου, για να τó άποδείξεις –αυτά άποδεικνύουν ότι είσαι Ρωμικός-, αλλά κάτι πολύ άνώτερο άπ' αυτά. Μακάρι όλοι αυτοί που θέλουν να άποκαλούνται Έλληνες να ήταν τέτοιοι «Τούρκοι».

Νέμεσις

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ

Ἡ δυναμικὴ τῆς γραφῆς στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἱερογλυφικὴ ἕως τὸ Ἀλφάβητο

“Ὅλες οἱ γραφές τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου
εἶναι ἀνεξάρτητες ἀπὸ τὶς Ἀνατολικές

Ὡς εἶναι γνωστόν, στὸν Ἑλλαδικὸν ὥρο παρουσιάζονται ὅλα τὰ εἶδη γραφῆς, ἀπὸ τὰ παλαιολιθικὰ εἰκονογραφήματα καὶ τὶς προαλφabetικὰς γραφὰς ἕως καὶ τὸ φθογγικὸ ἀλφάβητο. Ἐν περιγράμματι οἱ διάφορες προαλφabetικὰς γραφὰς τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν αὐτοδύναμα συστήματα γραφῆς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ Σουμερικὰ ἢ Αἰγυπτιακὰ^{4,12}, τὸ φθογγικὸ ἀλφάβητο καὶ τὰ χρονικὰ ὅρια, κατὰ τὰ ὁποῖα αὐτὲς μαρτυροῦνται ἐδῶ ἐξ ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων, εἶναι κατὰ διαφόρους συγγραφεῖς οἱ ἀκόλουθοι. [Σύμφωνα μὲ τὴν συμβατικὴ χρονολόγησι. Χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «συμβατικὴ χρονολόγησι», διότι τὸ πλέον πιθανὸν εἶναι, οἱ χρονολογίαι αὐτὲς νὰ μετατοπισθοῦν πολὺ ἀρχαιότερα, ὅπως ἀρκετοὶ συγγραφεῖς καὶ ἐρευνητὲς ὑποστηρίζουν. Κατωτέρω διατηρεῖται ἡ συμβατικὴ χρονολόγησι χάριν τῆς ἐποπτείας τὴν ὁποίαν παρέχουν στὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀνωτέρω γραφῶν μέσω τῶν μαρτυρουμένων ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων.]:

Κρητικὴ Ἱερογλυφικὴ 2100-1600, Γραμμικὴ Γραφὴ Α (ΓΓΑ) 2700 Ἰθάκη, 2000-1450 Κρήτη, Δίσκος τῆς Φαιστοῦ 1700-1600, Κυπρομινωϊκὴ Γραμμικὴ 1500-1200, Γραμμικὴ Β (ΓΓΒ) 1450-1200 (Κνωσὸς 1450-1375, Πύλος 1200), κλασικὴ Κυπριακὴ

Τὸ φάντασμα τῆς «Ἰνδοευρωπαϊκῆς»

Εἶναι γνωστὸ –καὶ ὄχι μόνον στοὺς εἰδικούς–, ὅτι ἡ κυριότερη ἐπιστημονικὴ μέθοδος τῆς Ἱστοριο-συγκριτικῆς Γλωσσολογίας εἶναι ἡ λεγόμενη «ἐπανασύνθεσις» (Rekonstruktion). Σύμφωνα μ' αὐτὴν συγκρίνοντας τὶς ὅμοιες λέξεις τῶν συγγενῶν «Ἀρίων» γλωσσῶν «... ἀναγόμεστε στὴν Πρωτο-Ἰνδο-Εὐρωπαϊκὴ Γλῶσσα κατόπιν γλωσσολογικῆς συγκρίσεως πού θεμελιώνεται σὲ σταθερὰς ἀντιστοιχίες, ρυθμιζόμενες ἀπὸ ἀνάλογους γλωσσολογικοὺς νόμους» (Γ. Μπαμπινιώτης, *Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*, Ἀθῆναι 1986, σελ. 23). Ἔτσι λ.χ. συγκρίνοντας γλωσσολογικὰ τὶς λέξεις, «πατήρ» τῆς Ἑλληνικῆς, «pater» τῆς Λατινικῆς καὶ «pita» τῆς Σανσκριτικῆς, ἀναγόμεστε στὸν ὑποθετικὸ «Ἰνδο-ευρωπαϊκόν» τύπο *pater.

Τὰ ἱστορικὰ συμπεράσματα τῆς γλωσσολογικῆς αὐτῆς μεθόδου κατέρριψε ἐκ βάθρων ὁ καθηγητὴς Ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καίμπριτζ Colin Renfrew στὸ βιβλίο του «*Archaeology and Language*» (Oxford, 1987). Σ' αὐτὴν τοῦ τῆς μελέτης ὁ Renfrew κατακρίνει τὶς τραγικὰς παραλείψεις (:) τῶν γλωσσολόγων πού ἀφοροῦν: α) στὶς χρονολογικὰς ἀφητηρίαις τῶν διαφόρων συγγενῶν γλωσσῶν, β) στὰ ἀρχαιολογικὰ τεκμήρια καὶ γ) στὰ ἱστορικὰ δεδομένα ἐν συνόλῳ. Δὲν εἶναι σωστὸ λ.χ. νὰ θεωροῦνται ὡς ἔχουσες κοινὴ χρονικὴ ἀφητηρίαν ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ, ἡ Λατινικὴ καὶ ἡ Σανσκριτικὴ. Ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἀποσιωποῦνται τὰ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ δεδομένα, πού ἀγνοοῦν τὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴν φυλὴν-φάντασμα.

Ὅποσδήποτε ἡ «ἐπανασύνθεσις» εἶναι γλωσσολογικὰ ὀρθή. Ὅμως τὰ ἱστορικὰ τῆς συμπεράσματα εἶναι λανθασμένα, γιὰτὶ παραβλέπει τὰ ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα. Ὁ γλωσσολόγος Ernst

1100-300, έτερόστομος άμφορέας του 'Ορχομενού σέ «άγνωστη γραφή» 1300, πρώτες άλφαβητικές έπιγραφές, άγγείον Διπύλου 'Αττικής και σκύφος έκ της Μεγάλης 'Ελλάδος 730 π.Χ., είσαγωγή άλφαβήτου στην Κύπρο 300 π.Χ.

'Ως γίνεται κατανοητόν, τά άνωτέρω άντιστοιχοῦν στην χρονολόγησι τών μαρτυρουμένων πινακίδων, έπιγραφών, άγγείων, σφραγίδων ή άντικειμένων μέ δείγματα γραφής, τά όποια διετηρήθησαν και άνεκαλύφθησαν. Δέν άποτελοῦν κατ' άνάγκην και τά χρονικά όρια χρήσεως τών άντίστοιχων γραφών, τά όποια λογικώς έπεκτείνονται έκατέρωθεν τών άνωτέρω χρονολογιών.

Είμαι παράλογο νά γίνη δεκτόν, ότι έμείς σήμερα άνακαλύψαμε τό πρώτο και τό τελευταίο γραπτό κείμενο, ώστε νά καθορίσωμε αύστηρά τά άντίστοιχα χρονικά όρια χρήσεως του συγκεκριμένου είδους γραφής. Ούτε είναι δυνατόν νά άποδεχθί ό οίσοδήποτε ότι αύτομάτως έσδήσθη τό ένα είδος γραφής και έγράφη τό άμέσως έπόμενο στους έγκεφάλους τών ανθρώπων, σάν νά έπρόκειτο για ένα συνδεδεμένο σύστημα ύπολογιστών, ώστε πριν και μετά την έγγραφή νά γράφουν διαφορετικά.

Οὕτω ή δημιουργουμένη έντύπωσις κατá την όποία ή μία γραφή σέ καθωρισμένο χρονικό σημείο σταματá νά χρησιμοποιηται και παραδίδει την θέσι της στην άμέσως έπομένη έν είδει σκυταλοδρομίας, είναι έξαιρετικά άπλη για ένα σύνθετο φαινόμενο ως ή γραφή και έπομένως δέν δύναται νά γίνη άποδεκτή. 'Αναφορές συγγραφέων αλλά και μερικές άπλές και όφθαλμοφανείς παρατηρήσεις όδηγοῦν στό συμπέρασμα της συνοχής και παραλλήλου ύπάρξεως τών διαφόρων μορφών γραφής στον 'Ελλαδικό χώρο.

Στή συνέχεια άναπτύσσεται ή άνωτέρω άποψις. Κατεβλήθη προσπάθεια νά παρουσιασθοῦν οί διάφορες γραφές χωριστά παρά τό γεγονός της συνυπάρξεως τών στοιχείων της μιás μέσα στις άλλες.

1. ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

1.1. 'Η 'Ιερογλυφική γραφή άποτελεί σύστημα, όπου τό νόημα του κειμένου άπο-

Pulgram έχει σκιαγραφήσει χαρακτηριστικά σέ ποίο είδος αύθαιρεσίας μπορεί νά όδηγήσει ή παράλειψη της ιστορικής άλήθειας και ή άπολυτοποίηση τών επί μέρους «γλωσσολογικών» μεθόδων: «... έπειδή λέξεις συγγενείς μέ τά γαλλικά *bière, tabac, café* είναι κοινές λατινικές, μπορούν νά μάς δώσουν την έντύπωση (Σ.Σ. έφαρμόζοντας την γλωσσολογική έπανασύνθεση και έξάγοντας ιστορικά συμπεράσματα) ότι οί στρατιώτες του Καίσαρα κατεβρόχθιζαν μύτρα και κάπνιζαν τσιγάρα σέ καφετέριες».

'Αλλ' άς χρησιμοποιήσουμε κι έμείς ένα συναφές παράδειγμα, για νά άντιληφθεί ό οίσοδήποτε, σέ ποιά παράλογα συμπεράσματα μπορεί νά όδηγηθοῦμε, μη λαμβάνοντας ύπ' όψιν μας τά ιστορικά και άρχαιολογικά δεδομένα και άπολυτοποιώντας μια έπιστημονικά έξειδικευμένη μέθοδο. 'Ας εφαρμόσουμε την γλωσσολογική έπανασύνθεση σέ πέντε λέξεις, πού παρουσιάζουν όμοιότητες στην 'Ελληνική και την 'Αγγλική, χωρίς νά λάβουμε ύπ' όψιν μας χρονολογικά, άρχαιολογικά και έν τέλει ιστορικά δεδομένα:

'Ελληνική	'Αγγλική	'Επανασύνθεση
δημοκρατία	democracy	* demokrat –
Χριστός	Christ	* Hrist –
κοσμοναύτης	cosmonaut	* cosmonaut –
Ζεύς-πατήρ	Jupiter	* Zeus-pater
τηλέφωνον	telephone	* telephon –

δίδεται μέσω εικονογραμμάτων. Μαρτυρείται ἐξ ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων στήν Κρήτη καί εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ἀντιστοίχου Αἰγυπτιακῆς^{4,12}.

1.2. Τό ὕλικό μέσω τοῦ ὁποίου διεσώθησαν ἱερογλυφικῆς ἐπιγραφές, εἶναι κυρίως σφραγιδολίθοι. Ἡ σφραγιδογλυφία ἀνεπτύχθη σημαντικά στήν Κρήτη κατά τήν Παλαιοανακτορική φάση (1900-1700 π.Χ.).

1.3. Ὅμως οἱ σφραγίδες στόν Ἑλλαδικό χῶρο ἐμφανίζονται ἤδη ἀπό τήν Νεολιθική ἐποχή. Εἶναι γνωστές πῆλινες σφραγίδες καί μάλιστα τῆς Μέσης Νεολιθικῆς (6.000 π.Χ.) ἀπό τό Σέσκλο τῆς Θεσσαλίας μέ παραστάσεις δανεισμένες ἀπό διακοσμητικά θέματα τῆς ἐποχῆς μέ χρῆσιν καθαρά ἰδιοκτησιακή. Ἀποτελεῖ ἐπομένως ἡ σφραγιδοποιία τοῦ Σέσκλου εἶδος ἀτελοῦς γραφῆς, ἤδη ἐξ ἐκείνων τῶν παλαιολιθικῶν ἐποχῶν.

1.4. Προστάδια Ἱερογλυφικῆς γραφῆς μέ εἰκονικά στοιχεῖα πού εἶχαν ἀξίαν ἰδεογραμμάτων συναντοῦμε σέ προανακτορικές σφραγίδες τοῦ τέλους τῆς 3ης π.Χ. χιλιετίας^{4,6}. Ἡ Ἱερογλυφική ἐχρησιμοποιήθη εὐρύτατα καί ἐξελίχθη σέ Γραμμική-Ἱερογλυφική, ἀκολούθως σέ Πρωτογραφμμική καί ἐν τέλει στήν γνωστή Γραμμική Γραφή Α (ΓΓΑ)⁴. Ἡ Πρωτογραφμμική ἔχει ἤδη διαμορφωθεῖ κατά τήν Παλαιοανακτορική περίοδο (1900-1700 π.Χ.) καί συνυπάρχει μέ τή ΓΓΑ^{4,4}. Ἐδῶ εἶναι σκόπιμο νά ἀναφερθῇ, ὅτι ἡ ταχύτατη μετατροπή τῆς Ἱερογλυφικῆς σέ Γραμμική Ἱερογλυφική ὀφείλεται στόν ἐπισυρμό, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς χρήσεως μαλακῶν γραφίδων (πινέλλα)⁴. Ἐχουν δέ εὐρεθεῖ ἱερογλυφικά κείμενα γραμμένα μέ μελάνι σουπιᾶς⁴ καί προφανῶς μέ τήν χρῆσι μαλακῆς γραφίδος. Ὁ ἐπισυρμός ἐπομένως τῶν εἰκονογραμμάτων, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖται στίς πῆλινες σφραγίδες, ὀφείλεται ὀπωσδήποτε στήν συνήθεια τῶν γραφέων νά γράφουν κυρίως μέ μαλακή γραφίδα σέ ἄλλες ὕλες, ὅπως δέρμα, πάπυρο κ.λπ., περιστασιακά δέ στόν πηλό, στόν ὁποῖον ἐγγραψαν κατά τόν ἐκ συνήθειας ἀποκτηθέντα ἐπισυρμόν.

1.5. Ἄλλο δείγμα, ὡς ἀπεδείχθη, Κρητικῆς Ἱερογλυφικῆς γραφῆς εἶναι ὁ ὄνο-

Ἡ ἐπανασύνθεση στά ἀνωτέρω παραδείγματα, ἐνῶ εἶναι (αὐστηρῶς γλωσσολογικά) ὀρθή, μὴ λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τῆς ὅμως τὰ χρονολογικά-ἀρχαιολογικά-ἱστορικά δεδομένα ὁδηγεῖ ὄχι ἀπλῶς σέ λανθασμένα, ἀλλά καί σέ παράλογα συμπεράσματα, π.χ. ἀπό τόν παραπάνω πίνακα συνάγεται, ὅτι ἡ «μητρική» γλῶσσα τῆς Ἀγγλικῆς καί Ἑλληνικῆς ὁμιλοῦνταν, προχριστιανικά φυσικά, ἀπό ἕναν χριστιανικό ὅμως λαό πού ὀνόμαζε τόν Δία πατέρα καί ἐγνώριζε γιά κοσμοναῦτες καί τηλεφῶνα...

Ἐπάρχουν πολλές ἀποδείξεις γιά τὸ ἀνυπόστατο καί τήν ἀντιεπιστημονικότητα τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς θεωρίας, ἀπό πολλές τῶν ἐπιστημῶν. Ἄς συνοψίσουμε μερικῆς:

α) Ἀρχαιολογία: Ὅλοι οἱ ἀνθρωπολόγοι συμφωνοῦν, ὅτι δέν ὑπάρχει Ἰνδοευρωπαϊκή φυλή. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά τόν Ἰ. Κούμαρη (βλ. «Φυσική Ἀνθρωπολογία» εἰς τόμους «Ἑλλάς» τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τοῦ «Ἠλίου»), πού πρῶτος διεπίστωσε τίς ἀνθρωπολογικῆς διαφορῆς μεταξὺ Σουηδῶν, Ἑλλήνων, Ἰνδῶν κ.λπ. (πού θεωροῦνται «Ἰνδοευρωπαῖοι») καί ἀντιστρόφως τίς ἀνθρωπολογικῆς ὁμοιότητες μεταξὺ Οὐγγρων καί Τσεχοσλοβάκων, ὅπου οἱ πρῶτοι δέν θεωροῦνται Ἰνδοευρωπαῖοι, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι θεωροῦνται.

Ὅντως ἀνθρωπολογικά ἀλλά καί γεωγραφικά δέν στέκει ὁ ὅρος «Ἰνδοευρωπαῖοι». Ἐπάρχουν Εὐρωπαῖοι πού δέν εἶναι... Ἰνδοευρωπαῖοι, ὅπως οἱ Φινλανδοί καί οἱ Οὐγγροι, καί ἀντιστρόφως ὑπάρχουν Ἀσιάτες πού εἶναι «Ἰνδοευρωπαῖοι», ὅπως οἱ Πέρσες, οἱ Ἀρμένιοι καί οἱ Τοχάροι τοῦ Τουρκεστάν. (Τὸ «ἐπιστημονικό» παράλογο σ' ὅλο τοῦ τὸ μεγαλεῖο!).

β) Ἀρχαιολογία: Οὐδέν ἀρχαιολογικὸ εὐρημα, οὐδέν ἱστορικὸ ἢ προϊστορικὸ τεκμήριο ὑπάρχει γιά τοὺς «Ἰνδοευρωπαῖους». Ἀντίθετα ὅλοι οἱ ἀρχαιολόγοι γνωρίζουν (π.χ. Jacobsen, Renfrew, Θεοχάρης κ.λπ.) καί ὑποστηρίζουν, ὅτι, ὅταν ἡ Βόρεια καί Κεντρικὴ Εὐρώπη ἐκαλύπτετο ἀπὸ τοὺς παγετώνες τοῦ Αἰγαίου, ἀχμαζε ὁ Νεολιθικὸς Πολιτισμὸς τοῦ Σέσκλου (βλ. Δ. Θεοχάρη «Νεολιθικὸς Πο-

μαστός Δίσκος της Φαιστοῦ (1700-1600), ὁ ὁποῖος κακῶς παλαιότερα ἐθεωρεῖτο μὴ Κρητικός, προελθὼν ἐξ εἰσαγωγῆς. Εἶναι γραμμένος σπειρηδόν, προσεκτικά καὶ ἐπιμελημένα, μὲ κινητὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα, εὐρέθῃ δὲ μαζὶ μὲ πινακίδα τῆς ΓΓΑ.

1.6. Ἡ γραφὴ τοῦ Δίσκου καὶ παρόμοιες γραφές πού εὐρέθησαν ἀποδεικνύουν, ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος Ἱερογλυφικῆς γραφῆς ἦτο ἐν χρήσει παραλλήλως μὲ τὴν χρῆσι τῆς ΓΓΑ¹⁴.

1.7. Ἐπομένως «στὴν Κρήτη χρησιμοποιήθηκαν κατὰ τὴν Παλαιοανακτορικὴ Περίοδο (σ.σ. 1900-1700 π.Χ.) πολλῶν εἰδῶν συστήματα Ἱερογλυφικῆς γραφῆς, πού ἀναπτύχθηκαν χωριστὰ σὲ διάφορες περιοχές. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔπαψαν νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ στὴν Νεοανακτορικὴ Περίοδο (σ.σ. 1700-1450 π.Χ.), γιὰ νὰ γραφοῦν ἱερὰ κείμενα» («Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», «Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν», τόμ. Α').

1.8. Ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, ὅτι ἡ ΓΓΑ προέρχεται ἐκ τῆς Πρωτογραφμμικῆς, ἐξελιγμένης μορφῆς τῆς ἀρχαιοτέρας Ἱερογλυφικῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ΓΓΑ μαρτυρεῖται ἤδη ἀπὸ τοῦ 2700 π.Χ.¹⁵ καὶ ἡ Πρωτογραφμμικὴ προϋπάρχει τῆς ΓΓΑ, προφανῶς ἡ Πρωτογραφμμικὴ ὡς προγενεστέρᾳ τῆς ΓΓΑ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ τουλάχιστον στὸ 2700 π.Χ.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ μαρτυρούμενη χρῆσις τῆς Πρωτογραφμμικῆς, κατὰ τάξιν μεγέθους, ἔπεται κατὰ περίπου 300 ἔτη τῆς Ἱερογλυφικῆς ἀπὸ τὴν διαδοχὴ τῶν χρονολογήσεων στὴν Κρήτη, ἡ Ἱερογλυφικὴ ὁπωσδήποτε ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ 2700+300=3000 π.Χ. καὶ ὄχι τὸ 2100, ὡς πιστεύεται γενικῶς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραγράφων 1.1 ἕως καὶ 1.8 προκύπτουν τὰ ἑξῆς γιὰ τὴν Κρητικὴ Ἱερογλυφικὴ:

α. Ἡ ἀρχὴ τῆς χρῆσεώς της ὑπὸ τίς διάφορες μορφές της λογικὰ τοποθετεῖται τουλάχιστον περὶ τὸ 3000 π.Χ.

β. Δὲν ἔχει καμμία ἐξάρτησι ἀπὸ τὰ Αἰγυπτιακὰ Ἱερογλυφικὰ ἢ ἄλλο σύστημα γραφῆς ἔξω ἀπὸ τὸν χώρο τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ ἀποτελεῖ προϊὼν αὐτοδυνάμου

λιτισμός»). Πῶς λοιπὸν ὑπῆρξε κοιτὶς τῶν Ἰνδοευρωπαίων ἡ περιοχή μεταξὺ τῶν Οὐγγρικῶν πεδιάδων καὶ τῶν ρωσικῶν στεππῶν; Ἄν θὰ πρέπει νὰ μιλήσουμε γιὰ μιὰ κοιτίδα αὐτῶν τῶν... ἀοράτων «Ἰνδοευρωπαίων», τί ποιοὶ λογικοὶ, ἀπὸ τὴν κοιτίδα τοῦ Αἰγαίου Πολιτισμοῦ; (Βλ. Γ. Γκλότς «Ὁ Αἰγαῖος Πολιτισμός», Ξ. Λίβα «Ἡ Αἰγίς κοιτὶς τῶν Ἀρίων» καὶ Κ. Ρένφριου «Ἀρχαιολογία καὶ Γλῶσσα»).

γ) Γλωσσολογία: Ὑπάρχουν μερικοὶ ἀξιόλογοι γλωσσολόγοι (ὅπως ὁ Kretschmer καὶ ὁ V. Georgiev) πού ὑποστηρίζουν, ὅτι ὁρισμένες ἀπὸ τίς θεωρούμενες «πελασγικές» λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς (π.χ. θάλασσα, δάφνη, ἄνθος κ.λπ.) εἶναι καὶ αὐτὲς «Ἰνδοευρωπαϊκές», δηλ. οἱ Πελασγοὶ εἶναι «Ἰνδοευρωπαῖοι», ἂν καὶ εἶναι καὶ αὐτόχθονες! (Kretschmer: «Die vorgriechischen Sprach- und Volksschichten» Georgiev: «Vorgriechische Sprachwissenschaft»). Ἐξ οἰκείων τὰ βέλη. (Βέβαια ἀπὸ τὸ 1909 ὁ Ἱ. Θωμόπουλος μὲ τὰ «Πελασγικά» —δηλ. τὴν ἐρμηνεία τῶν πελασγικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Λήμνου καὶ τῆς Κρήτης— εἶχε ἀποδείξει τὴν Ἑλληνικότητα τῶν Πελασγῶν, ἀλλὰ τὸ πανεπιστημιακὸ κατεστημένο φυσικὰ ἐκώφευσε. Βλ. σχετικὰ καὶ Ἄννας Δημητρίου «Οἱ Πελασγοί»).

Τελειώνουμε αὐτὴ τὴ συνοπτικὴ παράθεσι τῶν ἀποδείξεων γιὰ τὸ ἀνυπόστατο τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς θεωρίας μὲ μιὰ πασιφανῆ ἀλήθεια: Ὑπάρχουν πολλὲς «Ἰνδοευρωπαϊκές» δηθεν λέξεις πού ἀπάρδουν στὸν ὑποτιθέμενο νομαδικὸ χαρακτῆρα τῶν Ἰνδοευρωπαίων καὶ θυμίζουν ἐντονα τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Παράδειγμα:

δῆμος

> * damos

ψῆφος

> * bhsa-

ἀναπτύξεως.

- γ. Ἐγνώρισε μεγάλη διάδοσις στήν Κρήτη, ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ διάφορες τοπικές παραλλαγές της.
- δ. Κατά τήν ἐποχή τῆς μεγάλης διαδόσεώς της ἐγράφετο κυρίως σέ ἄλλα, φθαρτά, ὑλικά, τὰ ὁποῖα δέν διεσώθησαν, καί περιστασιακά στόν πηλό.
- ε. Τελικῶς ἐξελίχθη στήν Γραμμική Γραφή Α καί ὑπό διάφορες μορφές ἐξακολούθησε νά χρησιμοποιῆται παράλληλα μέ αὐτήν.

2. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Α

2.1. Ἡ ΓΓΑ ἀποτελεῖ συλλαβικό σύστημα παρόμοιο, ἂν ὄχι ταυτόσημο, μέ ἐκεῖνο τῆς ΓΓΒ, τὸ ὁποῖο ἀναπτύσσεται στήν ἐπομένη παράγραφο 3. Μαρτυρεῖται στήν Κρήτη, στήν Θήρα καί στήν Μήλο ἀπὸ τὸ 2000 ἕως τὸ 1450 π.Χ.¹⁰, πρόσφατα δέ ἀνεφέρθη, ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ἐπιγραφές καί στήν Ἰθάκη, οἱ ὁποῖες πρὸς μεγάλην λύπην μερικῶν «ἐρευνητῶν» ἀποδίδουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ 2700 π.Χ.¹¹

2.2. Ἀνευρέθη ἡ χαραγμένη σὲ πινακίδες ἀπὸ ἄψητο πηλό, ὡς καί ἡ ΓΓΒ, ὁ ὁποῖος ὅμως ψήθηκε ἀπὸ τὴν φωτιά πού κατέστρεψε τὸν χῶρο, στόν ὁποῖο ἐφυλάσσοντο, μέ ἀποτελέσματα νά διατηρηθῇ ἕως ἐμᾶς ἡ γραμμένη σὲ ἐπιγραφές μέ μαλακὴ γραφίδα καί μελάνι σουπιᾶς ἡ χαραγμένη στήν πέτρα, καθὼς καί σέ ἄλλα ἀντικείμενα^{10,11}. Ὁ Σ. Ν. Μαρινάτος, πρὶν ἀκόμη ἐρμηνευθεῖ ἡ ΓΓΒ καί ἀποδειχθεῖ ὅτι ἀπέδιδε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσα, ἔγραφε γιὰ τὴν ΓΓΑ καί τὴν ΓΓΒ, ὅτι «... ὑπ' οὐδενὸς ἐτονίσθη ἀκόμη τὸ γεγονός ὅτι ἡ κρητικὴ γραφὴ εἶναι ἡκιστα κατάλληλος ὅπως γράφεται ἐπὶ πηλοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέν θά ἐλάμβανεν τὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν». Οὕτω ἡ ΓΓΑ, ὡς καί ἡ Ἱερογλυφικὴ, ἐγράφετο μέ μαλακὴ γραφίδα κυρίως σὲ φθαρτά ὑλικά, ὅπως δέρμα, πάπυρο κ.λπ., τὰ ὁποῖα κατεστράφησαν καί δέν διεσώθησαν ἕως ἐμᾶς, περιστασιακά δέ στόν πηλό, στόν ὁποῖο μετέφεραν τὸν λόγῳ συνηθείας ἀποκτηθέντα τρόπο γραφῆς.

2.3. Ἡ ΓΓΑ ἀποτελεῖ ἄμεση ἐξέλιξις τῆς Κρητικῆς Ἱερογλυφικῆς⁴ (βλ. παρ. 1) καί

ναὸς	> * nasFos	Ἀχερουσία	> * aghero-
ναῦς	> * naus	ὠκεανός	> * asaynah (σανσκριτ.)-
δάρδαρος	> * barbarah (σανσκριτ.),	Κέρβερος	> * Karbarah (σανσκριτ.)

(μέ ἀστερίσκο σημειώνονται οἱ ὑποτιθέμενες «Ἰνδοευρωπαϊκὲς» ρίζες).

Τίθενται τὰ ἐρωτήματα: Πῶς γνώριζαν οἱ «Ἰνδοευρωπαῖοι» γιὰ δῆμους, ψήφους, ναοὺς, νῆες (καράβια), ὠκεανούς (οἱ νομάδες τῶν ρωσικῶν στεππῶν;), τί σχέση ἔχει ἡ Ἀχερουσία, ὁ Κέρβερος ἢ οἱ δάρδαροι μέ τοὺς «Ἰνδοευρωπαῖους» τῶν Οὐγγρικῶν πεδιάδων; Μήπως -κι εἶναι πολὺ ἰσχυρὴ ἡ ὑπόψια, μετὰ τὰ λεγόμενα περὶ «Ἰνδοευρωπαϊῶν Πελασγῶν» τοῦ Kretschmer- μήπως, λοιπόν, ἡ ὀνομασία «Ἰνδοευρωπαῖοι» ἀναφέρεται στοὺς Ἕλληνες τῆς Μεσολιθικῆς Ἐποχῆς; Μήπως ἡ ἀναζητούμενη κοιτίδα δέν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνη, τὸ πάλαι ποτὲ «Αἰγαῖον Ὄρος»; [Βλ. *Θεογονία*: «... ἐν ... Αἰγαίῳ ὄρει πεπυκασμένῳ ὕληντι...» (484). Μετάφραση: στὸ Αἰγαῖο Βουνὸ τὸ κατάφυτο ἀπὸ δάσκησιν].

Ἀντὶ ἐπιλόγου, ἀντιγράφουμε τὰ σχετικὰ συμπεράσματα τοῦ C. Renfrew ἀπὸ τὸ προαναφερθὲν διβλίο του «*Αρχαιολογία καὶ Γλῶσσα*», ὅπου γράφει γιὰ τὴν κοιτίδα τῶν «Ἰνδοευρωπαϊῶν»: «... Ἡ λύση τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ αἰνίγματος βρίσκεται στὴ Μικρὰ Ἀσία. Ἐκεῖ τὸ 7000 π.Χ. πρῶτοι ἀγρότες μέ μικτὴ οἰκονομία... μετανάστευσαν στὴν Ἑλλάδα, πιθανῶς μέ πλοῖα, ὅπου εἰσήγαγαν τὴν νέα γεωργικὴ τεχνολογία καί τὴν ΠΡΩΤΟΕΛΛΗΝΙΚΗ (: proto-Greek) γλῶσσα τους...» («New Scientist», London, τ. 1597, 19-1-1988, Sarah Bunney).

Διαμαντῆς Κούτουλας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΙΚΗ Α	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ	Ἀριστερά: Στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς Γραμμικῆς Α ἀπὸ τὴν Κρήτη (2.000 π.Χ. κατὰ τὴν συμβατικὴν χρονολόγησιν). Δεξιά: Στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου ἀπὸ ἐπιγραφὲς τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς. (Βλ. Ἀρθούρου Ἐδανς, «<i>Scripta Minoa</i>», σελ. 92).
⓪ ⓑ	⓪ ⓑ	
✕ ✕	✕ ✕	
ψ ψ ψ	ψ ψ	
↓ ↓	↓	

ἀπαρτίζει σύστημα ἄμεσα εξαρτώμενο ἐξ αὐτῆς, ὡς ἰδεογραμματῶν¹². Τὸ ἀριθμητικὸ σύστημα τῆς ΓΓΑ εἶναι σχεδὸν ταυτόσημο μὲ ἐκεῖνο τῆς προγενεστέρας Ἱερογλυφικῆς, καθὼς καὶ τῆς ΓΓΒ¹³. Ὡς καὶ ἡ ΓΓΒ, ἐδιδάσκετο σὲ σχολεῖα¹⁴. Προξενεῖ ἔντονη ἐντύπωση στοὺς ἐρευνητὲς ἡ προχειρότης τῶν ἐγγραφῶν τῆς ΓΓΑ ἐν συγκρίσει μὲ τὶς προσεγμένους καὶ καλλιγραφημένους ἐγγράφους τῆς ΓΓΒ¹⁵. Ἡ παρουσία τῆς ΓΓΑ, ὡς ἔχει διασωθεῖ, ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεσι μὲ τὴν αἴσθησι τοῦ ἐκλεπτυσμένου γούστου, τὴν ὁποῖαν προκαλοῦν τὰ πολυτελῆ «ἀνάκτορα»¹⁶ καὶ ἡ Μινωικὴ τέχνη στὸ σύνολό της.

2.4. Ἐρώτημα γιὰ μερίδα ἐρευνητῶν ἀποτελεῖ ἡ γλῶσσα τὴν ὁποία ἐξέφραζε ἡ ΓΓΑ, δηλ. ἡ γλῶσσα τῶν Μινωιτῶν. Ὁρισμένοι ἐρευνητὲς ὑποστηρίζουν, ὅτι ἐξέφραζε Ἑλληνικά¹⁷, ἄλλοι ἄλλες γλῶσσες καὶ ἄλλοι δέχονται ὅτι ὅπωςδήποτε δὲν ἐξέφραζε τὴν Ἑλληνικὴν^{18,19}.

α. Ὡς ἐπιγραμματικὰ ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης Τσάντγουικ (John Chadwick), «... ὑπάρχει ἓνα πόρισμα πὺν εἶναι ἀμέσως δυνατό: ἡ γλῶσσα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ. Ἡ λέξη γιὰ τὸ «σύνολο», ἂν μεταγραφῇ μὲ τὶς ἀξίες τῆς Γραμμικῆς Β, δίνει *ku-ro*, ... δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκατασταθεῖ ὡς ὁποιαδήποτε ἑλληνικὴ λέξη κατὰλληλης σημασίας»²⁰!!! (Τὰ θαυμαστικά εἶναι τοῦ ὑπογράφοντος). Δυστυχῶς γιὰ τὸν κ. Τσάντγουικ, ἡ ἄποψις αὐτὴ, ὡς ἀναπτύσσεται στὴν ἀμέσως ἐπομένη παράγραφον, ἐξαιρετικὰ ἀσθενὴς, ἀνατρέπεται στὴν μεθεπόμενη παράγραφον γ.

β. Ἡ λέξις *ku-ro*, μοιάζει μὲ τὴν Σημιτικὴν ρίζα * *kull-*, ἡ ὁποία σημαίνει ὅλα 'all', στὰ Ἀκκαδικὰ *kalu*, *kullatu*, Ἑβραϊκὰ *koll*²¹. Ἄν καὶ ἡ συγκεκριμένη ρίζα (*particular root*) δὲν χρησιμοποιεῖται γιὰ ἀθροίσεις στὰ Ἀκκαδικὰ (*is not normally used for totaling in Akkadian*), ἡ ἐξίσωσις εἶναι εὐλογοφανῶς ἀρκετὰ σημαντικὴ (*the equation is plausible enough semantically*)²².

Τί σχέσι ἔχει δέβαια ἡ Κρήτη μὲ τοὺς Ἑβραίους, αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ὅσοι ὑποστηρίζουν τὶς θέσεις αὐτές, δυστυχῶς ὅμως προτοῦ ἐξαντλήσουν καλοπροαίρετα κάθε ἐρμηνεία τῆς λέξεως *ku-ro* μὲ βάσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσα, ὡς ἀπεδείχθη²³, τὴν ὁποία ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀναφέρω.

γ. Ἡ συσχέτισις τῆς λέξεως *ku-ro* (κοῦρο) μὲ τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν *κόρος*, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἰδίαν προφορὰν μετὰ τοῦ *ku-ro*, ἐφ' ὅσον τὸ «ο» ἀκόμη καὶ σήμερον προφέρεται καὶ σὰν «ου» σὲ ἀρκετὰς ἑλληνικὰς διαλέκτους καὶ σημαίνει «πλήθος», ἀποτελεῖ ἐξίσωσιν ὅχι ἀπλῶς «ἀρκετὰ σημαντικὴ», ὡς ἀνωτέρω ἐγράφη, ἀλλὰ τὴν ἀποδείξιν τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Μινωικῆς γλώσσας, συμφώνως μάλιστα μὲ τὶς πα-

ραδοχές ἐκείνων οἱ ὅποιοι ὑποστηρίζουν τὴν μὴ Ἑλληνικότητα αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλληνικὴ λέξις *κό-ρος* = κοῦ-ρο-ς = κοῦ-ρο = ku-ro (τὰ τελικὰ σύμφωνα, ὅταν ὑπάρχουν, δὲν δηλώνονται διὰ τῆς ΓΓΑ) εἶναι προφανῶς προτιμότερα ἀπὸ τὴν μὴ χρησιμοποιούμενη γιὰ ἀθροίσεις Σημιτικὴ ρίζα *kull*.

δ. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐρμηνεία ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν Ἑτεοκρητικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Πραιστοῦ ὑπὸ τοῦ Θωμόπουλου στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας, οἱ ὁποῖες σκανδαλωδῶς ἀγνοοῦνται¹⁴ ἀπὸ ἀρκετοὺς «εἰδικούς», ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ «ἀγνοοῦσα» γλῶσσα τῶν Ἑτεοκρητῶν, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσαν γλωσσικὴ νησίδα καὶ Μινωϊκὸ ὑπόλειμμα μέσα στὴν ὑπόλοιπη «Ἑλληνοκρατούμενη» Κρήτη, ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ¹¹, ὡς καὶ ἡ ἐσχάτως ἀνακαλυφθεῖσα πινακίδα τῆς Ἰθάκῃς¹³, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ «τὰ ἀνθρωπολογικὰ δεδομένα ὑποδειχνουν ὅτι κάποιου εἶδους ἑλληνικὰ πρέπει νὰ μιλοῦσαν στὴν μινωϊκὴ Κρήτη μερικὸς αἰῶνες πρὶν φτάσουν ἐκεῖ οἱ Μυκηναῖοι».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραγράφων 2.1 ἕως καὶ 2.4 προκύπτουν τὰ ἑξῆς γιὰ τὴν Γραμμικὴ Α:

- α. Ἀποτελεῖ συλλαβικὸ σύστημα, ἐξελιχθὲν ἐκ τῆς προγενεστέρας Ἱερογλυφικῆς γραφῆς.
- β. Γενικῶς ἐχρησιμοποιεῖτο στὴν Κρήτη ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς πρὸ τοῦ 2.700 π.Χ. καὶ μετὰ τὸ 1450 π.Χ. σύμφωνα μὲ τὰ μαρτυρούμενα εὐρήματα.
- γ. Ἐχρησιμοποιεῖτο παράλληλα μὲ τὴν Ἱερογλυφικὴν.
- δ. Δὲν ἔχει καμμία ἐξάρτησι ἀπὸ ἄλλο σύστημα γραφῆς μαρτυρούμενο ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρο τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ ἀποτελεῖ προῖον αὐτοδυνάμου ἀναπτύξεως.
- ε. Ἐγράφετο κυρίως σὲ φθαρτὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα δὲν διεσώθησαν καὶ περιστάσιακὰ στὸν πηλὸ, γιὰ τὸν ὁποῖον ἦτο ἀκατάλληλη.
- Ϝ. Ἐδιδάσκετο σὲ σχολεῖα καὶ ἐξέφραζε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσα.

3. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Β

3.1. Ἡ Γραμμικὴ Γραφὴ Β ἀποτελεῖ τὸ τελειότερο στάδιο στὴν ἀνάπτυξι τοῦ συλλαβικοῦ συστήματος γραφῆς. Πινακίδες ἀπὸ πηλὸ γραμμένες μὲ τὴν ΓΓΒ, ψημένες ἀπὸ τὴν φωτιά ἡ ὁποία κατέστρεψε τὸν χῶρο στὸν ὁποῖο ἐφυλάσσοντο, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διατηρηθοῦν ἕως ἡμᾶς καὶ ἐπιγραφές τῆς ΓΓΒ σὲ πιθάρια, ἀνεκαλύφθησαν στὴν Κνωσὸ, στὰ Χανιά, στὶς Μυκῆνες, στὴν Πύλο, στὴν Θήβα, στὴν Τίρυνθα, στὴν Ἀσίνη (στὴν περιοχὴ τοῦ Ἀργεῦς), στὸν Ὀρχομενὸ, στὴν Ἐλευσίνα¹⁵ καὶ ἄλλοι. Ἐξ αὐτῶν παλαιότερες εἶναι τῆς Κνωσοῦ (περὶ τὸ 1450 π.Χ.¹⁵), νεώτερες τῆς Πύλου (περὶ τὸ 1200 π.Χ.¹⁴), ἀκόμη δὲ νεώτερες τῆς Θήβας καὶ τῶν Μυκηνῶν (μετὰ τὸ 1200 π.Χ.¹⁴).

3.2. Καὶ ἡ ΓΓΒ εἶναι ἀκατάλληλος νὰ γραφῇ ἐπὶ τοῦ πηλοῦ⁷, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ καμπύλη μορφή τῶν συλλαβογραμμάτων καὶ ἰδιογραμμάτων, οὔτε «εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι μόνον ἐπὶ τοῦ πηλοῦ ἔγραφον οἱ Μυκηναῖοι»⁸. Οὕτω, ὡς ἡ Ἱερογλυφικὴ καὶ ἡ ΓΓΑ ἐγράφετο κυρίως σὲ φθαρτὰ ὑλικά μὲ μαλακὴ γραφίδα (πινέλλο), ὅπως δέρμα, φύλλα κ.τ.λπ., τὰ ὁποῖα προφανῶς κατεστράφησαν καὶ δὲν διετηρήθησαν ἕως ἡμᾶς, περιστάσιακὰ δὲ στὸν πηλὸ καὶ μόνον γιὰ εἰδικές χρήσεις, ὅπως π.χ. ἡ καταγραφὴ ἀρχείων.

3.3. Ἡ κατασκευὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις τῆς ΓΓΒ εἶναι ἡ ἴδια μὲ ἐκείνην τῆς ΓΓΑ^{4,12}. Τὸ ἀριθμητικὸν σύστημα τῆς ΓΓΒ εἶναι μὲ μικροδιαφορές τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο τῆς ΓΓΑ καὶ τῆς Ἱερογλυφικῆς. Ὅπως δὲ ἡ ΓΓΑ⁸, οὕτω καὶ ἡ ΓΓΒ ἐδιδάσκετο σὲ σχολεῖα⁸, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐξαιρετικὴ ὁμοιομορφία τῶν συλλαβογραμμάτων καὶ ἰδιογραμμάτων⁸ σὲ ὅσα μέρη ἔχουν εὑρεθεῖ πινακίδες τῆς ΓΓΒ. Εἶναι δὲ ὄντως τόσο μεγάλῃ ἡ ὁμοιότης, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ διακριθοῦν οἱ Κνωσιακές ἀπὸ τὶς Πυλιακές πινακίδες, ἔστω καὶ ἂν εἶναι γραμμένες ἀπὸ διαφορετικούς γραφεῖς καὶ τὶς

χωρίζει διάστημα 250 ἐτῶν περίπου¹⁷.

3.4. Τὰ βασικά συλλαβογράμματα τῆς ΓΓΒ εἶναι ταυτόσημα κατὰ τὴν μορφήν μὲ ἐκείνα τῆς ΓΓΑ, ἃν καὶ μερικά εἶναι συνθετώτερα τῆς προηγουμένης ἢ ἐλλείπουν τελείως¹². Μερικά ἀπὸ τὰ ἰδεογράμματα τῆς ΓΓΒ εἶναι ταυτόσημα μὲ ἐκείνα τῆς ΓΓΑ. Ὅμοιως περίπου δύο δωδεκάδες τῶν προγενεστέρων ἱερογλυφικῶν σημείων ἔχουν τὰ ἀνάλογά τους στὴν ΓΓΑ καὶ ΓΓΒ¹². Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ συχνότερα χρησιμοποιούμενα ἰδεογράμματα τῆς ΓΓΒ εἶναι κοινὰ ὄχι μόνον στὴν ΓΓΑ ἀλλὰ καὶ στὴν προγενέστερη Ἱερογλυφικὴ¹², τὸ δὲ ἰδεόγραμμα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ΓΓΒ ἀντιστοιχεῖ κατ' εὐθείαν μὲ ἱερογλυφικά πρωτότυπα, πολὺ καλύτερα ἀπὸ ἐκείνα τῆς ΓΓΑ¹², ὅπως τεκμηριώνεται ἀπὸ τὶς πινακίδες τῆς Ἀγίας Τριάδας¹².

Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἰδεογράμματα τῆς ΓΓΒ δὲν ἐμφανίζονται στὴν ΓΓΑ. Προκαλεῖ δὲ ἐκπληξιν τὸ γεγονός, ὅτι στὴν ΓΓΒ ἐμφανίζονται ἰδεογράμματα ζωικοῦ δυναμικοῦ (livestock), τὰ ὅποια ἀπουσιάζουν παντελῶς ἀπὸ τὴν Κρητικὴν ΓΓΑ¹².

3.5. Τὰ κείμενα τῆς ΓΓΒ εἶναι πολὺ περισσότερο προσεγμένα ἐν συγκρίσει μὲ ἐκείνα τῆς ΓΓΑ. Οἱ λέξεις χωρίζονται μεταξὺ τους μὲ διακριτικά σημεία, ἐν ἀντιθέσει μὲ ἐκείνα τῆς ΓΓΑ, στὰ ὅποια κατὰ κανόνα δὲν χωρίζονται. Οἱ πινακίδες τῆς ΓΓΒ συχνὰ εἶναι χωρισμένες σὲ σειρές, ἐνῶ τῆς ΓΓΑ ὄχι. Γενικῶς οἱ ἐγγραφές στὶς πινακίδες τῆς ΓΓΒ παρουσιάζονται «νοικοκυρεμένες», δὲν ἔχουν τὸν πρόχειρο χαρακτήρα ἐκείνων τῆς ΓΓΑ¹¹ καὶ δὲν εἶναι σπάνιες οἱ περιπτώσεις ὅπου οἱ πινακίδες τῆς ΓΓΒ εἶναι καλλιγραφημένες⁴.

3.6. «Ἦταν φανερό, ὅτι τὸ σύστημα Β εἶχε δημιουργηθῇ μὲ ἀναπροσαρμογὴ τῶν συλλαβογραμμάτων τοῦ συστήματος Α. Ὡστόσο εἶχαν προστεθῇ νέα σημεία, μερικά εἶχαν μεταδληθῇ καὶ ἄλλα ἀκολούθησαν τὰ σημεία παλαιότερων συστημάτων εἴτε τοῦ εἰκονιστικοῦ καὶ γραμμικοῦ ἱερογλυφικοῦ εἴτε τοῦ πρωτογραφικοῦ. («Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», «Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν», τόμος Α').

Βεβαίως ἀπὸ τί «ἦταν φανερό» δὲν αἰτιολογεῖται ἐπαρκῶς. Γιατί οἱ ὁμοιότητες μεταξὺ ΓΓΑ καὶ ΓΓΒ πρέπει νὰ ὀφείλονται σὲ «ἀναπροσαρμογὴ», τί ἀκριδῶς ὑπονοεῖται μὲ τὴν φράσι αὐτὴ καὶ πῶς «ἀκολούθησαν σημεία παλαιότερων συστημάτων», καὶ πάλι ἐπαρκεῖς ἐξηγήσεις δὲν δίδονται σχετικῶς μὲ τὰ τρία αὐτὰ προβλήματα.

3.7. Εἶναι γενικῶς ἀποδεκτόν, ὅτι ἡ ΓΓΒ «δὲν ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν, ἀλλὰ ἀπλῶς εἶναι συγγενὴς τῆς ΓΓΑ»^{4,11,12}. Ἐχει διατυπωθῇ καὶ ἡ ἀποψις, ὅτι ἡ ΓΓΑ καὶ ἡ ΓΓΒ ἔλκουν τὴν καταγωγὴν ἐκ τινος κοινοῦ προτύπου, προκειμένου νὰ ἐξηγηθοῦν οἱ διαφορές καὶ οἱ ὁμοιότητες τῶν δύο γραφῶν¹².

3.8. Ὅτι δὲν ἀποτελεῖ ἑξῶθεν εἰσαχθέν σύστημα, ὅπως καὶ ὅλες οἱ προαλφαθητικές γραφές τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, εἶναι δεδομένο¹².

3.9. Ἀποτελοῦσε ὅμως πρόβλημα ὁ τόπος δημιουργίας τῆς. Παλαιότερα ἐτοποθετεῖτο στὴν Κνωσό, ἀφοῦ ἐκεῖ διαπιστώνονται καὶ τὰ πρῶτα γραπτὰ ὑπολείμματα τῆς περὶ τὸ 1450 π.Χ., ἀλλὰ ἡ ἀποψι αὐτὴ μετὰ ἀπὸ σύγχρονες ἐργασίες ἔχει καταπέσει¹². Ἡ ΓΓΒ λοιπὸν ἐδημιουργήθη ἐκτὸς Κρήτης καὶ μετεφέρθη στὴν Κρήτη κατὰ τὴν ἐκεῖ παρουσία τῶν Μυκηναίων. Τὸ ὅτι οἱ Μυκηναῖοι εὐρίσκονται στὴν Κρήτη μόνις τὸ 1450 π.Χ., συμφῶνως μὲ τὰ συμβατικῶς χρονολογηθέντα εὐρήματα, αὐτὸ ὀφείλεται, ὅπως ἐπιγραμματικὰ ἀναφέρει ὁ Ν. Πλάτων, στὸ γεγονός ὅτι «... οἱ Ἀχαιοὶ δὲν κατακτοῦν τὴν Κρήτη, γιατί δὲν ἔχουν τὰ μέσα».

Γενικῶς οἱ δυνατότητες δημιουργίας τῆς ΓΓΒ εἶναι τρεῖς ὡς πρὸς τὸν τρόπον καὶ δύο ὡς πρὸς τὸν χρόνον δημιουργίας τῆς.

3.8. Δυνατότης πρώτη: Κάποιος «γραμματισμένος», προφανῶς Κρητικὸς, κατ' ἐντολὴν καὶ γιὰ λογαριασμό τῶν «ἀγραμμάτων» Στερεοελλαδιτῶν ἐδημιούργησε τὸ

σύστημα της ΓΓΒ ὀλίγον πρὸ τῆς χρήσεώς της ὑπὸ τῶν τελευταίων. Ἡ ἄποψι αὐτὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀσθενής: Βάσει ποίας λογικῆς ἓνας Κρητικὸς «γραμματικός», χρήστης τῆς ΓΓΑ, θὰ χρησιμοποιοῦσε διαφορετικὰ σύμβολα ἀπὸ τὰ ἐν χρήσει δικὰ του, ἐφευρίσκοντας νέα ἢ παραλείποντας ἄλλα; Ἐπομένως ἢ κατ' ἐντολὴν δημιουργία τῆς ΓΓΒ ἀπορρίπτεται.

3.9. Δυνατότης δευτέρα: Οἱ «ἀγράμματοι» Μυκηναῖοι ἐδημιούργησαν τὴν ΓΓΒ, μιμούμενοι καὶ παραλλάσσοντες ἐλαφρῶς τὴν ΓΓΑ, ὅταν «αἰσθάνθηκαν ὥριμοι» νὰ γράψουν.

α. Ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι οἱ «ἀγράμματοι» Μυκηναῖοι ἐμιμήθησαν σὲ δεδομένη χρονικὴ στιγμή τὴν ΓΓΑ, γιὰ τὴν παράλλαξαν, ἀντὶ νὰ ἐφαρμόσουν πιστὰ τὸ σύστημα τῆς ΓΓΑ καὶ μάλιστα χωρὶς καμμία κριτικὴ, ὅπως λογικὰ ἀρμόζει σὲ ἀγράμματοι;

β. Γιὰ νὰ ἐνσωματώσουν στοιχεῖα προγενεστέρων γραφῶν, θὰ ἔπρεπε ἀπαραιτήτως οἱ Μυκηναῖοι νὰ «σπουδάσουν» τὴν ΓΓΑ, τίς Ἱερογλυφικὰς καὶ Πρωτογραμμικὰς καὶ μετὰ νὰ δημιουργήσουν τὴν ΓΓΒ. Σπουδὴ βεβαίως, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ χρόνον, γνῶσι καὶ βέβαια εἶναι ἀδύνατη γιὰ ἀγράμματοι. Ἡ ἀνωτέρω ὑπόθεσις λοιπὸν, τῆς τυφλῆς μιμήσεως καὶ ἀμέσου χρήσεως, ὁδηγεῖ σὲ παράλογα συμπεράσματα.

γ. Ἄν χάριν τῆς ἐρεῦνης παραδεχθοῦμε τὴν μίμησιν τῶν Κρητικῶν γραφῶν στὸ σύνολό τους ὑπὸ τῶν Στερεοελλαδιτῶν σὲ δεδομένη χρονικὴ στιγμή, ἐνῶ πρὶν ἦσαν ἀγνωστοί σὲ αὐτοὺς, καταλήγομε σὲ ἄλλου εἶδους ἀντίφασι. Διότι πρὲπει νὰ ἐπισημανθῇ γιὰ λόγους καθαρὰ λογικῆς, ὅτι:

γ.1. Εἶναι παράλογο νὰ ὑποτεθῇ, πῶς παρὰ τὴν ἐπὶ αἰῶνες ἐπαφὴ μεταξὺ Μινωϊτῶν καὶ Στερεοελλαδιτῶν, ἐνῶ οἱ τελευταῖοι ἐγνώρισαν καὶ ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν πρώτων, ἀδιαφόρησαν μόνον γενικῶς γιὰ τὴν γραφὴν τῶν τελευταίων καὶ ἐνδιαφέρθηκαν μετὰ ἀπὸ ἑκατονταετίες, ἔκμανθάνοντες τὴν ΓΓΑ καὶ τὴν Ἱερογλυφικὴν, καὶ τότε ἐδημιούργησαν τὴν ΓΓΒ. Εἶναι δυνατόν, ἡ Κρητικὴ Ἱερογλυφικὴ, προηγουμένη κατὰ ἑκατονταετίες τῆς ΓΓΑ, νὰ μὴν περιέπεσε στὴν ἀντίληψιν τῶν Στερεοελλαδιτῶν, παρὰ τὴν ἐπικοινωνίαν τούτων μετὰ τῶν Κρητῶν;

γ.2. Ἐπὶ πλεόνει εἶναι δυνατόν εἰδικῶς ἡ Ἱερογλυφικὴ, ἀποτελοῦσα γραφικὸ σύστημα προσεὶτὸ σὲ κάθε ἀγρᾶμματο καὶ ἀρχικὸ σύστημα κάθε λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπραγματοποίησε θήματα στὴν ἱστορίαν τῆς γραφῆς, νὰ ἦτο ἀπροσπέλαστη μόνον στοὺς «εὐφυεῖς» Ἕλληνες Στερεοελλαδίτες καὶ μάλιστα μέσα σὲ ἓνα ὑψηλῆς στάθμης καὶ μὴ ἀπομονωμένο πολιτιστικὸ περιβάλλον;

γ.3. Ἀλλὰ ἐπιπροσθέτως καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Μινωῖτες θὰ ἦτο δύσκολο νὰ κρατήσουν κρυφὴ τὴν γραφὴν τους (Ἱερογλυφικὰς ἢ ΓΓΑ), ἐφ' ὅσον ἤθελαν, ἀν' ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἅφ' ἐνὸς μὲν ὅτι ὁ Αἰγαιακὸς καὶ Ἑλλαδικὸς χώρος ἦτο οἰκεῖος καὶ τὸ περιβάλλον γνῶριμο γιὰ τοὺς Μινωῖτες², ἅφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὑπῆρχε σημαντικὴ ἐπικοινωνία ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα⁴, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ Κρήτη ἦτο τὸ κέντρον τοῦ Αἰγαιακοῦ πολιτισμοῦ μὲ συνεχεῖ κίνησιν φυλετικῶν καὶ ἐπομένως καὶ πολιτισμικῶν στοιχείων ἀπὸ ὅλη τὴν περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὴν Κρήτην, ὡς ἀποδεικνύουν ἀνθρωπολογικὰς ἐρευνᾶς⁵. Ἄλλωστε ἡ ὀργανωμένη ναυσιπλοΐα στὸ Αἶγαίον εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ἀπὸ τὸ 10.000 π.Χ.¹¹. Ἐπιτρέψτε μου, νὰ ὑπενθυμίσω ἐδῶ καὶ τὴν παραδοθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν (τὴν κακῶς ὀνομαζομένην «Μυθολογίαν») σχέσιν τῶν Στερεοελλαδιτῶν μετὰ τῶν Μινωϊτῶν.

Ἡ κακῶς δημιουργηθεῖσα λοιπὸν ἐντύπωσις, «πῶς οἱ Μινωῖτες εἶναι ἓνας λαὸς

πὸν παρουσιάζεται ξαφνικὰ στὴν Κρήτη, ἀναπτύσσει τὸν πολιτισμὸ του καὶ ἐξαφανίζεται»², εἶναι ἀπαράδεκτη² καὶ «ἀπαγορεύει» τὸν ἐκτὸς Κρήτης Ἑλληνισμό τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου ἀπὸ τὸν δυναμισμό του καὶ τὴν προσφορά του στὸν Κρητομινωϊκὸ πολιτισμό.

γ.4. Ἡ Κρήτη, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, κατέστη στὸ ἀπώτερο παρελθὸν ἡ πνευματικὴ μητρόπολις τοῦ Αἰγαιακοῦ χώρου, ὅπου συνεκεντρώνοντο τὰ πνευματικὰ ρεύματα τοῦ Αἰγαίου. Ὡστε καὶ ἂν ἀκόμη ἐδημιουργεῖτο ἓνα εἶδος γραφῆς ἐκεῖ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συρροῆς καὶ ἐπεξεργασίας τῶν κυκλοφορούντων στὸν εὐρύτερο Ἑλλαδικὸν ὡς ἰδεῶν σχετικὰ μὲ τὴν γραφή, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀμιγῶς τοπικῆς καταγωγῆς Κρητικὸ δημιούργημα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ὑπόλοιπος Αἰγαιακὸς καὶ Ἑλλαδικὸς χώρος ὄχι μόνον δὲν θὰ ἦτο ἄσχετος αὐτῆς τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ θὰ τὴν παρηκολούθει καί, ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ, ἐμμέσως θὰ τὴν ἐστήριζε.

Συμπέρασμα: Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύο παραγράφων 3.8. καὶ 3.9, ἡ ΓΓΒ οὔτε κατὰ παραγγελίαν κατεσκευάσθη οὔτε ἀποτελεῖ προϊόν τυφλῆς μμησεως, ὅταν ἀπεφάσισαν νὰ γράψουν οἱ Στερεοελλαδίτες, ἀλλ' ὡς περαιτέρω ἀναπτύσσεται, ἐδημιουργήθη αὐτοδυνάμως χωρὶς τὴν ἀνάγκη «ἀναπροσαρμογῆς τοῦ συλλαβικοῦ συστήματος Α ἢ τῆς ἐνσωματώσεως στοιχείων τῶν προγενεστέρων Ἱερογλυφικῶν ἢ Πρωτογραμμικῶν γραφῶν», σὰν νὰ ἀποτελοῦσαν οἱ γραφεῖς αὐτὲς ξένο σῶμα στὸν Μυκηναϊκὸ Πολιτισμό.

3.9. Δυνατότης τρίτη: Ἡ τρίτη δυνατότης, ἔχει δύο ὄψεις.

α. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ αὐτοδύναμη δημιουργία τῆς ΓΓΒ ὑπὸ τῶν Μυκηναίων, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἰσχυρᾶς καὶ μακρᾶς γραπτῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία συνεχῶς ὑπῆρχε στὸν Ἑλλαδικό-Αἰγαιακὸν ὡς. Αὐτοδύναμος δὲ ἀνάπτυξις νοεῖται ἡ ὑλοποίησις ὑπὸ τῶν Στερεοελλαδιτῶν τῆς διαδοθείσης στὸν ὡς τοῦ Αἰγαίου ἰδέας τοῦ συλλαβικοῦ συστήματος.

α.1. Τοῦτο ὅμως προϋποθέτει τὴν γνῶσιν καὶ χρῆσιν τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ Πρωτογραμμικῶν γραφῶν, ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύναμος ἡ ἐνσωμάτωσις στοιχείων τῶν γραφῶν αὐτῶν στὴν ΓΓΒ.

α.2. Ἡ χρῆσις τῶν συνθέτων συλλαβογραμμάτων γιὰ τὰ «πτε» καὶ «δύο» ὑποδηλώνουν ἐνδιάμεσο μεταξὺ τῆς ΓΓΒ καὶ Ἱερογλυφικῆς στάδιο.

α.3. Ἐκ τῆς προηγηθείσης ἀναπτύξεως συνάγεται ὡς λογικὴ συνέπεια ἡ γνῶσις καὶ χρῆσις τῆς Ἱερογλυφικῆς ὑπὸ τῶν Στερεοελλαδιτῶν. Ὑποστηρίζεται ὅμως καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ἰδεόγραμμα τῆς ἀγελάδος (ἀγέλας=μυ-κῆνη) χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ τὴν ἀπόδοσι τοῦ συλλαβογράμματος -mu- (mu=μου) κατὰ τὸ ἀκροφωνικὸ σύστημα. Παρόμοια καταγωγὴ φαίνεται νὰ ἔχῃ καὶ τὸ συλλαβόγραμμα -me-, ἐφ' ὅσον χρησιμοποιεῖται πρὸς ἰδιογραφικὴν ἀπόδοσιν τοῦ προβάτου. Τὸ πρόβατο στὴν Ὀμηρικὴ ἐλέγετο μῆ-λον (πρβλ. τὸ ὑπὸ τῶν βοσκῶν ὀνομαζόμενον μῆ-λιῶρι), καὶ κατ' ἀκροφωνίαν μῆ-λον = μῆ-, δηλ. me-.

α.4. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἐπισμανθῇ, ὅτι, ἂν ἡ ΓΓΒ δὲν εἶχε δημιουργηθεῖ ὁμαλῶς ἐξελισσομένη ἐξ Ἱερογλυφικῆς ἢ Πρωτογραμμικῆς γραφῆς, εἶναι δυσκολώτατον ἕως ἀδύνατον, ἀπὸ τυφλοὺς μμητὰς τὰ συλλαβογράμματα -mu-, me- νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ὡς ἰδιογράμματα παριστῶντα τὰ συγκεκριμένα ζῶα. Ἀλλωστε τὰ ἰδιογράμματα αὐτὰ δὲν χρησιμοποιοῦνται καθόλου ὑπὸ τῆς ΓΓΑ. Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε λόγος ἰδιογραφικῆς παραστάσεως ἑνὸς συγκεκριμένου ζώου, γιὰ τὸ θὰ ἐδεσμεύοντο ἀπὸ τὸ συλλαβόγραμμα -mu-, τοῦ ὁποίου ὡς τυφλοὶ μμητὰι θὰ ἀγνοοῦσαν τὴν καταγωγὴν; Θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦν, ὅτι τὴν ἀγελάδα τὴν ἔλεγαν μυκῆνη, ὅτι τὸ συλλαβόγραμμα -mu- εἶναι ἡ ἀρχικὴ συλλαβὴ τῆς μυ-κῆνης καὶ ἐπομένως θὰ ἔχρη-

σιμοποιούσαν τὸ συλλαβόγραμμα -mu- ὡς ἰδεόγραμμα. Ἀλλὰ γιατί ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνακολουθία τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ γραμμικοῦ -mu- κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦταν ἀπομακρυνθέντος ἐκ τῆς Ἱερογλυφικῆς παραστάσεως τῆς ἀγγελάδας, ἀντὶ μιᾶς ἀπ' εὐθείας παραστάσεως μὲ ἓνα νέο ἰδεόγραμμα;

Συμπέρασμα πρῶτον: Ἡ μόνη ὁδὸς δικαιολογήσεως τῆς διπλῆς χρήσεως τῶν ἀνωτέρω ἰδεογραμμάτων καὶ ἡ ἐνσωμάτωσις τῶν προγενεστέρων γραφῶν, καθὼς καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἰδεόγραμμα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ΓΒ ἀνταποκρίνεται πολὺ καλύτερα στὰ ἱερογλυφικά πρωτότυπα ἀπ' ὅ,τι ἐκείνο τῆς ΓΑ, εἶναι ἡ φυσιολογικὴ ἐξέλιξις τῆς Ἱερογλυφικῆς καὶ πρὸς τὴν ΓΒ καὶ ἡ προσαρμογὴ τῆς τελευταίας στὶς συγκεκριμένους τοπικὰς ἀπαιτήσεις γραφῆς μακρυὰ ἀπὸ τυφλοὺς μιμητισμοὺς, παραγγελίες ἢ ἀναπροσαρμογὰς ξένων προτύπων.

α.5. Βεβαίως δὲν ἔχουν καταγραφῇ ἀρχαιολογικὰς μαρτυρίες χρήσεως Ἱερογλυφικῶν καὶ Πρωτογραμμικῶν γραφῶν ἀπὸ τοὺς Στερεοελλαδίτες. Αὐτὸ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ παράσχη τὴν ἀπόδειξιν ἡ ἔστω τὴν ἀντίρρησην κατὰ τῆς χρήσεως τῶν γραφῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπισημαίνω, ὅτι ἀπουσιάζουν μαρτυρίες βεβαιωμένης χρήσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ΓΒ, ἐφ' ὅσον αὐτὴ παρὰ τὴν χρῆσιν τῆς μαρτυρεῖται στὴν Πύλου 250 χρόνια τοῦλάχιστον μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ στὴν Κύπρο ὑπάρχει κενὸν μαρτυριῶν τῆς Κυπριακῆς συλλαβικῆς 300 ἐτῶν¹⁷ παρὰ τὴν βεβαιωμένην χρῆσιν τῆς κατὰ τὸ διάστημα αὐτό. Ἀλλωστε εἰδικῶς ἡ ΓΒ εὐρίσκεται ὅπου ὑπάρχουν καταστροφές. Ἐπὶ πλέον ἀνεφέρθη, ὅτι καὶ ἡ ΓΒ ἐγράφετο κυρίως σὲ φθαρτὰ ὑλικά, τὰ ὅποια δὲν διεσώθησαν καὶ περιστασιακὰ στὸν ἄψητο πηλὸ, ὁ ὁποῖος συνεπεία τῶν ἐκ φωτιάς καταστροφῶν διετηρήθη. Ὡστε ἡ ἀνυπαρξία ἀρχαιολογικῶν μαρτυριῶν δὲν ἀποτελεῖ ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῆς χρήσεως τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ Πρωτογραμμικῶν γραφῶν ὑπὸ τῶν Στερεοελλαδιτῶν.

6. Ὅψις δευτέρα:

6.1. Ἀπὸ τίς ὑπάρχουσες ἀρχαιολογικὰς μαρτυρίες προκύπτει, ὅτι γιὰ συνολικὸ διάστημα 300 ἐτῶν ἡ ΓΒ δὲν παρουσιάζει καμμία ἀλλαγὴ ἢ ἐξέλιξιν, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ μεγάλη ὁμοιομορφία τῶν γραφημάτων, ὅπουδήποτε ἔχουν εὑρεθῇ¹⁷. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πινακίδων τῆς Πύλου ὁ Ν. Μασσουρίδης διαπιστώνει¹⁶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἰδεογράμματος τῆς κεφαλῆς τοῦ χοίρου γιὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν συλλαβῶν χι-ρι. Ἄρα:

α. Πρὸ τοῦ 1500 ἡ ΓΒ εἶχε παγιώσει τὴν μορφήν της, ἀφοῦ καθίσταται γνωστὴ σὲ ἡμᾶς ἀπὸ τὴν Κρήτη τὸ 1450 π.Χ. καὶ ἔκτοτε δὲν παρουσιάζει καμμίαν ἀλλαγὴν.

β. Ἡ συλλαβικὴ χρῆσις τοῦ ἰδεογράμματος χι-ρι ἀποδεικνύει ἐξοικείωσιν καὶ μάλιστα μετὰ ἀπὸ μακροχρόνια χρῆσιν.

Ἐὰν λοιπόν, καθ' ὑπόθεσιν, ἀγνοήσωμε τὰ προαναφερθέντα περὶ διαρκοῦς ἐπικοινωνίας μεταξὺ Μινωϊτῶν καὶ Στερεοελλαδιτῶν, περὶ χρήσεως τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ Πρωτογραμμικῶν ὑπὸ τῶν τελευταίων, μόνον καὶ μόνον ἡ μεγάλη ὁμοιομορφία τῆς ΓΒ καὶ ὁ τρόπος χρήσεώς της ὁδηγοῦν τὴν καθιέρωσιν τῆς ΓΒ εἰς ἐποχὰς ἐγγίζουσες τὴν πρώτην χρῆσιν τῆς ΓΑ ὑπὸ τῶν Μινωϊτῶν, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀπαιτοῦνται ἑκατονταετίες γιὰ τὴν κατανόησιν, σταθεροποίησιν καὶ διάδοσιν τῶν γραφῶν. Ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρω, ὅτι τὸ ἀλφάβητο τῶν 24 μόνον στοιχείων (ἐναντὶ 90 τῆς ΓΒ) ἐπαγίωσε τὴν μορφήν του ἐκ τῶν κατὰ τόπους παραλλαγῶν μετὰ ἀπὸ διαρκὴ χρῆσιν ὅπωςδὴποτε 800 ἐτῶν.

Ὡστε καὶ ἐκ τῆς παρουσίας παραγράφου προκύπτει, ἐὰν δεχθούμε, καθ' ὑπόθεσιν, τὴν ὑπὸ τῶν Μυκηναίων ἀναπροσαρμογὴν τῆς «ξένης» πρὸς αὐτοὺς ΓΑ πρὸς

δημιουργίαν της ΓΓΒ, ὅτι τοῦτο δὲν ἐγίνε παρὰ σὲ πρώιμες ἐποχές, ἀρκετοὺς αἰῶνες πρὸ τῆς μαρτυρουμένης χρήσεως τῆς ΓΓΒ τὸ 1450 π.Χ., χρονικὸ διάστημα ἀπαιτούμενο γιὰ τὴν κατανόησι τῆς ΓΓΒ, παγίωσι τῆς μορφῆς της, προσαρμογὴ τῆς στὶς εἰδικὲς ἀπαιτήσεις τῶν Στερεοελλαδιτῶν καὶ διάδοσί της. Τοῦτο ὅμως ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα τῆς ἐπὶ μακρὸν παραλλήλου χρήσεως στὸν χώρο τοῦ Αἰγαιίου τῆς ΓΓΑ καὶ τῆς ΓΓΒ.

3.10. Στὶς προηγούμενες παραγράφους ἀπεδείχθη ἐπαρκῶς ἡ χρῆσις τῆς Ἱερογλυφικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς δημιουργίας τῆς ΓΓΒ. Θὰ ἦτο ὅμως λογικὸ νὰ ὑποθεθῇ, ὅτι ἡ ΓΓΑ ἐξακολουθοῦσε νὰ χρησιμοποιοῖται καὶ μετὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ΓΓΒ; Τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου περίεργο γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

α. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι μερικὰ ἰδεογράμματα χρησιμοποιοῦνται καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ συλλαβογράμματος στὴν ΓΓΒ. Ἐπομένως ἡ ἐξάρτησις τῆς ΓΓΒ ἐκ τοῦ ἱερογλυφικοῦ τρόπου γραφῆς εἶναι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἄμεση, ἀφ' ἑτέρου δὲ «συνειδητὴ» ἀπὸ τοὺς χρήστες τῆς ΓΓΒ.

β. Εἶναι ἀδύνατον, ἐρεθίσματα ἀπὸ παλαιότερες Ἱερογλυφικὲς γραφές νὰ μὴν ὑπῆρχαν.

γ. Ἀκόμη καὶ σήμερα μετὰ ἀπὸ 2800 χρόνια συνεχοῦς χρήσεως τοῦ φθογγικοῦ ἀλφαβήτου χρησιμοποιοῖται ἡ Ἱερογλυφικὴ π.χ. ὡς εἰκονικὴ γραφὴ στὰ σήματα τῆς Τροχαίας ἢ ὡς Ἱερογλυφικὴ στὰ Μαθηματικὰ ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν μαθηματικῶν συμβόλων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀριθμητικὰ 1, 2, 3... δὲν εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἰδεογράμματα.

Ἐπομένως καμμίαν ἐκπληξί δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πλήρους χρήσεως τῆς ΓΓΒ ἡ χρῆσις τῆς Ἱερογλυφικῆς ὑπὸ κάποια μορφήν, ἔστω καὶ μόνο γιὰ εἰδικὲς περιπτώσεις, ὅπως ἄλλωστε συνέβαινε μὲ τὴν μαρτυρουμένη καὶ ἀπὸ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα παράλληλη χρῆσι μορφῆς τῆς Ἱερογλυφικῆς καὶ τῆς ΓΓΑ στὴν Κρήτη.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραγράφων 3.1 ἕως καὶ 3.10 προκύπτουν τὰ ἐξῆς γιὰ τὴν Γραμμικὴ Β, τὴν σχέσι της μὲ τὴν ΓΓΑ καὶ τὴν Ἱερογλυφικὴ γενικῶς:

α. Ἡ Γραμμικὴ Β ἐδημιουργήθη ἐκτὸς Κρήτης καὶ ἀποτελεῖ τὴν Στερεοελλαδικὴ ὑλοποίησι τοῦ συλλαβικοῦ συστήματος.

β. Ἀποτελεῖ κλάδον γραφῆς ἐξελιχθέντα ἐκ τῆς Ἱερογλυφικῆς.

γ. Πρὸ τῆς δημιουργίας τῆς ΓΓΒ κατ' ἀνάγκην ἐχρησιμοποιοῖτο ἡ Ἱερογλυφικὴ ὑπὸ τῶν Στερεοελλαδιτῶν.

δ. Ἀποτελεῖ κλάδον γραφῆς παράλληλον τῆς ΓΓΑ καὶ μὴ προερχόμενον ἐξ αὐτῆς.

ε. Ἀκατάλληλος νὰ γράφεται ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, ἐγράφετο ὡς ἡ Κρητικὴ Ἱερογλυφικὴ καὶ ἡ ΓΓΑ κυρίως σὲ φθαρτὰ ὑλικά, τὰ ὅποια δὲν διεσώθησαν.

Ϝ. Τὸ ἀριθμητικὸ σύστημα εἶναι βασικὰ τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο τῆς ΓΓΑ καὶ τῆς Ἱερογλυφικῆς.

ζ. Δὲν ἔχει καμμίαν ἐξάρτησιν ἀπὸ ἄλλο σύστημα γραφῆς ἔξω ἀπὸ τὸν χώρον τοῦ Αἰγαιίου, ἀλλὰ ἀποτελεῖ προῖον αὐτοδυνάμου ἀναπτύξεως.

η. Ἐδιδάσκετο σὲ σχολεῖα καὶ ἐξέφραζε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσα.

ι. Παραλλήλως μὲ τὴν ΓΓΒ ἦτο δυνατὴ ἡ χρῆσις ὑπὸ τῶν Στερεοελλαδιτῶν καὶ τῆς Ἱερογλυφικῆς.

4. Η ΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΣΤΟΜΟΥ ΑΜΦΟΡΕΩΣ ΤΟΥ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ

Ἐν μέσῃ Μυκηναϊκῇ ἐποχῇ (περὶ τὸ 1300 π.Χ. κατὰ τὴν συμβατικὴν χρονολόγησιν) ἀνευρέθη σὲ τάφο τοῦ Ὁρχομένου ἐτερόστομος ἀμφορεὺς μὲ «ἄγνωστη» ἐπιγραφὴ Γραμμικοῦ τύπου ἀποτελούμενη ἐκ πέντε γραφημάτων (γραμμάτων). Ἀπλὴ σύγκρισι πείθει, ὅτι τὰ γράμματα ὑπάρχουν εἴτε στὴν ΓΓΑ εἴτε στὴν ΓΓΒ εἴτε

στήν 'Ιερογλυφική⁷. Ἡ γραφή τοῦ ἀμφορέως ἀποδεικνύει τρία πράγματα:

- 4.1. Τὴν ὑπαρξὶ ἐκτὸς τῶν γνωστῶν ΓΓΑ, ΓΓΒ καὶ 'Ιερογλυφικῆς, καὶ ἄλλου ἀνεξαρτήτου ἀλλὰ συναφοῦς κλάδου γραφῆς.
- 4.2. Τὴν χρῆσι τῆς διαφορετικῆς αὐτῆς γραφῆς ἐν μέσῃ Μυκηναϊκῇ ἐποχῇ παρὰ ληλα μὲ τὴν ΓΓΒ καὶ μάλιστα στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα.
- 4.3. Τὴν δημιουργία, συνύπαρξι, κυκλοφορία καὶ χρῆσι διαφορετικῶν γραφῶν στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο.

5. Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΙΣ ΓΓΒ ΚΑΙ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ

5.1. Ἡ Ἀλφαθητική Γραφή ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖο καὶ τελειότερο εἶδος γραφῆς, τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖται στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο. Ἀνευρέθη ἡ πρώτη ἐπιγραφή χαραγμένη στὸ γνωστὸ ἀγγεῖο τοῦ Διπύλου, στὸν Κεραμεικὸ, ἂν καὶ μερικοὶ θεωροῦν ἀρχαιότερη ἄλλη χαραγμένη ἐπιγραφή σὲ σκύφο ἀπὸ τὴ Μεγάλη Ἑλλάδα (Κάτω Ἰταλία)⁸. Καὶ οἱ δύο χρονολογοῦνται τὸν 8ο αἰῶνα π.Χ.

5.2. Ὡρισμένοι ἐρευνητὲς προβάλλουν τὴν ἄποψιν, ὅτι μετὰ τὴν πυρπόλησι καὶ καταστροφὴ τῶν Μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων οἱ Ἕλληνες παρέμειναν ἀγράμματοι¹², ὥς ὅτου, ὑποτίθεται, παρέλαβαν τὸ (κατ' αὐτοὺς) Φοινικικὸ ἀλφάβητο. Βεβαίως τί συνέβη στοὺς ἐγκεφάλους τῶν Μυκηναίων καὶ ἐσθῆσθη ἡ γραφή, χρήζει ἰδιαιτέρας ἐπιστημονικῆς μελέτης! Στοιχεῖα διασωθέντα στὴν Ἀλφαθητικὴ Γραφή καὶ στὸ σύστημα ἀριθμῆσεως ἀποδεικνύουν, ὅτι οὐδέποτε κατεστάθηναν ἀγράμματοι οἱ ἐγγράμματοι Ἕλληνες, ἀλλ' ὥς ἦτο φυσικόν, οἱ προαλφανητικὲς γραφεῖς ἀντικατεστάθηναν ὑπὸ τοῦ τελειότερου φθογγικοῦ ἀλφάβητου.

5.3. Δύο τοὐλάχιστον στοιχεῖα εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ ἀποδείξουν, ὅτι ἡ ΓΓΒ ἀντικατεστάθη σταδιακῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλφαβήτου χρησιμοποιούμενη παραλλήλως μὲ αὐτὸ καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν παρέμειναν ἀγράμματοι.

α. Τὸ γράμμα Ψ π.χ. ἔχει τὸ πρότυπόν του στὴν ΓΓΒ: Ψ.

β. Κατὰ τὴν κλασσικὴν Ἑλληνικὴν ἀρίθμησην τὸ 10000 παρίσταται ὡς Ἀ· (Ἄλφα κεφαλαῖο μὲ τέσσερις στιγμές), τὸ ὁποῖον σχεδὸν ταυτίζεται μὲ τὸν κύκλο τῶν τεσσάρων ἀκτίνων-Θ-τῆς ΓΓΒ, ὁ ὁποῖος παρίστανε τὸ 10.000.

Ἐπομένως, ὥς εὐκόλως συνάγεται, δὲν ὑπῆρξε κανένα κενὸ μεταξὺ προαλφανητικῶν γραφῶν καὶ Ἀλφαβήτου στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως καθίσταται σαφὲς τὸ γεγονός, ὅτι στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο γενικῶς ἡ γραφή ἀπετέλεσε σημαντικὴ παράμετρο πολιτισμοῦ. Ἡ παρουσία τῆς ὑπῆρξε συνεχῆς καὶ ἐγνώρισε μεγάλη διάδοσι, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς. Τὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ὑπῆρξαν σὲ ἐπαρκῆ βαθμὸ ἐγγράμματοι καὶ μεγάλες μᾶζες ἐγραφαν, τοῦτο ὑποδηλώνει ὅχι μόνον ἡ γεωγραφικὴ κατανομὴ ἀλλὰ κυρίως ἡ ταχύτατη ἀλλαγὴ τῆς γραφῆς ἀπὸ τὴν Ἱερογλυφικὴ στὴν Γραμμικὴ-Ἱερογλυφικὴ, στίς δύο Γραμμικὲς Α καὶ Β καὶ τέλος στὸ φθογγικὸ Ἀλφάβητο.

Ἡ ἄποψη, ἡ ὁποία θέλει νὰ μὴν εἶχε γνωρίσει εὐρεῖα διάδοσι ἡ γραφή (Ἱερογλυφικὴ, ΓΓΑ, ΓΓΒ)¹¹, προφανῶς ὑποκρύπτει σκοπιμότητες, ἀφοῦ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἔκτασις τῆς, ἡ διαρκὴς παρουσία καὶ ἡ ἐξέλιξι ἀποδεικνύουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν συνέχεια καὶ ὁμοιογένεια τοῦ χρησιμοποιούντος πληθυσμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποτελοῦν ἐμπόδιον γιὰ τὴν ἀνευ ὄρων ἀποδοχὴ ὑπὸ τῶν «ἀγραμμάτων» Ἑλλήνων τοῦ δηθεν Φοινικικοῦ Ἀλφαβήτου.

Βοηθήματα:

1. Θ. Κ. Πίτσιου, «Ἡ καταγωγὴ τῶν Πελοποννησίων», Βιβλιοθήκη Ἀνθρωπολογικῆς Ἑταιρείας

της Ελλάδος αρ. 2, Αθήνα 1978.

2. Άρη Ν. Πουλιανού. «*Η καταγωγή των Κρητών*», Βιβλιοθήκη Ανθρωπολογικής Έταιρείας της Ελλάδος αρ. 1.

3. Άρη Ν. Πουλιανού. «*Η καταγωγή των Ελλήνων*».

4. «*Ιστορία του Έλληνικού Έθνους*» τής Έκδοτικής Αθηνών, τόμος Α'.

5. Ξ. Λίδα, «*Η Αίγις*», Έκδοσις Χ. Συνοδινός, Αθήναι 1956.

6. Πώλ Φώρ, «*Η καθημερινή ζωή στην Κρήτη την Μινωική εποχή*», Έκδοσις Δ. Παπαδήμα 1990.

7. Μεγάλη Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια Παύλου Δρανδάκη.

8. Ιωάννου Κ. Προμπονά, «*Σύντομος εισαγωγή εις την Μυκηναϊκήν φιλολογίαν*», Έκδόσεις Συμμετρία 1989.

9. Δημητρίου Ρ. Θεοχάρη, «*Νεολιθικός Πολιτισμός*», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης 1981.

10. Άννας Δημητρίου, «*Οί Πελαγοί*».

11. J. Chadwick, «*Γραμμική Β και συγγενικές γραφές*», Έκδόσεις Παπαδήμα 1992.

12. David W. Packard, «*Minoan Linear A*», University of California Press 1974.

13. Περιοδικόν «*Δαυλός*», τεύχος 107.

14. Γεωργίου Μπαμπινιώτη, «*Συνοπτική Ιστορία τής Έλληνικής Γλώσσας*», Αθήνα 1985.

15. Περιοδικόν «*Δαυλός*», τεύχη 133, 134.

16. Νικολάου Μασουρίδη, «*Η Γραμμική Β*», Αθήνα 1989.

17. A.D. Lacy, «*Η Έλληνική Κεραμική τής Εποχής του Χαλκού*», Έκδόσεις Καρδαμίτσα 1992.

ΝΙΚΟΣ Μ. ΜΟΣΧΟΛΙΟΣ

Γυμνόπους

Τὰ καλοκαίρια ὁδοιπορῶ γυμνόπους σ' ἀκρογιάλια.

Σὲ καταγάλανα νερά, πυραχτωμένες πέτρες
τραγουδι ἀκούω ἑλληνικὸ κι' ὁδοιπορῶ γυμνόπους.

Ἦχοι θαθεῖς τῆς Μάνας γῆς θωπεύουν τὸ κορμί μου
κι' ἡ ἀνατριχίλ' ἀναπηδᾷ στὶς κόρες τῶν ματιῶν μου.

Ἀφήνομαι κι' ἀναπολῶ τοῦ Γένους περασμένα:
Δελφίνια νὰ χορεύουνε,
παιδιὰ νὰ τραγουδοῦνε,
οἱ γέροντες νὰ σκέπτονται,
γοργόνες νὰ ρωτοῦνε

καὶ τοῦ Ὀλύμπου οἱ θεοὶ
τὸ μέτρο νὰ ὀρίζουν,
τὸ μεγαλεῖο τῆς φυλῆς
στοὺς χρόνους νὰ στηρίζουν.

Ἦχοι θαθεῖς τῆς Μάνας γῆς ἀγγίζουν τὴ ψυχὴ μου
κι' ἀφήνομαι ν' ἀναπολῶ δικά μου περασμένα
καὶ γιγαντώνει μέσα μου: Ὑμνος καὶ Πόνος, ἓνα.

Ἑβραϊκος γάμος

Φίλος, πού ἔτυχε νά παρακολουθήση προσεκτικά τήν ἀκολουθία τοῦ γάμου, ἔφριξε. Αἰτία ἦταν οἱ πάμπολλες καί διαρκεῖς ἀναφορὲς στοὺς Ἑβραίους πολιτικούς καί στρατιωτικούς ἡγέτες, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία μας οὔτε λίγο οὔτε πολύ προτείνει ὡς πρότυπα στοὺς Ἕλληνες Χριστιανούς. Καθὼς φαίνεται, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας εἶν' ἀποφασισμένοι νά μᾶς μεταβάλουν εἰς «ἐκλεκτὸν λαὸν καὶ ἔθνος ἅγιον», κάτι πού οὔτε νὰ τὸ φανταστοῦν δὲν μπορούσαν οἱ θεωρητικοί καὶ ἰδρυτὲς τοῦ σιωνισμού...

Διερωτᾶται ὅμως κανεὶς εὐλόγα: Πρὸς τί ὅλες αὐτὲς οἱ ἀναφορὲς στοὺς Ἑβραίους ἡγέτες; Τὶ εἶδους πρότυπα μπορούν ν' ἀποτελοῦν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡ Σάρρα, ὁ Ἰακώβ καὶ ἡ Ῥαχήλ, ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Ἀσυνέθ κι ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς Ἑβραίων ἡγετῶν, πού παρέχονται ὡς ὑποδείγματα στοὺς νεονύμφους; Νὰ ὑποθέσουμε ὅτι οἱ θρησκευτικοί μας ταγοὶ συμβουλευοῦν τὸν νυμφίον νὰ ἐκδίδῃ τῇ σύζυγῳ του, ὅπως ὁ Ἀβραάμ, καὶ τὴν νύμφη νὰ ἐκδίδεται στοὺς ἄρχοντες, ὅπως ἡ Σάρρα; Καὶ ναὶ μὲν ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ μέγας ἐγένετο καὶ κατέστη «πλούσιος σφόδρα κτήνεσι καὶ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ» χάριν τῆς συζύγου του Σάρρας, ἡ ὁποία «καλὴ ἦν σφόδρα...διὸ καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Φαρώ», πρὸς τὸν ὁποῖον παρέσχε τίς «πολύτιμες» ὑπηρεσίες της ὑποδυνάμενη τὴν ἀγαμὸν... (Γένεσις, IB', 15 καὶ IG', 2), σὲ καμμιά περίπτωσι ὅμως δὲν νομιμοποιοῦνται ὡς πρότυπα...

Κι αὐτὸς ὁ Ἰακώβ σὰν τὶ εἶδους πρότυπο προβάλλεται; Χάριν ποίων ἀθλημάτων του μνημονεύεται; Ποιὲς ἀρετὲς του δοξολογοῦνται; Μήπως τὰ ἀπατήλια πού γνώριζε ἢ οἱ ἀτιμίες του; Ἡ ἐξ-ουσιαστικότητά του ἢ οἱ διαστροφές του; Γιατί ὁ «ἅγιος» αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀφοῦ «τό'σκασε» ἀπ' τὸν τόπο του γιὰ τὸν φόβον τῶν ἐξαπατηθέντων πατέρα καὶ ἀδελφοῦ του, μετέβη στὰ μέρη τοῦ ἐκ μητρὸς θείου του Λάβαν, τοῦ ὁποῖου τὸ σπίτι μετέτρεψε σὲ πραγματικὸ διαφθορεῖο, «εἰσερχόμενος» τότε στὴ νόμιμη σύζυγόν του Ῥαχήλ καὶ τότε στὴν ἀδελφή της Λεῖα· τότε πάλι στὴν παιδίσκη (=ὑπηρετρία) τῆς Λεῖας καὶ τότε στὴν παιδίσκη τῆς Ῥαχήλ, μ' ἀποτέλεσμα νὰ «φτιάξῃ» ὁ δεινὸς ἓνα μαντρὶ παιδιὰ, πρὸς δόξαν τοῦ Γιαχβὲ δεδαίως!..

Ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐπιμείνουμε στὴν κλεπτομανία τοῦ «σοφοῦ» Ἰωσήφ οὔτε στὶς μαγικο-τεχνικὲς ικανότητες τοῦ Μωϋσέως, πού οὕτως ἢ ἄλλως καταδικάζονται ἀπ' τὴ χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Διερωτώμεθα ὅμως, πρὸς τί ἡ ἀναφορὰ τῶν πατέρων μας κατὰ τὴν γαμήλια τελετὴ τόσο σ' αὐτοὺς, ὅσο καὶ στὶς συζύγους τους, οἱ ὁποῖες ὑπῆρξαν ἐξάπαντος διάσημες «θεονύμφες», τουτέστιν «ἱερὲς πόρνες», τίς ὁποῖες «ἐπεσκέπτετο» κατὰ βούλησιν ὁ Γιαχβὲ, δηλαδὴ ὁ ἐκάστοτε ἰσχυρὸς ἄνδρας τοῦ Ἰσραήλ, ὁ πρωθιερέας τοῦ Γιαχβὲ...; «Ἱερὲς πόρνες» ὑπῆρξαν καὶ ἡ Ἀσυνέθ κι ἡ Σεπφόρα... ὅσο γιὰ τοὺς συζύγους τους, δὲν ἦσαν παρὰ «κερασφόροι», κάτι πού δὲν φανταζόμαστε νὰ εὐχῶνται γιὰ τοὺς νεονύμφους οἱ ἱερεῖς μας. (Βλέπ. Παναγὴ Λεκατοῶ, «Τὸ κάλεσμα τῆς Θεονύμφης»).

Μεγάλῃ ἐντύπωση ὥστόσο ἔκανε στὸ φίλο, Χριστιανὸ ὀρθόδοξο, κι ἡ πείσμων ἀναφορὰ στὸ μυθικὰ ἀρχέγονο ζεῦγος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας, ὅπως καὶ τὸ ἀναμάσημα τοῦ δόγματος τῆς δημιουργίας τῆς ἀνθρωπότητος ἐξ αὐτῶν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πράγματι οἱ θρησκευτικοί ταγοὶ μας ἀποδεικνύεται ὅτι καμ-

μιὰ ἐπιστημονικὴ θεωρία δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν – ἀλλὰ καὶ ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσουν αὐτὴν ταύτην τὴν Βίβλο, ἡ ὁποία οὐδόλως ὁμιλεῖ γιὰ κάτι τέτοιο· ἀπεναντίας ἡ Βίβλος φέρει τὸν Γιαχβέ, ὡς θεωροῦντα ἑαυτὸν δημιουργὸ τοῦ «ἐκλεκτοῦ λαοῦ» καὶ ἀπαρνούμενο «τοὺς λαοὺς τῆς γῆς» εἴτε αὐτοὶ λέγονται – ἢ μᾶλλον ἐλέγοντο– Κίτιοι καὶ Ρόδιοι εἴτε Χετταῖοι καὶ Ἀμορραῖοι εἴτε Φιλισταῖοι καὶ Γίγαντες, τοὺς ὁποίους βρῆκε «ἐτοίμους» καὶ μάλιστα «φτιαγμένους», δηλαδὴ πολιτισμένους, ὁ Κύριος καὶ ὄντως πολὺ κουράστηκε μέχρι νὰ... τοὺς ἀφανίσῃ! Γιατὶ λοιπὸν αὐτὴ ἡ πείσμων ἀναφορὰ; Γιὰ νὰ μᾶς πείσουν ἴσως, ὅτι καταγόμαστε ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, κάτι ποὺ ἐντελῶς ἀδιάντροπα διδάσκουν στοὺς μαθητὲς τῆς Α' Γυμνασίου οἱ θεολόγοι μας;... Καὶ καλὰ οἱ θρησκευτικοὶ μας ταγοί, αὐτοὶ θέλουν νὰ μᾶς κάνουν «ἐκλεκτὸ λαό», ρωτοῦν ὅμως καὶ τὴ Ρεββέκα; Δὲν φοβοῦνται μήπως «τρίξουν τὰ κόκκαλά» της μὲ τὴν πολιτογράφηση αὐτῆ; (Βλέπ. «Γένεσις» ΚΖ', 46).

Ὅτι ὅμως ἔκανε τὸν Ἑλληνα Χριστιανὸ νὰ διαρρηξῇ τὰ ἱμάτιά του ἦταν ἡ ἐπίμονος προσφώνηση τῶν νεονύμφων ὡς δούλων: «Οἱ δούλοι ἀρραβωνίζονται», «τοὺς δούλους εὐλόγησον», «ὑπὲρ τῶν δούλων» καὶ πάει λέγοντας. Ἀλήθεια, γιατί τόσος ζήλος γιὰ τὴ δουλεία; Εὐχὴν ἄραγε ἡ θαυμασμὸν νὰ ἐκφράξῃ ἡ προσφώνηση αὐτῆ; Ξέρω, θὰ μᾶς ποῦνε, ὅτι ὁμιλοῦν περὶ «δούλων τοῦ Θεοῦ»... Ὅμως τί σημασία ἔχει, ἂν τὸ ἐννοοῦν ἔτσι ἢ διαφορετικὰ; Σὲ τί μπορεῖ νὰ διαφέρῃ ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν δούλο τοῦ Διαβόλου; Ὁ δούλος κατὰ τὸν Ὅμηρο εἶναι δυστυχὲς πλάσμα ἔτσι κι ἄλλιῳς· διότι «παίρνει τὴ μισθ' ἀρετῇ τοῦ ἀνθρώπου ὁ βροντορρίχτης Δίας, σὰν τοῦ ῥθῃ ἢ μᾶνρη μέρα τῆς δουλείας» (Ὁδ. Ρ 322-24). Διερωτᾶται κανεὶς, γιατί ν' ἀναφέρεται κἂν μιὰ τόσο ποταπὴ λέξη, ποὺ οὐδόλως τιμᾷ τὸν πολιτισμὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Δὲν θέλουμε νὰ πιστεύσουμε, ὅτι κι ἡ δικὴ μας Ἐκκλησία εἶναι δουλοποιός, κι ὅτι συγχωρεῖ τὴ στάση τοῦ πάπα Λέοντος Γ', ὁ ὁποῖος νομιμοποίησε τὴ δουλεία τῶν Μαύρων μὲ τὸ αἰτιολογικὸ πῶς δὲν ἦσαν Χριστιανοί, μ' ἀποτέλεσμα κι οἱ ἴδιοι οἱ ἱεραπόστολοί του νὰ μετατραποῦν σὲ πορνοδοσκούς καὶ ἐμπόρους μαύρων γυναικῶν...

Εὐλόγα λοιπὸν γεννιοῦνται πλήθος ἐρωτηματικῶν: Ἀλήθεια, ποιὸς λόγος ἐπιβάλλει στοὺς Ἕλληνες νὰ μαθητεύουν καὶ νὰ καταβάλλουν φόρο «ἱεροῦ θαυμασμοῦ» στὰ ὄχι ὑποδειγματικὰ αὐτὰ πλάσματα, ποὺ λέγονται Ἑβραῖοι πολιτικοὶ ἡγέτες; Γιατὶ θὰ πρέπει οἱ Ἕλληνες – ἓνα γένος μὲ γιγαντιαία παρὰδοση καὶ πολιτισμὸ, ποὺ τὴν οἰκουμένην ὅλη εὐεργέτησε – νὰ μεταβληθοῦν σὲ οὐραγοὺς τῶν Ἑβραίων; Γιατὶ θὰ πρέπει, Ἕλληνες ἐμεῖς, νὰ εὐλαδούμεστε τὸν Ἀβραάμ καὶ Ἰακώβ μ' αὐτὸ τὸ βρώμικο παρελθόν τους, κι ὄχι τοὺς Ἕλληνες ἥρωες καὶ σοφοὺς, τὰ Ὀλύμπια αὐτὰ πρότυπα ἀρετῆς καὶ σοφίας, τὰ ὁποῖα συνιστοῦσε ὁ Ὁράτιος μέρα καὶ νύχτα νὰ μελετοῦν οἱ μαθητὲς του; Ἐπειδὴ τὸ θέλησαν αὐτὸ οἱ πρῶτοι θρησκόληπτοι καὶ παράφρονες πιστοὶ καὶ κατόπιν ὅλοι οἱ πράκτορες τοῦ διεθνοῦς σιωνισμοῦ;

Λοιπὸν, ἅγιοι πατέρες: «Πᾶς παπᾶς μὴ αἰσθανόμενος ὅτι πρῶτα εἶναι Ἕλλην καὶ δεύτερα Χριστιανός, ξουραφισθῆτω» (Π. Γιαννόπουλος). Λοιπὸν, Ἕλληνες: Ἐως ὅτου οἱ ἅγιοι πατέρες συναισθανθοῦν τίς εὐθύνες τους καὶ ἀπαλλάξουν τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀπὸ τὰ ἐβραϊκὰ μαργαριτάρια, ἀπέχεσθε τῶν ναῶν, πηγαίνετε νὰ νυμφεύεσθε στοὺς δημάρχους σας!

Πὰν Αἴσιος

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

‘Ο ‘Οδυσσέας στὸν ‘Ατλαντικό

1. Γιὰ τὰ ‘Ομηρικὰ Ἔπη, τὴν *Ἰλιάδα* καὶ τὴν *Ὀδύσεια* (ποὺ ὑπερβαίνουν καὶ τὰ δύο τὶς 25.000 περίπου στίχους), ὑπάρχει ἀπέραντη –κι ὁμως ἀνεξάντλητη– διβλιογραφία, ἐλληνικὴ καὶ κυρίως ξένη. Οἱ ἀνασκαφές τοῦ Ἐρρίκου Σλήμαν στὴν Τροία, στὶς Μυκῆνες καὶ ἀλλοῦ στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰ. ἀπεκάλυψαν τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια τῆς *Ἰλιάδας* καὶ ἔφεραν στὸ φῶς τὸν περίφημο Μυκηναϊκὸ Πολιτισμό, ποῦ, ὅπως τελευταῖες ἀνασκαφές ἀπεκάλυψαν, ἀπλωνόταν σ’ ὁλόκληρη τὴν λεκάνη τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου (ἀνασκαφές Ρὰς Σάμρα, Τέλ ἁλ’ Ἀμάρνα κ.λπ.). Θεωροῦμε σημαντικὸ νὰ σημειώσουμε τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ *Ἰλιάδα* καὶ ἡ *Ὀδύσεια* δὲν εἶναι τὰ μόνα ‘Ομηρικὰ (ἢ εὐρύτερα Μυκηναϊκὰ) ἔπη. Ἡ παράδοση ἀναφέρει τὴν ὑπαρξὴ καὶ ἄλλων μὲ χιλιάδες στίχους, ἀποσπάσματα τῶν ὁποίων ἔχουν σωθεῖ ἀπὸ συγγραφεῖς τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς. Π.χ. «*Τηλεγονία*» τοῦ Εὐγάμωνος, ὅπου περιγράφονται τὰ μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ Ὀδυσσεά στὴν Ἰθάκη διαδραματισθέντα καθὼς καὶ περὶ τοῦ φόνου τοῦ Ὀδυσσεά ἀπὸ τὸν γιὸ τοῦ Τηλέγονο ποῦ ἀπέκτησε ἐκ τῆς Κίρκης, τὰ «*Κυκλικὰ Ἔπη*» ὅπως ἡ «*Ἰλίου Πέρις*» τοῦ Ἀρκτίνου τοῦ Μιλησίου, τὰ «*Κύπρια Ἔπη*» τοῦ Στασίνου, τὰ «*Υπερβόρεια*» τοῦ Ἀριστέα τοῦ Προικονήσιου κ.λπ. Δὲν ἀναγόνται βέβαια ὅλα στὴν Μυκηναϊκὴ ἐποχὴ, ὁμως ὑπάρχουν ἐκτενεῖς ἀναφορές γιὰ τίτλους πανάρχαιων ἐπῶν ποῦ ἀποδίδονται στοὺς Ὀμηρίδες ἐκ Χίου, ὅπως π.χ. «*Δαναῖς*», «*Δευκαλιωνίς*», «*Ἀλωσις Οἰχαλίας*», «*Ἀματονίς*», «*Νόστοι*», «*Αἰθιοπιάς*» κ.λπ. (Γενικὲς πληροφορίες σχετικὲς ὑπάρχουν γιὰ τὸν κάθε ἐνδιαφερόμενο στὸν τόμο «*Ἀληθινὴ Προϊστορία*» τοῦ Ι.Δ. Πασσά τῆς ἐγκυκλοπαίδειας τοῦ «Ἡλίου», Ἀθῆναι 1984, σελ. 51 κ.ε.).

β) Ποιητικὲς δημιουργίες ἀποτελούμενες ἐκ χιλιάδων στίχων, ὅπως εἶναι λογικὸ καὶ φυσικὸ, δὲν δημιουργήθηκαν ἐκ τοῦ μηδενός, αὐτόματα, «ἐν μιᾷ νυκτί». Ἀντίθετα εἶναι καρποὶ πολύμοχθοι μακραίωνης πνευματικῆς ἐξέλιξης καὶ ἀποτελοῦν ἀπόηχο ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου. Εἶναι προφανές, ὅτ., ἂν καὶ ἡ Μυκηναϊκὴ Ἐποχὴ στὴν ἀκμὴ τῆς ἀνάγεται στὰ 1500 π.Χ., ὁμως ἡ ἀρχὴ τῆς ποιητικῆς δημιουργίας τῶν ἐπῶν ἀνάγεται δεκάδες αἰῶνες πίσω (κατὰ μερικοὺς γύρω στὸ 3000 π.Χ.).

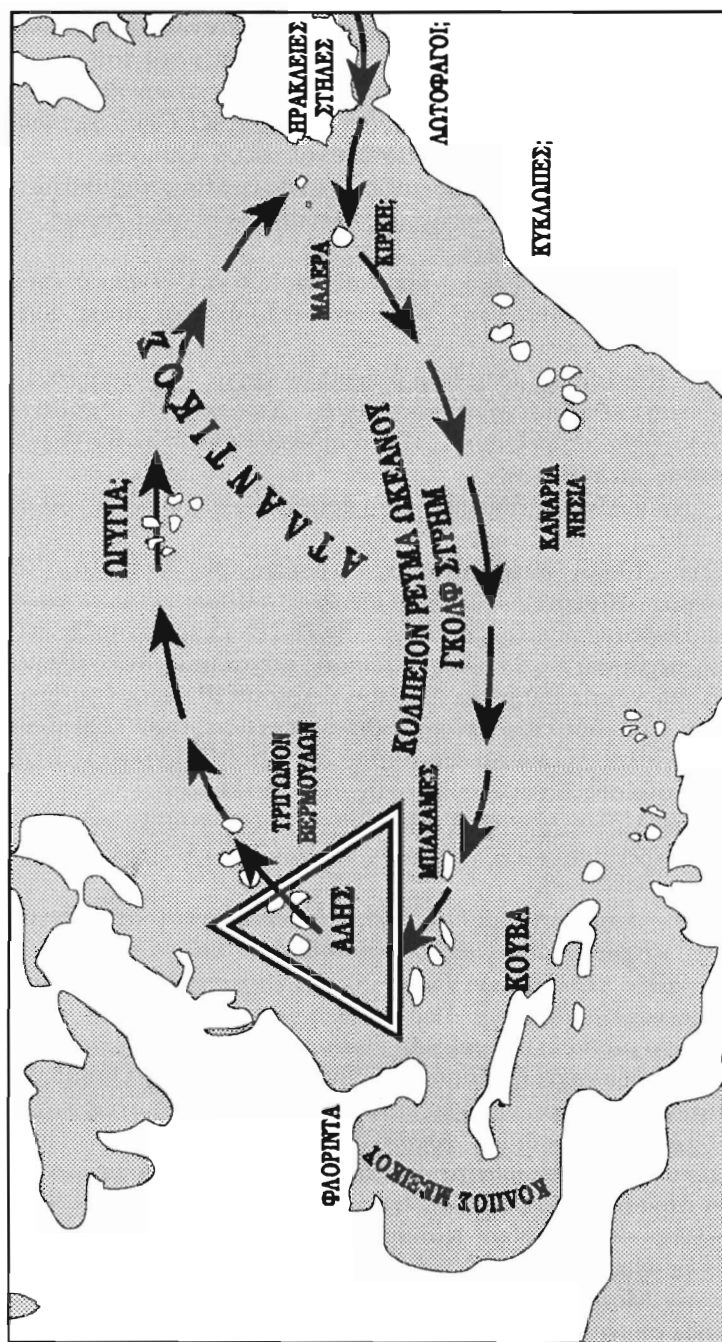
2. Γιὰ τὸ ἔπος τῆς *Ὀδύσειας* ἡ πλειοψηφία τῶν ἐρευνητῶν παλιότερα δεχόταν τὴν κλασσικὴ ἄποψη, ὅτι τὸ ταξίδι τοῦ Ὀδυσσεά (ἂν δὲν ἦταν μυθολογικὸ) διαδραματίστηκε μέσα στὴ Μεσόγειο. Τὶς τελευταῖες δεκαετίες ὁμως ὅλο καὶ περισσότεροι ἐρευνητὲς διαπιστώνουν, ὅτι οἱ γεωγραφικὲς, τοπογραφικὲς καὶ κλιματολογικὲς περιγραφές τῆς *Ὀδύσειας* δὲν ταιριάζουν μὲ τὸν Μεσογειακὸ χῶρο. Ἡ Ἐνριέττα Μέριτς, ὁ Ζιλμπέρ Πιγιό, ὁ Ρομπέρ Φιλίπ καὶ ἄλλοι ἀντελήφθησαν, ὅτι οἱ περιγραφές τῶν γεωγραφικῶν ἀποστάσεων τῆς Ὠκυγίας, τὰ θαλάσσια φαινόμενα τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδος, οἱ περιγραφές τῶν θαλασσίων ρευμάτων τοῦ Ὠκεανοῦ, οἱ Συμπληγάδες, τὸ συνεχές σκότος τῆς χώρας τῶν Κιμμερίων, οἱ περιγραφές τῆς ἀκτῆς πέρα ἀπὸ τὸν Ὠκεανό, ὅλα αὐτὰ ἀποκλείεται νὰ εἶναι περιοχὲς ἐντὸς τῶν Σητῶν τοῦ Ἡρακλέους (Γιβραλτάρ). Ἄν ἡ ἐξι-

στόρηση της *Ὀδύσσειας* είναι πραγματική (κι όλα συντείνουν σ' αυτό, ἂν ἐξαιρέσει κανείς τὰ μυθολογικά ἀνθρωπομορφικά στοιχεῖα, πού ὅπωςδήποτε, ποιητικῇ ἀδείᾳ, ὑπάρχουν, ὅπως ἄλλωστε καὶ στὴν *Ἰλιάδα*, χωρὶς νὰ παραβιάζουν τὴν ἱστορικότητά της), τότε ἡ *Ὀδύσσεια* ἀποτελεῖ τὴν πρώτη πανάρχαια ἐξιστόρηση ὑπερπόντιου ταξιδιοῦ στὸν Ἀτλαντικό. ("Ἄλλη μὰ ἀπόδειξη γιὰ τὴν πρώτη ἱστορικὰ ναυτιλία παγκοσμίως. Οἱ καθηγητὲς Jacobsen καὶ Renfrew ἀνάγουν – μετὰ τὶς ἀνακαλύψεις στὸ Φράγχθι Ἀργολίδος – γύρω στὸ 7500 π.Χ. τὴν πανάρχαια ἑλληνικὴ ναυτιλία: Βλ. "Scientific American", Ἰούνιος 1976, σ. 76).

Γιὰ τὸν ἐνδιαφερόμενο σχετικὰ μὲ τὴν ὁδύσσεια στὸν Ἀτλαντικό σημειώνουμε τὴν παρακάτω, γενικὴ, ξένη κυρίως, βιβλιογραφία: α) Gilbert Pillot: «*Ὁ Μυστικὸς Κώδικας τῆς Ὀδύσσειας*» (μετάφραση Γ. Παπαγεωργίου, ἐκδ. «Σμυρνωιτάκη»). β) Ἐνριέττα Μέρτζ: «*The wine dark sea*», Homer's Heroic Epic of the N. Atlantic, Σικάγο 1964. γ) Robert Philippe: «*Ulysse est-il allé en Bretagne?*», «*Planète*» (revue), Paris 1965. Οἱ ἐρευνητὲς αὐτοὶ (καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, πού δὲν θεωροῦν ὀρθὴ τὴν κλασσικὴ ἀποψη γιὰ τὴν ὁδύσσεια στὴ Μεσόγειο) συμφωνοῦν στὸ ὅτι τὸ ταξίδι τοῦ Ὀδυσσεύα ἔλαβε χώρα στὸν Ἀτλαντικό Ὠκεανό, διαφωνοῦν ὁμως γιὰ τὸν τελικὸ προορισμό του. Ἄλλοι τὸν τοποθετοῦν στὸν Βόρειο Ἀτλαντικό μέχρι τὴν Ἰσλανδία καὶ ἄλλοι τὸν ἐντοπίζουν μέχρι τὸν Ἀμαζόνιο καὶ τὴν ὑπόλοιπη Νότια Ἀμερικὴ. Γιὰ τὸ ὅτι ὁ Ὀδυσσεύας βγῆκε στὸν Ὠκεανό καὶ ἐφθάσε στὴν «ἀπέναντι» ἡπειρο ὑπάρχουν ρητὲς ἀναφορὲς στὴν *Ὀδύσσεια*: «... ἄλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηϊ δι' Ὠκεανοῖο περήσης, ἐνθ' ἀκτὴ τε λάχεια καὶ ἄλσα Περσεφονείης, μακραι τ' ἄγριοι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι νῆα μὲν ἀτοῦ κέλσαι, ἐπ' Ὠκεανῶ βαθυδίνῃ...» (κ 505-516). [Μετάφραση: ...ὅταν μὲ τὸ καράβι σου διαβεῖς τὸν βαθὺ Ὠκεανό καὶ φτάσεις στὴν ἄγρια ἀκτὴ καὶ τὰ δάση τῆς Περσεφόνης μὲ τὶς ψηλὲς λεῦκες καὶ τὶς ἄκαρπες ἰτιές, ἐκεῖ ν' ἀφήσεις τὸ καράβι σου, στοῦ βαθιοῦ Ὠκεανοῦ τὴν ἄκρη...].

Ὁ Ζιλμπέρ Πιγιό κάνει τὸν ἀκόλουθο συλλογισμό: ἂν δεχθοῦμε γιὰ ἓνα ἱστιοφόρο τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ὡς μικρότερη ταχύτητα αὐτὴ τῶν 5 κόμβων μὲ εὐνοϊκὸ ἄνεμο, σὲ μία μέρα θὰ διανύσει ἀπόσταση περίπου 150 μιλίων. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύας, γιὰ νὰ φθάσει ἀπὸ τὸ νησι Ὠγυγία τῆς Καλυψῶς στὴ Σχερία (Κέρκυρα), χρειάσθηκε 17 μέρες. Στὸ χρονικὸ διάστημα τῶν 17 ἡμερῶν τὸ ἱστιοφόρο τῶν 5 κόμβων (δηλαδὴ τῶν 150 μιλίων ἡμερησίως) μὲ εὐνοϊκὸ ἄνεμο πάντα θὰ ἔχει διανύσει ἀπόσταση 2500 μιλίων, πολὺ πλεονέκτημα ἀπὸ τὸ στενὸ τοῦ Γιβραλτάρ (τὰ μισὰ περίπου μίλια εἶναι ἡ ἀπόσταση Κέρκυρας – Γιβραλτάρ).

Πολλοὶ μάλιστα ἐπιστήμονες (ὅπως ὁ προαναφερθεὶς ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας Robert Philippe), προσπαθοῦν νὰ ἐντοπίσουν ἐπακριβῶς τὴν διαδρομὴ τοῦ Ὀδυσσεύα βάσει τῶν περιγραφῶν τοῦ Ὁμήρου. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ ἀκριβὴς ἐντοπισμὸς τῶν σταθμῶν τῆς ὁδύσσειας στὸν Ἀτλαντικό εἶναι ἀρκετὰ παρακινδυνευμένος, ἐμεῖς στὴ συνέχεια θὰ προσπαθήσουμε ἀπλῶς νὰ καταγράψουμε τὶς ἀναφορὲς γιὰ τὴν δέβαιη ἔξοδο τοῦ Ὀδυσσεύα στὸν Ὠκεανό, ὅπως ὑπάρχουν στὴν *Ὀδύσσεια* τοῦ Ὁμήρου, χωρὶς νὰ κάνουμε καμμία ταύτιση καὶ κανέναν ἐπακριβῆ ἐντοπισμὸ συγκεκριμένης τοποθεσίας. Ἐξάλλου τὸ μόνο ἀδιαμφισβήτητο εἶναι, ὅτι ἡ ὁδύσσεια ἔλαβε χώρα στὸν Ἀτλαντικό Ὠκεανό.

Χάρτης του πλοῦ τοῦ Ὀδυσσεῆ στὸν Ἀτλαντικὸ κατὰ τὴν φορὰ τοῦ Ρεύματος τοῦ Κόλπου («Γκόλφ Στρήμ») βάσει τῶν πληροφοριῶν τοῦ Ὅμηρου. (Τεχνικὴ ἐπεξεργασία σχεδίου: Νίκος Κουλαυτάκης).

3. Ξεκινώντας την παρακολούθηση της πορείας του πολυμήχανου μετά την άλωση της Τροίας, θεωρούμε αναγκαίο να σημειώσουμε ότι ο βασιλεύς της Ίθάκης ξεκίνησε από το Ίλιον την πορεία του γυρισμού μ' έναν δλόκληρο στόλο και λάφυρα ανάλογα της φήμης του πορθητή και του έμπνευστή του Δούρειου Ίππου. Ακόμη και μετά τις καταστροφές στη χώρα των Κικόνων και τον κάβο-Μαλιάς ο Όδυσσέας έφτασε στους Λωτοφάγους και τους Κύκλωπες με δώδεκα πλοία. «*Νῆες μὲν μοι ἔποντο δώδεκα*» (ι 159), αναφέρει ο Όμηρος.

Ακολουθώντας την πορεία της οδύσσειας διαγράφουμε τους παρακάτω σταθμούς με τις αντίστοιχες αποστάσεις σε ήμερες πλεύσης με ευνόϊκό άνεμο:

α) Τροία – Κίκονες – Κάβο-Μαλιάς.

β) Κύθηρα – Λωτοφάγοι (9 ήμερες – κατεύθυνση δυτικά): «*ἔνθεν δ' ἐννήμαρ φερόμην ὁλοοῖσ' ἀνέμοισι πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα· ἀτὰρ δεκάτῃ γαίης Λωτοφάγων...*» (ι 82-84).

γ) Λωτοφάγοι – Κύκλωπες (μέσα σε μιὰ περίπου νύχτα – πάντα ή ίδια πρὸς τὰ δυτικά κατεύθυνση): «*ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν... Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν... ἰκόμεθ'...*» (ι 105-106). «*ἔνθα κατεπλέομεν... νύχτα δι' ὀρφναίην (=σκοτεινή) ...οὐδὲ προῦφαίνεται ἰδέσθαι*» (ι, 142-143).

δ) Κύκλωπες – Νησί Αἰόλου (ἀδιευκρίνιστη πορεία): «*Αἰολίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'*» (κ 1).

ε) Νησί Αἰόλου – Ίθάκη (κατεύθυνση ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς – Ζέφυρος (Δυτικός) ἄνεμος – 10 μέρες): «*Ἐννήμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύχτα τε καὶ ἡμῶρ, τῇ δεκάτῃ δ' ἤδη ἀνεφαίνετο πατρίς ἄρουρα...*» (κ 28-29). [Σημείωση: Ἐνα ἰστιοφόρο με ἐλάχιστη ταχύτητα 5 ή 6 κόμβων πλέοντας πάντα με ευνόϊκό άνεμο διανύει σε μιὰ μέρα και νύχτα 150 μίλια περίπου. Ἄρα σε 10 μέρες ἔχει διανύσει 1500 μίλια περίπου. Τὸ Γιβραλτάρ ἀπὸ τὴν Ίθάκη ἀπέχει περίπου 1200 μίλια· συνεπῶς τὸ νησί τοῦ Αἰόλου βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ στενὸ τοῦ Γιβραλτάρ – ἢ ἄλλιως τὶς Στῆλες τοῦ Ἡρακλέους, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες].

στ) Ίθάκη – Νησί Αἰόλου (ἀντίθετη κατεύθυνση ἀπὸ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμᾶς – 10 ήμερες): «*αἰ δ' ἐφέροντο κακῇ ἀνέμοιο θυέλλῃ αὐτὶς ἐπ' Αἰολίην νῆσον...*» (κ 54-55).

ζ) Νησί Αἰόλου – Λαιστρυγόνες (7 ήμερες – ἀδιευκρίνιστη κατεύθυνση, πιθανότατα βόρεια): «*Ἐξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύχτα τε καὶ ἡμῶρ· ἑβδομάτῃ δ' ἰκόμεσθα Λάμουν αἰπὺν πτολίεθρον, Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν ἡπύει (=φωνάζει) εἰσελάων, ὁ δὲ τ' ἐξελάων ὑπακούει. ἔνθα κ' αὔπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοὺς... ἐγγὺς γάρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι*» (κ 80-86). [Σημ.: Ἐδῶ ὑπάρχει ή «παράξενη» ἀναφορὰ ἀπὸ τὸν Όμηρο γιὰ τὴν χώρα τῶν Λαιστρυγόνων, ὅπου ὑπάρχει μεγάλη διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ ὁ «αὔπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοὺς», γιατί ή διάρκεια τῆς νύχτας εἶναι πολὺ μικρή· «ἐγγὺς γάρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι». Πιθανότατα ή Λαιστρυγονία βρισκόταν ἀρκετὰ ψηλὰ σε μεγάλο γεωγραφικὸ πλάτος βόρεια...].

η) Λαιστρυγόνες – Αἰαία (Νησί Κίρκης) (ἀκαθόριστη κατεύθυνση καὶ πορεία): «*Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιε Κίρκη εὐπλόκαμος...*» (κ 135-136). [Σημ.: Γιὰ τὴν Αἰαία, τὸ Νησί τῆς Κίρκης, πέραν τῶν γεωγραφικῶν περιγραφῶν ὁ Όμηρος σημειώνει τὸ πολὺ θερμὸ κλίμα, ὅταν ἀναφέρει γιὰ ἓνα ἐλά-

φι τὸ ὅποιο «ποταμόνδε κατήϊεν ἐκ νομοῦ ὕλης (=μετὰ τῇ βοσκή) *πιόμενος*· δὴ γάρ μιν ἔχειν μένος ἡελίοιο»].

θ) Αἰαΐα (Νησι Κίρκης) – Κιμμέριοι (κατεύθυνση πρὸς Νότο – μία περίπου ἡμέρα): «... τὴν δέ κέ τα πνοιή Βορέας φέρησιν. ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηϊ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς, ἔνθ' ἀκτὴ τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης μακραὶ τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι, νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνη...» (κ 507-512).

«... τῆς δὲ πανημερίας τέταθ' ἰστία ποντοπορούσης
δύσετό τ' ἡέλιος σκιάωντό τε πᾶσαι ἀγνυαὶ (= δρόμοι).

Ἥ δ' ἐς πείραθ' ἴκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο,
ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε,
ἥερι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι· οὐδὲ ποτ' αὐτοῦς
Ἥελιος φαέθων καταδέσκειται ἀκτίνεσσιν...

ἀλλ' ἐπὶ νύξ ὅλοῃ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι» (λ 10-19)

[Σημ. Ἐδῶ βρισκόμαστε στὴν πιὸ συναρπαστικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα περιπέτεια καὶ περιγραφή τῆς Ὀδύσσειας γιὰ δύο λόγους: 1ον) διότι γίνεται πιά ρητὴ ἀναφορὰ ἀπὸ τὸν Ὅμηρο γιὰ ἐξοδο τοῦ Ὀδυσσεά στον Ὠκεανό: «ὁπότ' ἂν δὴ νηϊ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς...» καὶ «ἡ δ' ἐς πείραθ' ἴκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο...» καὶ 2ον) διότι γίνεται σαφὴς ἀναφορὰ γιὰ κάποια ἀκτὴ στὸ πέρασ τοῦ Ὠκεανοῦ (Ἀμερικῇ;), ὅπου ὑπάρχουν λεῦκες (μακραὶ τ' αἴγειροι) καὶ ἰτιές (ἰτέαι πλεσίκαρποι) καθὼς καὶ δάση (ἔνθ' ἀκτὴ τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης). Ὅμως τὸ πιὸ συγκλονιστικὸ ἀπ' ὅλα εἶναι, ὅτι γίνεται περιγραφή τῆς χώρας τῶν Κιμμερίων, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡμέρα ἀλλὰ συνεχῆς νύκτα: «...οὐδέ ποτ' αὐτοῦς Ἥελιος φαέθων καταδέσκειται ἀκτίνεσσιν... νύξ ὅλοῃ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι». Ἄν δὲν πρόκειται γιὰ μυθολογικὴ ἀλληγορικὴ διήγηση τοῦ Ὀμήρου, τότε πρόκειται γιὰ ἀναφορὰ περιοχῆς τοῦ Πολικοῦ Κύκλου, ὅπου ὁ Ὀδυσσεάς ἔφτασε κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἑξαμηνιαίας συνεχοῦς πολιτικῆς νύκτας].

ι) Νησι Κίρκης – Σειρήνες – Συμπληγάδες – Σκύλλα καὶ Χάρυβδη – Νησι τοῦ Ἥλιου – πάλι Σκύλλα καὶ Χάρυβδη (ἀδιευκρίνιστη πορεία – πιθανὸν μιᾶς ἡμέρας ἀπόσταση – πάντως μέσα στον Ὠκεανό): «μῆνα δὲ πάντ' ἄλληκτος ἤη Νότος...» (μ 325): «...νεφέληγερέτα Ζεὺς... σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον...» (μ 314): «τὴν δέ κέ τοι πνοιή Βορέας φέρησιν» (κ 507): «ἔων ἐν νήσῳ ἐρήμῃ» (μ 351): «ἔνθ' ἦ τοι Ζέφυρος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων, ἦλθε δ' ἐπὶ Νότος ὦκα, φέρον ἐμῷ ἄλγεα θυμῷ, ὄφρ' ἔτι τὴν ὅλοῃν ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν» (μ 426-428).

[Σημ.: Στὸ σημεῖο αὐτὸ βρισκόμαστε πάλι μπροστὰ σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ γεγονότα ποὺ περιγράφει ἡ Ὀδύσεια. Στὴν σχετικὰ μικρὴ διαδρομὴ – περίπου μιᾶς μέρας – μεταξὺ τῆς νήσου Αἰαΐας (Κίρκης) καὶ τῆς Νήσου τοῦ Ἥλιου μεσολαβοῦν περιγραφές φυσικῶν φαινομένων καὶ γεωγραφικῶν τοποθεσιῶν, ποὺ δὲν βρίσκονται σίγουρα ἐντὸς τῆς Μεσογείου. Κατ' ἀρχὴν ἡ πορεία τῶν ἀνέμων εἶναι ἡ ἀκόλουθη: ἀπὸ τὸ Νησι τῆς Κίρκης ὁ Ὀδυσσεάς πλέει μὲ βόρειο ἀνεμο, δηλ. πρὸς τὸ Νότο, καὶ φθάνει στὸ Νησι τοῦ Ἥλιου. Ἐκεῖ παραμένει ἀρκετὲς ἡμέρες, ἐπειδὴ πνέει νότιος ἀνεμος (καὶ δὲν θέλει πάλι νὰ τὸν στείλει βόρεια). Ξεκινάει μὲ τὸν Ζέφυρο (δυτικὸ ἀνεμο), ἄρα μὲ κατεύθυνση πρὸς ἀνατολὰς. Πρὶν φθάσει στον προορισμὸ του ὅμως (πρὶν δηλ. πεῖ στὴ Μεσόγειο), φυσᾷ νότιος ἀνε-

μος πού τὸν ξαναστέλνει βόρεια, στὸ πορθμὸ τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδης].

Οἱ περιγραφές τώρα τῶν Σειρήνων μοιάζουν μὲ εἰδυλλιακά τοπία μὲ ἀνθοστόλιστα λιβάδια, μεγάλη ἡλιοφάνεια, πολλές πηγές. Ὅμως οἱ πιὸ χαρακτηριστικές εἶναι οἱ περιγραφές τῶν Συμπληγάδων καὶ τῆς Σκύλλας καὶ Χάρυβδης: «*ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφές, προτὶ δ' αὐτὰς κύμα μέγα ῥοχθεῖ...*» (μ 59). Αὐτὲς εἶναι οἱ Συμπληγάδες Πέτρες. Καὶ ἀπέναντι βρίσκεται τὸ θαυμαστὸ θαλάσσιο φαινόμενο τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδης. Ἄς δοῦμε τὴν λεπτομερέστατη περιγραφή τοῦ Ὀμήρου: «*...αὐτίκ' ἔπειτα καπνὸν καὶ μέγα κύμα ἴδον καὶ δοῦπον ἄκουσα*» (μ 202)· «*οἱ δὲ δὺω σκόπελοι ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἰκάνει ὀξεὶ κορυφῇ, νεφέλῃ δέ μιν ἀμφιβέθηκε κυανή – τὸ μὲν οὐ ποτ' ἔρωει, οὐδέ ποτ' αἶθρη κείνου ἔχει κορυφὴν οὐτ' ἐν θέρει οὐτ' ἐν ὀπώρῃ...*» (μ 73-76)· «*...πέτρῃ γὰρ λίς ἐστί...*» (μ 79).

Μέχρις ἐδῶ ὁ Ὀμηρὸς περιγράφει τὴν τοποθεσία· ὑπάρχουν μεσοπέλαγα δύο ἀπότομοι ἄγριοι βράχοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἓνας εἶναι ἐξαιρετικὰ λεῖος καὶ ψηλὸς («φθάνει μέχρι τὸν οὐρανόν») καὶ ἔχει τὴν κορυφὴν του καλυμμένη πάντα ἀπὸ νέφη σκοτεινά. Καὶ συνεχίζει ὁ Ὀμηρὸς τὴν περιγραφή αὐτοῦ τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ τῶν δύο βράχων: «*ἐν μέσσω δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστί σπέος ἡεροειδές (= σκοτεινὴ σπηλιά) ...*» (μ 80)· «*τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει, Ὀδυσσεῦ, πλησίον ἀλλήλων... τῷ δ' ἐν ἐρινεός (= ἀγριοσυκιὰ) ἐστί μέγας... τῷ δ' ὑπὸ δία Χάρυβδις ἀναρροιδεῖ μέλαν ὕδωρ, τρεῖς μὲν γὰρ τ' ἀνίσιν ἐπ' ἡματι, τρεῖς δ' ἀναρροιδεῖ δεινόν...*» (μ 101-106)· «*ἦτοι ὅτ' ἐξεμέσειε, λέβης ὡς ἐν πυρὶ πολλῶ πᾶσ' ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη... ἀλλ' ὅτ' ἀναβρόξειε θαλάσσης ἄλμυρόν ὕδωρ, πᾶσ' ἔντοσθε φάνεσκε κυκωμένη, ἀμφὶ δὲ πέτρῃ δεινὸν δεδρῦχει, ὑπένερθε δὲ γαῖα φάνεσκε ψάμμῳ κυανή...*» (μ 237-243).

Οἱ περιγραφές αὐτὲς τοῦ Ὀμήρου εἶναι λεπτομερέστατες, ζωντανές καὶ γι' αὐτὸ πραγματικές. Οἱ ἀναφορές ἐδῶ μιλοῦν γιὰ ἓνα στενὸ πορθμὸ μεταξὺ δύο βράχων (ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἓνας λεῖος, πανύψηλος καὶ μὲ ὀμίχλη στὴν κορυφὴν του), μὲ μιὰ σπηλιά βαθεῖα στὸν ἓνα βράχο, μιὰ ἀγριοσυκιὰ στὸν ἄλλον, ὅπου ὑπάρχει τὸ φαινόμενο τῆς παλίστροφας καὶ τῆς ἄμπωτης τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέρα. Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ πολὺ ρεαλιστικὴ περιγραφή (δύο βράχοι, σπηλιά, στρόβιλος, παλίστροφα, ἀγριοσυκιὰ, τρεῖς φορὲς τὴν μέρα), ὅλοι οἱ ἐρευνητὲς ἔψαξαν νὰ ἐντοπίσουν γεωγραφικὰ τὸ χῶρο αὐτὸ τῶν φυσικῶν, θαλασσίων φαινομένων, πού βέβαια ἔχουν προσωποποιηθεῖ στὰ «τέρατα» τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδης. Ἡ πιὸ συντηρητικὴ ἄποψη τοποθετεῖ τὸν χῶρο (ἂν ὄχι στὸ στενὸ τῆς Σικελίας – Κ. Ἰταλίας) τουλάχιστον στὸ στενὸ τοῦ Γιβραλτάρ. Οἱ βράχοι βέβαια ὑπάρχουν, λείπει ὅμως τὸ σπήλαιο καὶ ἡ παλίστροφα τρεῖς ἡμερησίως. Ἄλλοι ἐρευνητὲς τοποθετοῦν τὸν πορθμὸ Σκύλλας καὶ Χάρυβδης στὴ Βόρεια Θάλασσα (Σκωτία), ἄλλοι, οἱ πιὸ ρηξικέλευθοι, στὸν κόλπο Φοῦντυ στὸν Καναδὰ (Ἐν. Μέρτζ). Δὲν θὰ μποῦμε βέβαια σ' αὐτὸ τὸ ἐρευνητικὸ «δρομολόγιο», τὸ ὁποῖο ἐν πολλοῖς περιέχει τὸ στοιχεῖο τῶν ὑποθέσεων. Τὸ σίγουρο πάντως εἶναι, ὅτι τὸ φαινόμενο τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδης βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν Μεσόγειο.

θ) Σκύλλα καὶ Χάρυβδη – Ὠγυγία – Νησί τῆς Καλυψῶς (10 μέρες πορεία – κατεύθυνση πιθανῶς βόρεια): «*ἔνθεν δ' ἐννήμαρ φερόμην, δεκάτῃ δέ με νυκτὶ νῆσον ἐς Ὠγυγίην πέλασαν θεοί...*» (μ 447)· «*Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπὸπροθεν εἰν ἀλί*

κεῖται...» (η 244). Για τὸν ἀκριβῆ γεωγραφικὸ ἐντοπισμὸ τῆς νήσου Ὠγυγίας ἔχουν γίνει πάρα πολλές ἐρευνες καὶ ἔχουν προταθεῖ ἐξίσου πολλές ἀπόψεις. Οἱ περισσότεροι πάντως ἐρευνητὲς τοποθετοῦν τὴν Ὠγυγία στὶς Ἀζόρες (Ἐ. Μέρτζ) καὶ μερικοί, περισσότερο τολμηροί, στὴν Ἰσλανδία (Gilbert Pillot) ἢ τὶς Βρεταννικὲς Νήσους (Robert Philippe). Ὁ Ὅμηρος τὴν θεωρεῖ «ὄμφαλὸ τῆς θαλάσσης» καὶ τὴν τοποθετεῖ στὴ μέση τοῦ Ὠκεανοῦ: «*νήσω ἐν ἀμφιρῦτῃ ὄθι τ' ὄμφαλός ἐστι θαλάσσης...*» (α 50). Ὁ Ἑρμῆς, ὁ ἀπεσταλμένος τῶν θεῶν στὴν Καλυψώ, ἐκφράζει τὸ παράπονο: «*...τίς δ' ἂν ἐκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἀλμυρὸν ὕδωρ ἄσπετον;*» (ε 100). [Μετάφρ.: «ποιὸς ἐκούσια θὰ χαιρόταν νὰ διανύσει τέτοια ἔκταση ἀπέραντης θάλασσας;»]. Παρόμοια παράπονα ἐξέφρασε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς (ε 170-180).

Συνοψίζοντας ἐπιγραμματικὰ τὴν πορεία τοῦ Ὀδυσσεύς ἔχουμε: Νηοὶ Αἰόλου (ἐννιά μέρες πορεία δυτικὰ τῆς Ἰθάκης). Λαιστρυγόνες (ἑπτὰ μέρες πορεία βόρεια ἀπὸ τὸ Νηοὶ Αἰόλου). Κίρκη – Σειρήνες – Συμπληγάδες – Σκύλλα καὶ Χάρυβδη – Νῆσος τοῦ Ἥλιου (περίπου στὸν ἴδιο γεωγραφικὸ χῶρο –ἀπόσταση μᾶς ἴσως ἡμέρας– μὲ τὴν Τηλέφυλο τῶν Λαιστρυγόνων). Σκύλλα καὶ Χάρυβδη – Ὠγυγία (δέκα μέρες πορεία βόρεια τῶν Λαιστρυγόνων). Ἄρα, τελικὰ, ἡ Ὠγυγία θρίσκεται περίπου γύρω στὶς 20-25 μέρες ταξίδι βόρεια καὶ δυτικὰ τῆς Ἰθάκης.

Πράγματι ὁ Ὅμηρος, ἀφαιρῶντας δέκα μέρες περιπλάνηση τοῦ καραβοτσακισμένου Ὀδυσσεύς μεταξὺ Νήσου τοῦ Ἥλιου – Σκύλλας καὶ Χάρυβδης – Ὠγυγίας, ἀναφέρει ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς ξεκινῶντας τὸν γυρισμὸ ἀπὸ τὸ νηοὶ τῆς Καλυψῶς σὲ 17 μέρες ἔφτασε στὴν Σχερία (πιθανολογούμενα Κέρκυρα): «*ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορείων, ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιοέοντα γαίης Φαιήκων...*» (ε 278-280). Ὅμως ὁ Ὅμηρος στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς Ὀδύσειας εἶναι ἄκρως κατατοπιστικὸς καὶ μὲ ἀστρονομικὰ μάλιστα δεδομένα: «*...Πληιάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὄψε δύνοντα Βοώτην Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπὶ κλῆσιν καλέουσιν, ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεύει, οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο· τὴν γὰρ δὴ μιν ἄνωγε Καλυψώ, δῖα θεάων, ποντοπορενέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα*» (ε 271-273). [Μετάφραση: (Στὸ ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ ὁ Ὀδυσσεύς) ἔβλεπε τὴ νύκτα ...τὴν Πούλια καὶ τὸν Βοώτη ποὺ ἀργεῖ νὰ βασιλέψει καὶ τὴν Ἄρκτο ποὺ τὴν ὀνομάζουν ἄμαξα οἱ ἄνθρωποι καὶ ποὺ στρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς γιὰ νὰ παρατηρεῖ τὸν Ὠρίωνα καὶ ποὺ μόνον αὐτὴ δὲν λούζεται στὰ νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ σεβαστὴ θεὰ Καλυψώ εἶχε συμβουλέψει τὸν Ὀδυσσεύς ν' ἀρμενίζει ἔχοντας αὐτὸ τὸ ἀστὲρ στ' ἀριστερὰ του].

Ἀπὸ τὰ παραπάνω συμπεραίνονται ρητὰ οἱ ἐξῆς ἀστρονομικὲς ἀναφορές, ποὺ μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐντοπίσουμε τὴν πορεία γυρισμοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς ἀπὸ τὴν Ὠγυγία μέχρι τὴν Ἰθάκη:

α) Ἡ ἀναφορὰ ὅτι ἡ Ἄρκτος εἶναι ἡ μόνη ποὺ «δὲν λούζεται στὰ νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ». Αὐτὸ δείχνει, ὅτι ἡ Ὠγυγία θρίσκεται στὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ καὶ μάλιστα στὸ Βόρειο ἡμισφαίριο. Ὁ Ὅμηρος, ὅπως ἔχουμε ἀναφέρει παραπάνω, ἔχει ρητὰ ἀναφέρει τὴν ἐξοδο τοῦ Ὀδυσσεύς στὸν Ὠκεανό: «*ἥ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε θαθυρρόου Ὠκεανοῖο...*», ὅπου «*ἀκτὴ τε λάχεια καὶ ἄλσεα...*». Τώρα μὲ τὴν παρατήρηση αὐτὴ γιὰ τὴν Ἄρκτο, ἐντοπίζει τὸ Βόρειο Ἀτλαντικόν.

6) Ἡ ὁδηγία τῆς Καλυψῶς γιὰ τὴν πορεία «μὲ τὴν Ἄρκτο στὸ ἀριστερὸ χέρι» ἀποκαλύπτει καταφανῶς νοτιοανατολική πορεία (ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἄνατολάς).

Συμπέρασμα: Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται ἀπὸ κάπου Δυτικά, ἀπὸ τὸν Ὠκεανὸ καὶ μὲ ἓνα συνεχές (προφανῶς καλοκαιρινό, μὲ οὐριό ἄνεμο) ταξίδι 17 ἡμερῶν, δηλ. μὲ περίπου 5 κόμβους ταχύτητα, 2.500 περίπου μίλια, φθάνει στὴ Σχερία τῶν Φαιάκων (πιθανὴ Κέρκυρα).

4. Συνοψίζοντας τὰ συμπεράσματα αὐτῆς τῆς ἐρευνητικῆς ἐργασίας, μὲ μοναδική πηγή πάντα τὸ Ὀμηρικὸ ἔπος τῆς *Ὀδύσσειας* καταλήγουμε:

α) Ἡ *Ὀδύσσεια* ἀποτελεῖ ποιητικὴ περιγραφή ἱστορικοῦ γεγονότος, μιᾶς περιπλάνησης τῶν Ἑλλήνων τῆς Μυκηναϊκῆς Ἐποχῆς στὸν Ὠκεανό.

6) Ἡ ποιητικὴ αὐτὴ ἐξιστόρηση ναυτικοῦ ὑπερπόντιου ταξιδιοῦ εἶναι ἡ μοναδικὴ τοῦ ἀρχαίου κόσμου (ἄλλη μιὰ μαρτυρία τῆς πανάρχαιας ἀνάπτυξης τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας). [*«Ὠκεανὸς μὲν πρῶτα, τὸν οὐ πῶς ἐστὶ περῆσαι πεζὸν ἐόντ' ἢν μή τις ἔχῃ εὐεργέα νῆα»* (λ 158-159)].

γ) Ὁ Ὀμηρὸς κάνει ρητὴ ἀναφορὰ γιὰ ἔξοδο στὸν Ὠκεανὸ καὶ γιὰ τὴν ἀφίξι στὴν ἀπέναντι ἀκτὴ (κ 505-516 καὶ λ 10-19).

δ) Οἱ ἀποστάσεις ποὺ περιγράφονται μὲ ἡμερονύκτια πλεύσης καὶ μὲ βόαση τὴν γνωστὴ ταχύτητα τῶν κωπήλατων-ἰστιοφόρων, «βγάζει» ἔξω ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ (Ὠγυγία – Ἰθάκη, 17 ἡμέρες συνεχοῦς πλεύσης, 2.500 μίλια περίπου).

ε) Οἱ λεπτομερέστατες περιγραφές φυσικῶν καὶ θαλασσιῶν φαινομένων καθὼς καὶ κλιματολογικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τοποθεσιῶν (π.χ. Σκύλλα καὶ Χάρυβδι, Κιμέριοι, Συμπληγάδες, Λαιστρυγόνες κ.λπ.), χωρὶς νὰ παραγνωρίζουμε καὶ τὴν μυθολογικὴ τους ἐπικάλυψη, ἀποτελοῦν περιγραφές περιοχῶν σὲ στεριά καὶ θάλασσα ποὺ δὲν ὑπάρχουν πουνθενὰ στὴ Μεσόγειο καὶ τέλος στ) τὸ μόνο ἀναμφισβήτητο γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ Ὀδυσσεὺς εἶναι, ὅτι ἀκολούθησε πορεία πρὸς τὰ Δυτικά, βγῆκε στὸν Ὠκεανό, ὅπου ἐκεῖ ἀκολούθησε πορεία πρὸς τὸ Βορρᾶ καὶ πιθανῶς νὰ ἔφτασε καὶ στὴν «*λάχεια ἀκτὴ*» μὲ τὶς «*ὠλεσικάρπους ἰτέας*» καὶ τὰ «*ἄλσεα*» εἰς «*πεῖρατα θαθυρρόου Ὠκεανοῖο...*». Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἄλλη μιὰ ἀφίξι μετὰ τὸν Ἡρακλῆ στὸν κῆπο τῶν Ἑσπερίδων.

Δὲν ὑπάρχει παρὼν καὶ μέλλον γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἂν δὲν ξέρη τὸ παρελθόν της. Ὁ «Δαυλὸς» ἀγωνίζεται νὰ τὸ ἀνασύρη κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ ψεύδους καὶ τῆς λησμονιᾶς καὶ νὰ τὸ ἀναστηλώσῃ. Ἀξίζει καὶ εἶναι συμφέρον τοῦ καθενός, Ἕλληνας ἢ μή, νὰ συμπαρασταθῇ στὸν σκληρὸν αὐτὸν ἀγῶνα.

«*Η Glosa είναι η διεθνής γλώσσα, πού δεν είχατε ιδέα ότι την γνωρίζατε, μάς πληροφοροει ο καθηγητής και δημιουργός της Ron Clark. Ο καθηγητής διασκεδάει για την επιτυχία του και για πολλούς άλλους λόγους, αλλά και διότι στην Glosa –πού ουσιαστικά δασίζεται στην κοινή χρήση ανά τον κόσμο χιλίων έλληνο-λατινικών λέξεων– δεν υπάρχει γραμματική. Στη θέση της γραμματικής 20 μικρές λέξεις ορίζουν τους χρόνους των ρημάτων και τον πληθυντικό αριθμό των ονομάτων: Astro, για παράδειγμα, σημαίνει άστέρι και Plu astro άστέρια. Για τον άοριστο χρησιμοποιείται το ra, για τον μέλλοντα το fu. Fe canta σημαίνει τραγουδά, fe ra canta τραγούδησε και fe fu canta θα τραγουδήσει» («Ελευθεροτυπία», 25-5-92).*

‘Επειδή, απ’ ό,τι καταλαβαίνω, ό,τι ενδιαφέρει τον κ. καθηγητή είναι η ευκολία και η ήσων προσπάθεια, έχω να του υποδείξω μια περισσότερο απλή Glosa: Την γλώσσα των κωφαλάων. Δεν ξέρω πώς το βλέπετε εσείς, αλλά εγώ σκέπτομαι σοβαρά να ζητήσω την διασφάλιση αυτής της ιδέας μου και τη θράδενσή μου από το κράτος και την Ουνέσκο. Τί, καλύτερη είναι η ιδέα του κ. Clark ή της κ. Γεωργουλάκη, πού επενόησε μια άλλη «γλωση» και πρότεινε «να νομιμοποιηθαι απο το ελληνοκρατος», μ’ αποτέλεσμα να «τσιμπήση» το «δίπλωμα εύρεσιτεχνίας» και τα εκατομμύρια από τα άρμόδια ύπουργεία μας;

«Εμὴ γάρ ἐστι πᾶσα ἡ γῆ»

Σύμφωνα με το περιοδικό «Εφοπλιστής», πράκτορες της ισραηλινής Μοσάντ δρῶνται μόνιμα ἐγκατεστημένοι στὸν Πειραιᾶ, ἀσκώντας προφανῶς ἔλεγχο στὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς Πειραιᾶ – Κύπρον – Ἰσραὴλ καθὼς καὶ στὰ κροναξιερόπλοια, οὐσιαστικά ὅμως παρακολουθοῦν κι ἐπεμβαίνουν παντοῦ καὶ πάντοτε, χωρὶς νὰ ἐνημερώνουν ποσῶς τὶς ἑλληνικὲς Ἀρχές. Τὶς καταγγελίες τοῦ «Εφοπλιστῆ» ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἡ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα «Πρὶν», πού τονίζει ὅτι: «παράγινε τὸ κακὸ τῆς ξεφτίλας· δὲν μένει παρὰ νὰ χτίσῃ ἡ Μοσάντ καὶ κανένα κιμπούτζ στὸν Πειραιᾶ. Κανεὶς πιά δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι οἱ πράκτορες τοῦ σιωνισμοῦ ἀσκοῦν κατασκοπία εἰς βάρος τῆς χώρας μας, ὅπως κι ἄλλες μυστικὲς ἀποστολὲς εἰς βάρος τῶν Ἀράδων πού ζοῦν στὴν Ἑλλάδα...».

Ἡ ἴδια ἐφημερίδα καταγγέλλει, ὅτι «ἡ ἴδια ξεφτίλα ἐπικρατεῖ καὶ στὴν Κύπρο, ὅπου ὁ (τέως) πρόεδρος Βασιλείου τοὺς παραχώρησε τὸ λιμάνι τῆς Λάρνακος, ἀπ’ ὅπου ἡ Μοσάντ ἐξορμᾷ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, πραγματοποιώντας δολοφονίες Ἀράδων, πειρατικὰ ρεσάλτα ἱσραηλινῶν πολεμικῶν πλοίων» κ.ο.κ. (Πληρ. Δελτίο Φ. 14-28 Φεβρουαρίου 1993).

Ἀπορῶ, γιατί διαμαρτύρονται ὁ «Εφοπλιστής» καὶ τὸ «Πρὶν». Δὲν γνωρίζουν, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἀποτελοῦν τὸν «ἐκλεκτὸ καὶ περιούσιο λαό» τοῦ Γιαχβέ, ὁ ὁποῖος διατείνεται ὅτι «ὅλη ἡ ὑφήλιος εἶναι δική του»; Ἄρα γιὰ πιά «χώρα μας» ὁμιλοῦν; Ἀνάγκη νὰ τὸ συνειδητοποιήσουν «οἱ λαοὶ τῆς γῆς», ὅτι ὅλες οἱ χῶρες ἀνήκουν στὸν «ἐκλεκτὸ λαό» μὲ τὶς εὐχὲς τοῦ Κυρίου του.

Ἀνεξιθροσκειά

Ὁ Θεσσαλονικεὺς Α.Β. Γούσιος προτείνει – μετὰ τὴν κατάρρευση τῶν πολιτικῶν δικτατοριῶν στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη – νὰ καταλυθῇ καὶ τὸ καθεστῶς τῶν πνευματικῶν δικτατοριῶν, δηλαδὴ τῆς θροσκειτικῆς ἀνελευθερίας καὶ καταπιέσεως, πού ‘χει

ἐπιβλήθει ἐδῶ καὶ 1700 ἔτη. Προτείνει ἐπίσης νὰ παύσῃ ἡ προστασία «τῆς ἐπίσημης θρησκείας» ἀπ' τὸ ἐλληνικὸ κράτος καὶ ν' ἀνοίξουν καὶ πάλι τὰ ἐθνικὰ ἱερὰ (Παρθενών, Δῆλος, Ἐπίδουρος, Δωδώνη, Ὀλυμπία, Κνωσὸς κ.ἄ.). Ὁ Α.Β. Γούσιος θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν τὴν ἐπαναφορὰ τῆς λατρείας τῆς Γῆς-Δήμητρος, δηλαδὴ τῆς Φύσεως, πού τόσο ἔχει κακοποιηθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια (ἀπ' τὰ δογματόπληκτα παιδιὰ τοῦ ἐξωγῆινου θεοῦ, καθὼς λέει ἄλλος σχολιαστὴς) («Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία»), 23-8-92).

Ἐμεῖς τί νὰ ποῦμε; Ὅτι αὐτὸ θὰ 'πρεπε νὰ 'χῃ γίνῃ πρὸ καιροῦ ἢ ὅτι ἦτο τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα τῶν ἐξ-ουσιαστῶν ἐναντίον τῆς ἀνθρωπότητος ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως ἢ καταδίωξη τῆς ἐλληνικῆς φυσιοκρατικῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐλληνικῶν ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων;

Μὰ δὲν ἦταν «ἀπολίτιστοι»;

Τὸ πρῶτο μεγάλων διαστάσεων ἀρχαῖο μουσικὸ ὄργανο, πού ὑπῆρξε ὁ πρόγονος τοῦ ἀρμονίου τῶν καθολικῶν, ἀνακαλύφθηκε στὸ Δῖον τῆς Πιερίας. Πρόκειται γιὰ ἕναν ὕδραυλο, τὸ σημαντικώτερο ὄργανο τῆς ἀρχαιότητος, πού διαθέτει 50 μεταλλικούς σωλήνες-αὐλούς καὶ χρονολογεῖται στὴν ὑστεροελληνιστικὴ περίοδο (100 π.Χ. – 100 μ.Χ.). Ἡ ἀνακάλυψη τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ ὁργάνου, σύμφωνα μὲ τὸν καθηγητὴ Δ. Παντερμαλῆ, ἀποτελεῖ ἀδιάσειστη μαρτυρία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ὑψηλοῦ θαύμου ἀστικού πολιτισμοῦ στὸ Δῖον καὶ γενικώτερα στὴ Μακεδονία («Τὰ Νέα», 11-2-93).

Ἐ! Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολόγοι δάλθηκαν νὰ φέρουν τὰ ἐπάνω κάτω. Μὰ δὲν μᾶς ἔλεγαν μέχρι τώρα ὅτι οἱ Μακεδόνες – κι ἰδιαίτερα ὁ Φίλιππος – ἦσαν δάρδαροι καὶ ἄξεστοι, παντελῶς ἀκοινωνῆτοι τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ πνεύματος; Μωρὲ καλὰ ἔκανε τὸ Κ(εντρικὸ) Ἀ(ρχαιολογικὸ) Σ(υμβούλιο) καὶ ἴδρυσε τὴν Ὑπερσία Καταχώσεως Ἀρχαιοτήτων!

Μὰ δὲν ἦταν «σφάχτης τῶν λαῶν»;

Ὁ ἀρχαιολόγος Βίκτωρ Σαριαννίδης, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Ρωσίας, πραγματοποιώντας ἀνασκαφές στὸ Ἀφγανιστάν, ξέθαψε εἴκοσι χιλιάδες κινητὰ εὑρήματα, πού ἐπιβεβαιώνουν τὴν πολιτιστικὴ προσφορὰ στοὺς λαοὺς αὐτοὺς τόσο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὅσο καὶ τῶν προγόνων του Ἡρακλέους καὶ Διονύσου (10.000 π.Χ.).

Σχετικὰ μὲ τὸ νεώτερο διογενῆ ἥρωα, τὸν Ἀλέξανδρο, οἱ μνῆμες τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας παραμένουν νωπὲς ἀκόμη κι οἱ γνώμες τους συνάδουν μ' ἐκεῖνες τῶν ἱστορικῶν, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἕλλην βασιλεὺς «γοήτευσε τὴν Ἀσία» σεβόμενος τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά τους καὶ διδάσκοντάς τους συγχρόνως τίς τέχνες καὶ τὰ γράμματα... Διότι «πίστευε ὅτι ἡ ἐξ-ουσία (;) του τότε μόνο θὰ παρέμενε σταθερὴ μετὰ τὴν ἀποχώρησή του, ἂν ἐδασίζετο ὀχι στὴ βία ἀλλὰ στὴν ἔλξη πού γεννοῦν ἡ μίξη καὶ ἡ κοινότητα τῶν ἠθῶν» («Ἐλευθεροτυπία», 13-1-92).

Τί νὰ γίνῃ, ἀγαπητὲ κ. Μίχα, κονράγιο! Ἐγὼ ὥστόσο ἀπορῶ μὲ τὸ πείσμα σου νὰ ψάχνῃς σῶνει καὶ καλὰ γιὰ δουλοποιοὺς καὶ «σφαγεῖς τῶν λαῶν» ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, λὲς κι ἀπέχει πολὺ ἡ ἰδεολογικὴ σου πατρίδα, ὅπου θὰ μπορούσες νὰ ἱκανοποιήσῃς τὸ «μεράκι» σου χωρὶς κανένα κόπο... Διότι ἀνοίγοντας τίς Γραφές σας, χωρὶς ὑπερβολὴν μπορεῖς σὲ κάθε σελίδα ν' ἀνακαλύπτῃς καὶ μία καὶ δυὸ σφαγὲς λαῶν, γενοκτονίες, ἀφανισμούς, πυρπολήσεις· μέχρι καὶ ἐξολοθρεμοὺς βοῶν καὶ προβάτων...

Ἄκουσέ με, λοιπόν, καὶ δὲν θὰ χάσεις!

Αἴσα

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΕΞΗΣ

Παῦλος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἰεχωβά

Ξεκινώντας τὴν ἔρευνα αὐτὴ γιὰ τὸν Σαοῦλ-Παῦλο καὶ τὴν σχέση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν, «σκόνταφτα» συνεχῶς πάνω στη λέξη «Θεός» ποὺ κυριαρχεῖ τόσο στὶς *Πράξεις* ὅσο καὶ στὶς *Ἐπιστολές*. Θεὸς ὑπάρχει στοὺς Ἑβραίους, ὅμως καὶ στοὺς Ἕλληνες, καὶ σὲ πλείστα ἑλληνικὰ κείμενα ἀναφέρεται στὸν ἐνικο ἀριθμὸ, ὅπως καὶ σὲ ἄλλους λαοὺς. Ποίος εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ Παύλου; Αὐτὴ ἡ ἐρώτησι ἀποτελεῖ κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ «κλειδί» γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τῆς παρακάτω ἔρευνας, ὅσο καὶ τῶν ὑπολοίπων τῶν σχετικῶν μὲ τὸ θέμα. Τὸ κλειδί, γιὰ νὰ κατανηθεῖ ἀκόμη καλύτερα ἡ σχέση Ἰουδαϊσμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Ἄς ξεκινήσουμε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ποίος ἦταν ὁ Σαοῦλ, ὅπως ὁ ἴδιος ἐξομολογεῖται:

Πράξεις ΚΒ' 3 (λόγος Παύλου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τῶν Ἱεροσολύμων)

Ἐγὼ μὲν εἰμὶ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκριβείαν τοῦ πατρῷου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον.

Ἐγὼ εἰμαι Ἰουδαῖος, ὁ ὁποῖος ἔχω γεννηθεῖ στὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας, ἔχω ὅμως ἐκπαυθεῖ σ' αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων ὡς μαθητῆς, ποὺ καθόμουν κοντὰ στὰ πόδια τοῦ Γαμαλιήλ καὶ ἀκουγα τὴ διδασκαλία του, καὶ εἰμαι διδασκόμενος σύμφωνα μὲ τὴν ἀκριβὴ διδασκαλία καὶ ἐξήγησι τοῦ νόμου τῶν πατέρων μας, ζηλωτῆς τοῦ Θεοῦ (= Ἰεχωβά), ὅπως κι ὅλοι ἐσεῖς εἰστε σήμερα.

Καὶ πὶο κάτω, ὅταν ἀπολογεῖται στὸν Ἀγρίππα:

Πράξεις ΚΣΤ' 5,6,7α.

5. *προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος.*
6. *Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἔστηκα κρινόμενος,*
7. *εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.*

5. αὐτοὶ μὲ γνωρίζουν ἀπὸ πρωτότερα, ἐὰν θέλουν νὰ μαρτυρήσουν ὅτι ἔζησα σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τῆς ἀκριβεστάτης αἱρέσεως τῆς θρησκείας μας, ὡς Φαρισαῖος.
6. Καὶ τώρα ἀκόμα στέκομαι καὶ δικάζομαι γιὰ τὴν περὶ Μεσσίου ἐλπίδα, ποὺ βασίζεται στὴν ἐπαγγελία ποὺ ἐγίνε ἀπ' τὸν Θεὸ (= Ἰεχωβά) πρὸς τοὺς πατέρες μας,
7. εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὁποίας ὁλόκληρος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς τῶν δώδεκα φυλῶν ἐλπίζει νὰ φτάσει καὶ τελεῖ θυσίες μέρα καὶ νύκτα συνεχῶς. Γι' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα κατηγοροῦμαι, βασιλέα Ἀγρίππα, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

Ἐδῶ ὁ Παῦλος σὲ συσχετισμὸ μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς ἔχει δώσει προηγουμένως ὁ ἴδιος περὶ τοῦ δασκάλου του (Γαμαλιήλ) παραδέχεται ὅτι ἀνήκει στὴν αἵρεση τῶν Φαρισαίων καὶ μάλιστα ἐπικαλεῖται καὶ τὴν μαρτυρία τῶν Ἰουδαίων ἐχθρῶν του – καὶ ὄχι τῶν Φαρισαίων –, γιὰ νὰ ἀθωωθεῖ. Δὲν ἀπαρνεῖται τὴν ἑβραϊκὴ καταγωγή του, γιὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ὑπερήφανος, ὅπως θὰ δοῦμε καὶ ἄλλου, καὶ περισσότερο τὴν φαρισαϊκὴν του παίδευσιν. Γι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζεται νὰ κατηγορεῖ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὄχι τοὺς Φαρισαίους, γιατί μέσα σ' αὐτὴν τὴν αἵρεση, τὴν φαρισαϊκὴν, βρῆκε καὶ τοὺς πρώτους ὑποστηρικτὲς του λόγῳ τῆς κοινῆς τους ταυτότητος, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι Ἰουδαῖοι προσκολλημένοι στὸν ἐθνικὸ χαρακτήρα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου

δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν τὸ φιλόδοξο σχέδιο τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἑβραϊσμοῦ σὲ οἰκουμενικὸ ἐπίπεδο μέσῳ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποὺ εἶχε συλλάβει ὁ Παῦλος. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀντιδράσεις ἐναντίον του. Κοινὸς τους σκοπὸς ὁ Μεσσίας, μόνο ποὺ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους εἶναι ἐθνικιστικοῦ χαρακτήρος, ἐνῶ γιὰ τὸν Παῦλο, γιὰ τοὺς ἐκ τῶν Φαρισαίων πρώτους Χριστιανούς οἰκουμενικοῦ. Ὁ Παῦλος σὲ κάθε πόλῃ ποὺ ἐπεσκέπτετο, πρώτα στὴν συναγωγὴ πῆγαινε, ὄχι γιὰ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους ἀλλὰ γιὰ τοὺς πολὺ πλησιέστερους σ' αὐτὸν Φαρισαίους. Καὶ αὐτοὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶναι ποὺ παίρνουν μέρος καὶ στὴν πρώτη ἀποστολική σύνοδο τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς Χριστιανοὶ πλέον, ὡς αἵρεση τῆς αἰρέσεως, ἐκφράζοντας μάλιστα καὶ μερικὲς διαφορὲς ἀρχικά, ποὺ στὴ συνέχεια διευθετήθηκαν:

Πράξεις ΙΕ' 5

5. *Ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως.*

5. Σηκώθηκαν δὲ καὶ μερικοὶ ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ μερίδα τῶν Φαρισαίων ποὺ εἶχαν πιστεύσει καὶ ἔλεγαν ὅτι πρέπει νὰ περιτέμνουν αὐτοὺς (τοὺς ἐθνικοὺς) καὶ νὰ τοὺς παραγγέλλουν νὰ φυλάττουν τὸ νόμο τοῦ Μωϋσέως.

Ἀκόμη δηλαδὴ δὲν εἶχε γίνει τὸ «ξεκαθάρισμα». Παρ' ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ προσεχθεῖ, ὅτι καμμία ἄλλη μερίδα πιστευσάντων δὲν ἐκδηλώνει παρόμοιες τάσεις προσδιορισμοῦ τῆς φόρμας ποὺ θὰ πάρει μελλοντικὰ ὁ Παυλιανισμὸς παρὰ μόνο οἱ Φαρισαῖοι, κι' αὐτὸ γίνεται λόγω τῆς ἡγετικῆς θέσεως ποὺ κατέχουν στὴν ἱεραρχία τῶν πιστῶν τοῦ δόγματος τοῦ Σαοῦλ. Καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς Φαρισαίους ὁ Παῦλος ὑποστηρίζεται, ὅταν δάλλεται ἀπ' τοὺς ὑπολοίπους Ἰουδαίους στὸ Ἰουδαϊκὸ συνέδριο:

Πράξεις ΚΓ' 7,8,9

7. *Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος ἐγένετο στάσεις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.*
8. *Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν μήτε ἄγγελον μήτε πνεῦμα, Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.*
9. *Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.*

7. Ὃταν δὲ εἶπε αὐτὸ ὁ Παῦλος, ἐγένετο φιλονικία μεταξὺ Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων καὶ ἐδιχάσθη τὸ πλῆθος.
8. Διότι οἱ Σαδδουκαῖοι λέγουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις οὔτε ἄγγελος οὔτε πνεῦμα, οἱ δὲ Φαρισαῖοι πιστεύουν σὲ ὅλα αὐτά.
9. Ἐγένετο δὲ μεγάλη κραυγὴ καὶ σηκώθηκαν οἱ γραμματεῖς οἱ ἀνήκοντες στὴν μερίδα τῶν Φαρισαίων, συζητοῦσαν μὲ θυμὸ καὶ ἔλεγαν δὲν δρίσκουμε κανένα κακὸ σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο.

Ἀκόμα πιὸ καθαρὰ λοιπὸν φαίνεται ἐδῶ αὕτῃ ἡ σύμπτωσης Σαοῦλ καὶ μερίδας τῶν Φαρισαίων – σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσιν στὸ σύνολό τους – μέσα ἀπ' τὰ κοινὰ στοιχεῖα Χριστιανισμοῦ καὶ Φαρισαϊσμοῦ (ἄγγελοι, ἀνάστασις νεκρῶν, ὕπαρξις πνεύματος), καθὼς καὶ ἡ προσπάθεια ποὺ γίνεται νὰ διασώσουν τὴ νέα αἵρεση, ποὺ προέρχεται οὐσιαστικὰ ἀπ' τίς τάξεις τους, ἀπὸ τὸ μῖσος τῶν ὑπολοίπων Ἑβραίων. Παραδέχεται ὁ Παῦλος:

Πράξεις ΚΔ' 14

ἽΟμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἦν λέγουσιν αἵρεσιν οὕτω λατρεύω τῷ πατρί Θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις.

Ὁμολογῶ ὁμῶς αὐτὸ σὲ σένα, ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν θρησκεία ποὺ αὐτοὶ ἀποκαλοῦν αἵρεσιν, ἐτοι λατρεύω τὸν Θεόν (= Ἰεχωβά), ποὺ λάτρεναν καὶ οἱ πατέρες μας καὶ ταυτόχρονα πιστεύω σ' ὅλα ποὺ διδάσκονται ἀπὸ τὸ νόμο καὶ εἶναι γραμμένα εἰς τοὺς προφῆτας.

Ἐδῶ προχωροῦμε ἀκόμα περισσότερο. Βλέπουμε δηλαδή ὅτι μέσα ἀπ' τὴν λατρεία τοῦ Ἰησοῦ οὐσιαστικά λατρεύει τὸν Ἰεχωβά, τὸν θεὸ τῶν πατεράδων του. Δηλαδή, ὅ,τι καὶ οἱ χριστιανοὶ τοῦ σήμερα, πού κατ' ἐπέκτασιν τὸν Ἰεχωβά ἀποδέχονται καὶ τὸν Μωσαϊκὸ νόμο καὶ τοὺς προφῆτες. Μᾶς δίνει δὲ τὴν πληροφορία, πού βρίσκουμε καὶ ἀλλοῦ, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία θεωρεῖται αἵρεσις ἀπ' τὸν ὑπόλοιπο κόσμον πού δημιουργεῖ, ὅπως οἱ ἴδιοι οἱ Ἰουδαῖοι λένε, ΚΔ' 5, «*στάσιν τοῖς Ἰουδαίοις*» καὶ ὁ Παῦλος ἀποκαλεῖται «*πρωτοστάτης τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἵρέσεως*». Ὁ ὅρος *Ναζωραῖος* εἶναι γεωγραφικὸς καὶ δὲν ἐκφράζει τὸ κίνημα Φαρισαίων.

Ἡ λέξις *Φαρισαῖος* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἑβραϊκὸ *Περουσέμ* καὶ τὸ ἀραμαϊκὸ *Περισαγία* καὶ σημαίνει τὸν ἀποκεχωρισμένο. Δηλώνει δὲ ἐξ ἀρχῆς τὴν ἰδιάζουσα περιπίπτωσή τους. Ἄν καὶ φανατικοὶ ἐχθροὶ τῆς ἐλληνικῆς οἰκουμενικῆς σκέψεως, πολλὰς φορὲς χρησιμοποιοῦσαν ἐλληνικὰς μεθόδους, γιὰ νὰ στηρίζουν τίς θέσεις τους, ὅπως τὴν ἀνάπτυξη ζητημάτων διὰ ἐρωταποκρίσεων, τὴν διάρθρωση τῆς σκέψεως καὶ τῆς διὰ τοῦ λόγου διατυπώσεως, πού διαπιστώνονται ἐν συνεχείᾳ καὶ στὴν Ραββινικὴ γραμματεία (Ι. Φιλιππίδης, *Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης*, σελ. 422). Ἐκφραστὴς τῶν ἀνθελληνικῶν τους τάσεων, πού βασίζονται ὅμως σὲ ἐλληνικὰς πρακτικὰς, καὶ ὁ γνωστὸς Φ. Ἰώσηπος, πού ἦταν κι' αὐτὸς Φαρισαῖος.

Οἱ Σαδδουκαῖοι ἀντίθετα ἦταν ἐκεῖνοι ἀπ' τοὺς ὁποίους προῆλθε ἡ Ἑλληνόφιλη μερὶς τῶν Ἑβραίων, ἐκείνων πού πολέμησαν ἐναντίον τῶν Χασιδεΐμ, δηλαδή τῶν Ἀσιδαίων, δηλαδή τῶν Φαρισαίων. Ἀρχηγοὶ τῶν Σαδδουκαίων ἦταν ἀρχικὰ ὁ ἀρχιερεὺς Ἰάσων καὶ στὴ συνέχεια ὁ ἀρχιερεὺς Μενέλαος, τῶν δὲ Ἀσιδαίων-Φαρισαίων ὁ Ὀνίας ὁ Γ'. Μνημονεύεται, ὅτι οἱ Σαδδουκαῖοι μαζί με τὴν Ἀγία Γραφὴ διάβαζαν καὶ τὸν Ὅμηρον! (Φιλιππίδης, σελ. 424).

Ἴσως τώρα μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ καλύτερα ὁ διαχωρισμὸς Φαρισαίων-Σαδδουκαίων καὶ γιὰ τὸ Παῦλος εἶναι τὸ «ἀγαπημένο παιδί» Φαρισαίων καὶ Ρωμαίων. Ὁ Παῦλος καὶ ἡ διδασκαλία του ἦταν ἡ ἀντίρροπος δύναμις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ μὴ ἐξουσιαστικὴ οἰκουμενικότητα, ἀλλὰ με ἐξουσιαστικὸ προσωπεῖο καὶ ἐκφραση. Ἡ νέα τάξις πραγμάτων. Ἡ συντονισμένη προσπάθεια δύο πολιτικῶν συμμάχων με ἓνα κοινὸ σκοπὸ. Τὴν ἐξαφάνιση τῆς ἐλληνικότητος ὡς δύναμης προστασίας τῶν ἀνθρώπων ἀξιών καὶ τὴν εἰσοδο τῆς ἀνθρωπότητος στὸ ἐξουσιαστικὸ δόγμα.

Ὁ Σαοὺλ ὅταν βρίσκειται σὲ δύσκολη θέση, ἐπικαλεῖται τὴν ιδιότητά του ὡς Ρωμαίου πολίτη καὶ «ὡς ἐκ θαύματος» σώζεται:

Πράξεις ΚΒ' 25

Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμάσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἐστῶτα ἐκατόνταρχον ὁ Παῦλος· εἰ ἄνθρωπον Ρωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;

Καὶ τότε:

Πράξεις ΚΒ' 29

Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφοδῆθη ἐπιγνοὺς ὅτι Ρωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.

Ὅταν τὸν ἔδεσαν δὲ με δερμάτινα λουριά, εἶπε στὸν ἐκατόνταρχο ὁ Παῦλος· σὰς ἐπιτρέπεται, σὲ Ρωμαῖο πολίτη, χωρὶς νὰ κριθεῖ, νὰ τὸν μαστιγώνετε;

Ἀμέσως λοιπὸν ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' τὸν Παῦλο ἐκεῖνοι πού θὰ τὸν ἀνέκριναν· ἀλλὰ καὶ ὁ χιλιάρχος ἐφοδῆθη, ὅταν ἔμαθε ὅτι εἶναι Ρωμαῖος πολίτης, καὶ διότι τὸν εἶχε δέσει.

Ἐὰν εἶναι δυνατόν ἓνας χιλιάρχος νὰ φόδᾳ τὸν Παῦλο μόνο καὶ μόνο, ἐπειδὴ ἦταν Ρωμαῖος πολίτης, λὲς καὶ οἱ Ρωμαῖοι πολῖτες δὲν παρανομοῦσαν. Σὲ θρησκευτικὰ δὲ ζητήματα, ἀκόμη καὶ ἂν ὁ παραβάτης ἦταν Ρωμαῖος πολίτης, πολλὰς φορὲς κατεδικάζετο ἕως καὶ εἰς θάνατον μόνον ἀπ' τὸν Ἰουδαϊκὸ νόμο, χωρὶς δικαίωμα παρεμβάσεως ἀπ' τὸν Ρωμαῖο ἐπίτροπο. Ἔχουμε δὲ τὸ παράδειγμα Ρωμαίου στρατιώτη, πού ἐσχίσε ἀντίγραφο μόνο τῆς Τορᾶ (τῆς Ἰουδαϊκῆς Βίβλου) καὶ ἐξετελέσθη ἀπὸ

τὸν ἑπαρχο Cumanus. Γιατί λοιπὸν τόση φροντίδα γιὰ τὸν Παῦλο; Ὁ Παῦλος δὲν εἶπε μόνον «εἶμαι Ῥωμαῖος πολίτης», ἀλλὰ καὶ ἀπεκάλυψε τὴν ιδιότητά του στὸν ἀνυποψίαστο ἀρχικὰ Ῥωμαῖο χιλιάρχο (Πράξεις ΚΒ' 26-30).

Πράξεις ΚΒ' 30: «... καὶ ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν» καὶ τὸν φυγαδεύει μὲ συνοδεία 470 ἀνδρῶν γιὰ προστασία στὸν Φήλικα, τὸν ἐπίτροπο τῆς Ἰουδαίας, γράφοντάς του καὶ ἐπιστολή. Ἕνας ἀπλὸς Ῥωμαῖος πολίτης μὲ συνοδεία ποὺ θὰ ζήλευε καὶ αὐτοκράτορας;

Πράξεις ΚΓ' 23-24

23 Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἐκατοντάρχων εἶπεν· ἐτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός,

24 κτήνη τε παραστήσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα.

23 Καὶ ἀφοῦ προσκάλεσε δύο ἀπὸ τοὺς ἐκατοντάρχους, εἶπε: Ἐτοιμάσατε διακοσίους στρατιώτας, γιὰ νὰ πάνε ἕως τὴν Καισαρεία καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ λογχοφόρους διακοσίους, ἕως τῆς 9 τοῦ βράδυ,

24 καὶ νὰ ἔχουν μαζί τους ζῶα, γιὰ νὰ ἐπιβιβάσουν τὸν Παῦλο καὶ νὰ τὸν σώσουν πηγαινόντάς τον στὸν Φήλικα τὸν ἐπίτροπο.

Ὅταν ἔφτασε στὸν ἐπίτροπο, ἀφοῦ περνάει ἀπὸ δίκη, ἀποφασίζει ὁ ἐπίτροπος νὰ μὴν δγάλει ἀπόφαση, μὲ πρόσχημα τὸ νὰ περιμένει νὰ μάθει περισσότερα γιὰ τὴ νέα θρησκεία αἵρεση (Πράξεις ΚΔ' 22: «...ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών...») ἀφήνοντας τὸν Παῦλο φυλακισμένο ἐν ἐλευθερίᾳ.

Πράξεις ΚΔ' 23

23 διαταξάμενός τε τῷ ἐκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ μηδὲνα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

Ἐδωσε δὲ διαταγὰς στὸν ἐκατόνταρχο νὰ φυλάττεται ὁ Παῦλος καὶ νὰ ἔχει ἐλευθερία καὶ πάσαν σχετικὴν εὐκολίαν καὶ νὰ μὴ ἐμποδίζεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνήκοντας (στὸν Παῦλο) καὶ ποὺ σχετίζονται μ' αὐτὸν ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν καὶ νὰ ἔρχονται σ' αὐτόν.

Στὴ συνέχεια ἀφοῦ παραμένει γιὰ 2 ἔτη κοντὰ στὸν Φήλικα, ὅταν αὐτὸς ἀντικαθίσταται ἀπ' τὸν Φῆστο, βρίσκει τὴν ἴδια προστασία καὶ μάλιστα ἀναλαμβάνει νὰ τὸν στείλει καὶ στὸν Καίσαρα, ὅπως τοῦ ζήτησε ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σχεδίου του γιὰ ἐξάπλωση τοῦ φαρισαιοχριστιανισμοῦ:

Πράξεις ΚΕ' 12

Τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη· Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύῃ.

Τότε ὁ Φῆστος ἀφοῦ συνεζήτησε μὲ τὸ συμβούλιόν του, ἀπεκρίθη: Τὸν Καίσαρα ἐπικαλεῖσαι, εἰς τὸν Καίσαρα θὰ ὑπάγῃς (καὶ ἀπὸ αὐτόν, ἀφοῦ τὸ θέλεις, θὰ κριθῇς).

Δηλαδή μ' αὐτὴν τὴ λογικὴ κάθε Ῥωμαῖος πολίτης ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ θὰ ἐπικαλεῖτο τὴν δικαιοσύνη τοῦ Καίσαρα, θὰ ἔπρεπε νὰ δικαστεῖ ἀπ' αὐτόν; Δὲν ὑπῆρχαν κατώτερα ἀρμόδια ὄργανα, γιὰ νὰ τὸν κρίνουν; Ὑπῆρχαν βέβαια, ἀλλὰ ἐπιδίωξις τοῦ Παύλου ἦταν νὰ πάει στὴ Ρώμη, γιὰ νὰ ἐδραιώσει κι ἐκεῖ τὴν ἐβραϊκὴ ἐπικράτηση μὲσω τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ δὲν τοῦ παρείχετο καλύτερη συνοδεία προστασίας ἀπὸ τὸ νὰ ταξιδεύει ὡς τάχα κρατούμενος τῶν προστατῶν καὶ φίλων του Ῥωμαίων. Καὶ τὸ συμπέρασμα αὐτὸ δγαίνει ἀπλὰ καὶ μόνο ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ Ἀγρίππα, ποὺ, ὅταν ἐπισκέφθηκε τὸν Φῆστο γιὰ νὰ τὸν συγχαρῇ γιὰ τὴ νέα του θέση καὶ συνάντησε τὸν Παῦλο τυχαῖα καὶ μὴ ἐνδιαφερόμενος γιὰ τῆς θρησκευτικῆς ἀντιθέσεως Φαρισαίων Χριστιανῶν καὶ Σαδδουκαίων Ἑλληνιστῶν – καθὼς καὶ γιὰ τὸν ἄγνωστο Σαοῦλ, ποὺ χρειάζεται νὰ κάνει ὁλόκληρη ἀπολογία πρὸς τὸν Ἀγρίππα, γιὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ ποιὸς εἶναι καὶ γιατί κατηγορεῖται, λείει στὸ τέλος τῆς συνομιλίας του πρὸς τὸν Φῆστον:

Πράξεις ΚΣΤ' 32

Ἀργίππας δὲ τῷ Φῆστῳ ἔφη· ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.

Ὁ Ἀργίππας δὲ εἶπε στὸν Φῆστον· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μπορούσε νὰ εἶχε ἀφεθῇ ἐλευθέρως, ἐὰν δὲν εἶχε ἐπικαλεσθῇ τὸν Καίσαρα.

Καὶ ἐδῶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ὁ Παῦλος, ποὺ δὲν διστάζει μπροστὰ σὲ τίποτα, προκειμένου νὰ ὠφεληθῇ καὶ νὰ μὴν τὸν κακομεταχειριστοῦν, γιατί σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση δὲν προσπαθεῖ νὰ ἐλευθερωθῇ, ἐφ' ὅσον ὁλόκληρος βασιλιάς λέει ὅτι μπορεί νὰ μείνει ἐλεύθερος; Ἡ ἀπάντησις εἶναι μόνο μία: Γιατί δὲν θέλει. Καὶ ὁ Ἀργίππας αὐτὸ τὸ ἀγνοεῖ, ἐνῶ ὁ Φῆστος τὸ γνωρίζει. Καὶ ἀγνοεῖ τὰ γεγονότα ὁ Ἀργίππας, ἀλλὰ γιατί στὸ ὅλο σχέδιο δὲν ἐνέχεται ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τοῦ Ἰσραὴλ ἀλλὰ μέρος τῆς θρησκευτικῆς (Φαρισαῖοι), ποὺ ἐπιζητοῦν μέσω τῆς θεοκρατικῆς τους ἐξουσίας νὰ ἀποκτήσουν καὶ δύναμη πολιτικὴ μέσα ἀπ' τὴ συνεργασία τους με τοὺς Ρωμαίους. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι θέλουν τὴν Παυλιανικὴ ἰδεολογία, ποὺ τοὺς ἐξυπηρετεῖ τὰ ἐξουσιαστικά τους σχέδια, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω.

Ὁ Παῦλος στὴ συνέχεια μετὰ τὴν προστασία ἑνὸς ἐκατόνταρχου μετὰ τὸ ὄνομα Ἰούλιος ἀρχίζει τὸ ταξίδι διὰ τοῦ πλοίου γιὰ τὴ Ρώμη. Ὅταν φτάνουν στὴν Σιδῶνα, ὁ Ἰούλιος τὸν ἀφήνει ἐλεύθερο νὰ δεῖ τοὺς φίλους του:

Πράξεις ΚΖ' 3

Τῇ τε ἐτέρᾳ κατῆχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντας ἐπιμελείας τυχεῖν.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴν Σιδῶνα· καὶ ὁ Ἰούλιος συμπεριφέρθηκε μετὰ φιλάνθρωπια στὸν Παῦλο καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ δεῖ τοὺς φίλους του καὶ νὰ τύχη τῆς περιποιήσεώς τους.

Ὅταν δὲ ἀργότερα τὸ πλοῖο βουλιάζει καὶ οἱ στρατιῶτες θέλουν νὰ σκοτώσουν τοὺς φυλακισμένους, τότε:

Πράξεις ΚΖ' 43

Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος...

Ὁ ἐκατόνταρχος ὅμως, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διασώσει τὸν Παῦλον, τοὺς ἐμπόδισε νὰ ἐκτελέσουν αὐτὴ τους τὴν ἀπόφασιν.

Πρῶτα λοιπὸν τὸν ἀφήνει νὰ δεῖ τοὺς φίλους του, λὲς καὶ κάνουν ταξιδάκι ἀναψυχῆς, στὴ συνέχεια ὁ Παῦλος περιφέρεται ἐλεύθερος καὶ συνομιλεῖ μετὰ ὅλους πάνω στὸ καράβι καὶ στὸ τέλος ὁ Ἰούλιος τὸν σώζει ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῶν στρατιωτῶν. Ἐνας ἀπλὸς φυλακισμένος ἢ ἕνας σημαντικὸς ἐπίσημος ταξιδιώτης;

Ὑστερα ἀπ' τὴν διάσωσή του βγαίνει στὴν Μάλτα. Ἐκεῖ, παρόλο ποὺ θὰ μπορούσε νὰ δραπετεύσει, δὲν τὸ κάνει. Μένει ἐλεύθερος σὲ σπίτι Ρωμαίου καὶ ὄχι σὲ φυλακὴ γιὰ 3 μέρες:

Πράξεις ΚΗ' 7

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι Ποπλίῳ· ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

Εἰς τὴν περιφέρειαν δὲ τοῦ τόπου ἐκεῖνου ὑπῆρχε ἀγρόκτημα ποὺ ἀνῆκε στὸν πρῶτο τῆς νήσου ποὺ ἐλέγετο Πόπλιος, ὁ ὁποῖος μᾶς ὑπεδέχθη καὶ γιὰ 3 ἡμέρες μετὰ μεγάλη καλοσύνη μᾶς φιλοξένησε.

Συνεχίζει τὸ ταξίδι ἀργότερα γιὰ τὴ Ρώμη μετὰ σταθμὸ τὸ Ρήγιο, ὅπου:

Πράξεις ΚΗ' 14

οὗ εὐρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ οὕτως εἰς τὴν Ρώμην ἤλθομεν.

Ἐκεῖ δι' εὐρόντες ἀδελφοὺς Χριστιανούς παρηγορήθημεν ἀπὸ τῆ συνάντησιν καὶ ἐπικοινωνία μ' αὐτούς, ὥστε παραμείναμε ἑπτὰ μέρες μαζί τους, καὶ ἔτσι ἤρθαμε στὴ Ρώμη.

Ἐδῶ ὁ Σαοὺλ χαράσσει πορεία. Ἐκδηλώνει καθαρά τὸν προπαγανδιστικὸ -ὀργανωτικὸ χαρακτήρα τοῦ ταξιδιοῦ- περιοδείας του. Εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀποφασίζει ὅτι θὰ μείνουν ἐκεῖ ἑπτὰ μέρες, ἐπειδὴ χάρηκαν ποὺ βρῆκαν ἀδελφούς Χριστιανούς. Μὰ θὰ μπορούσε ἕνας ἀπλὸς φυλακισμένος νὰ ἀποφασίζει γιὰ τὴν μεταγωγή του; Καὶ ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται μαζί του καὶ παρηγορήθηκαν ἀπ' τὴ συνάντησή με τοὺς ἄλλους ἀδελφούς; Φυσικὰ Χριστιανοί. Καὶ τοὺς κουβαλάει μαζί του «δέσμιους» κι' αὐτούς; Γιατί ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἀντιδρᾷ καὶ παραχωρεῖ τὸ ἐλεύθερο τῆς χάραξης γραμμῆς καὶ τῶν ἀποφάσεων στὸν Παῦλο; Γιατί ὁ ἑκατόνταρχος εἶναι ἐκεῖ, ἀφοῦ μόλις στὸ μεθεπόμενον ἐδάφιο:

Πράξεις ΚΗ' 16

“Οτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπέδῳ· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

“Οταν δὲ ἤλθαμε στὴν Ῥώμην, παρέδωσε ὁ ἑκατόνταρχος τοὺς δεσμίους στὸν ἀρχηγὸ τοῦ στρατοπέδου· στὸν Παῦλο ὁμως ἐδόθη ἀδεια νὰ μένη κατ' ἰδίαν με τὸν στρατιώτῃ ποὺ τὸν φύλαττε.

Καὶ τὸ ἐρώτημα ἐμφανίζεται καὶ πάλι: Τί ἦταν ἐπιτέλους αὐτὸς ὁ Παῦλος; Εἶναι σημαντικὸ ἐδῶ νὰ δοῦμε ποιὲς καὶ οἱ ἀπόψεις του γιὰ τοὺς δούλους;

Πρὸς Τίτον Β' 9

δούλους ἰδίους δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας.

(Πρότρεπε) τοὺς δούλους νὰ ὑποτάσσονται στοὺς δεσπότες των, νὰ εἶναι σ' αὐτοὺς εὐάρεστοι σὲ ὅλα, νὰ μὴ ἀντιλέγουν.

Πρὸς Κολοσσαεῖς Γ' 22-24

22 Οἱ δούλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἄνθρωπάρεσκοι ἀλλὰ ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ, φοβούμενοι τὸν Θεόν

23 καὶ πᾶν ὅ,τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἄνθρώποις,

24 εἰδότες ὅτι ἀπὸ Κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας· τῷ γὰρ Κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε.

22 Οἱ δούλοι νὰ ὑπακούετε σὲ ὅλα στοὺς γήινους κυρίους σας, ὅχι μόνο ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κυρίων σας σᾶς βλέπουν σὰν ἄνθρωπάρεσκοι ἀλλὰ με εἰλικρίνεια καρδιᾶς φοβούμενοι τὸν Θεό,

23 καὶ κάθε τι ποὺ κάνετε, νὰ τὸ ἐργάζεσθε πρόθυμα καὶ με τὴν καρδιά σας, σὰν νὰ ἐργάζεσθε στὸν Κύριον καὶ ὅχι σὲ ἀνθρώπους,

24 γνωρίζοντες ὅτι ἀπὸ τὸν Κύριο θὰ ἀπολαύσετε τὴν ἀνταμοιβή, διότι δουλεύετε στὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Στὴν δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Πρὸς Ῥωμαίους βρίσκουν πλήρη ἐπαλήθευση τὰ ὅσα ἀναφέραμε προηγουμένως γιὰ τὸ κατὰ πόσο ἐξυπηρετοῦσε τὰ σχέδια τῶν Ῥωμαίων ἐξουσιαστῶν ἡ θρησκεία τοῦ Παύλου. Ἄς δοῦμε λοιπόν:

Πρὸς Ῥωμαίους Ι, Γ' 1-7

1 Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτάσσέσθω. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὐσαι ἐξουσίαι ὑποταγμέναι εἰσίν,

2 ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται.

3 Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ

1 Κάθε ἄνθρωπος ἄς ὑποτάσσεται σ' ἐκείνους ποὺ κατέχουν ἀνώτερες ἐξουσίες. Διότι δὲν ὑπάρχει ἐξουσία ποὺ νὰ μὴ προέρχεται ἀπ' τὸν Θεό (= Ἰεχωβά). Οἱ δὲ ἐξουσίες τῶν ἀρχόντων ἀπὸ τὸν Θεό ἔχουν ταχθεῖ,

2 ὥστε αὐτὸς ποὺ ἐναντιώνεται στὴν ἐξουσία, ἐναντιώνεται στὴν διαταγὴ τοῦ Θεοῦ· ὅσοι δὲ ἐναντιώνονται θὰ λάβουν τὴν πρέπουσα τιμωρία.

3 Διότι οἱ ἄρχοντες δὲν ἐμπνέουν φόβο γιὰ τὰ

- ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς·
 4 Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν.
 Ἐάν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκὴ
 τὴν μάχαιραν φορεῖ· Θεοῦ γὰρ διάκονός
 ἐστιν εἰς ὀργήν, ἐκδικὸς τῷ τὸ κακὸν πράσ-
 σοντι·
 5 διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν
 ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.
 6 Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουρ-
 γοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προ-
 σκαρτεροῦντες.
 7 Ἀποδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φό-
 ρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν
 φόρον τὸν φόρον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν.

- καλὰ ἔργα, ἀλλὰ γιὰ τὰ κακά. Θέλεις δὲ νὰ
 μὴν φοβᾶσαι τὴν ἐξουσία (τῶν ἀρχόντων);
 Κάνε τὸ καλὸ, καὶ θὰ ἔχεις ἔπαινο ἀπ'
 αὐτὴν (ἐξουσία).
 4 διότι ὑπηρετῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι (ὁ ἀρχοντας)
 γιὰ προστασία δική σου. Ἐάν ὅμως πράτ-
 τῃς τὸ κακὸ, νὰ φοβᾶσαι· διότι δὲν φορᾷ
 τυχαῖα τὴν μάχαιραν. Διότι εἶναι ὑπηρετῆς
 τοῦ Θεοῦ, ἐκδικητὴς μὲ ἐντολὴ νὰ ἐπιβάλ-
 λῃ τιμωρίες σὲ κάθε κακοποιό.
 5 γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτάσσεσθε, ὅχι
 μόνο γιὰ τὸν φόβο τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ μὲ
 τὴ συνείδησή σας.
 6 Γι' αὐτὸ καὶ νὰ πληρώνετε τοὺς φόρους· διό-
 τι αὐτοὶ εἶναι ὑπηρετῆς τοῦ Θεοῦ (οἱ ἀρχο-
 ντες) ποὺ ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικά μ'
 αὐτό.
 7 Ἀποδώσατε λοιπὸν σὲ ὅλους (ὅσους ἔχουν
 τὴν ἐξουσίαν) τίς ὀφειλές, σ' αὐτὸν ποὺ θέ-
 λει τὸν φόρο τὸν φόρο, σ' αὐτὸν ποὺ θέλει
 τελωνειακοὺς δασμοὺς τοὺς δασμοὺς, σ'
 αὐτὸν ποὺ τοῦ πρέπει σεβασμὸς σεβασμὸς, σ'
 αὐτὸν ποὺ τοῦ πρέπει τιμὴ τιμὴ.

Τί περισσότερο θὰ μπορούσε νὰ προσδοκᾷ μιά ἐξουσία, ποὺ προσπαθεῖ νὰ πετύ-
 χει τὸν ἔλεγχο ὅχι μόνο τῆς δικῆς τῆς κοινωνίας ἀλλὰ καὶ σὲ οἰκουμενικὸ ἐπίπεδο;
 Θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἐξυπηρετήσῃ λοιπὸν μιά ἐθνικὴ θρησκεία στὸ σκοπὸ τῆς αὐτὸ
 ἢ μιά οἰκουμενική, στόχο ποὺ ἐπεδίωκε ὁ Σαοὺλ νὰ πετύχει μὲ τὴν αἵρεσή του, πρὸς
 ὄφελος τῶν Ρωμαίων ποὺ τὸν εἶχαν στὴ δούλευσή τους.

Καὶ ἔχει χωρίσει τοὺς τομεῖς ἐξουσίας ὁ Σαοὺλ: Ὅπου ὑπάρχει κοινωνικὸ ἔργο,
 ἀρωγὴ καὶ χαμηλοὶ τόνοι κυριαρχεῖ ὁ Κύριος, ὅπου δὲ ἐξουσία, φόβος καὶ τιμωρία
 ὁ Θεὸς – Ἰεχωβάς. Βαθύτερα ὅμως καὶ ὅχι ἐπιφανειακά πρὸς τέρψιν ἄλλωστε καὶ
 τῶν Φαρισαίων, ποὺ ἀποτελοῦσαν τοὺς δευτέρους ἐντολοδόχους του, κυριαρχεῖ ὁ
 Ἰεχωβάς καὶ ἡ ἀνάτασις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ σὲ οἰκουμενικὸ ἐπίπεδο. Καὶ εἶναι
 ἀάμφορα τὰ ἀποσπάσματα, ἀπ' ὅπου ἐξάγεται αὐτό:

Πράξεις ΙΓ' 32

Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς
 τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύ-
 τὴν ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν,
 ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν.

Καὶ ἡμεῖς σ' ἐσᾶς ἀναγγέλλομε τὸ εὐχάρι-
 στο μῆνυμα, ὅτι τὴν ἐπαγγελίαν ποὺ ἔγινε
 στοὺς προγόνους μας αὐτὴν ὁ Ἰεχωβάς ἔχει
 πραγματοποιήσει στοὺς ἀπογόνους ἐκείνων,
 ἡμᾶς, ἀναστήσας τὸν Ἰησοῦ.

Πρὸς Ρωμαίους ΙΑ' 1

Λέγω οὖν, μὴ ἀπόσωτο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν
 αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης
 εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν.

Μήπως ὁ Ἰεχωβάς ἔσπρωξε μακριὰ τὸν
 λαὸ του; Μὴ γένοιτο νὰ ποῦμε κάτι τέτοιο.
 Γιατί καὶ ἐγὼ εἰμαι Ἰσραηλῆτις ἀπόγονος τοῦ
 Ἀβραάμ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν.

Πρὸς Ρωμαίους ΙΑ' 25,26,27

25 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μν-
 στήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ᾗτε παρ' ἑαυτοῖς
 φρόνιμοι, ὅτι πῶρως ἀπὸ μέρους τῷ

25 Διότι δὲν θέλω νὰ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, μί-
 α ἀλήθεια μέχρι τώρα κρυμμένη, γιὰ νὰ μὴν
 θεωρεῖτε τοὺς ἑαυτοὺς σας φρόνιμους, ὅτι

Ἰσραὴλ γέγονεν ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν
ἔθνων εἰσέλθῃ

26 καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς
γέγραπται· ἥξει ἐκ Σιών ὁ ρυόμενος καὶ
ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.

27 Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη,
ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

ἔχει γίνεαι σκλήρυνση εἰς μέρος τοῦ Ἰσραη-
λιτικοῦ λαοῦ, ἕως ὅτου εἰσέλθῃ (στὸν Χρι-
στιανισμό) ὁ πλήρης ἀριθμὸς τῶν ἐθνικῶν
(ποῦ ὁ Ἰεχωβάς ἔχει ὀρίσει)

26 καὶ ἔτσι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς στὸ σύνολό
του θὰ σωθῇ, ὅπως εἶναι γραμμένο· θὰ
ἔλθῃ ἀπὸ τῆ Σιών αὐτὸς ποῦ ἐλευθερώνει
καὶ θὰ ἀποτρέψει τὶς ἀσεβείες ἀπ' τοὺς
ἀπογόνους τοῦ Ἰακώβ.

27 Καὶ αὕτη εἶναι ἡ διαθήκη μου ποῦ θὰ συ-
νάψω πρὸς αὐτοὺς (Ἰσραηλίτες), ὅταν ση-
κώσω καὶ ἐξαλείψω τὶς ἁμαρτίες των.

Δηλαδή ὁ σκοπὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι νὰ βοηθήσει καὶ πάλι τὴν Σιών νὰ ἀνυ-
πωθεῖ μὲ κυριαρχία πάνω σὲ ὅλα τὰ ἔθνη τώρα:

Α' Πρὸς Κορινθίους ΙΑ' 3

Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ
κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστὶ, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ
ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ Θεός.

Θέλω νὰ γνωρίζετε, ὅτι γιὰ κάθε ἀνδρα
ἄρχουσα κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός· κεφαλὴ δὲ
τῆς γυναικὸς ὁ ἀνδρας, ἄρχουσα δὲ κεφαλὴ
τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεός (= Ἰεχωβάς).

Α' Πρὸς Κορινθίους ΙΓ' 28

Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ
αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι
αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν
παῖσιν.

Ὅταν δὲ ὑποταχθοῦν τὰ πάντα σ' αὐτὸν
(Χριστό), τότε ὁ υἱὸς θὰ ὑποταχθῇ σ' αὐτὸν
ποῦ ὑπέταξε σ' αὐτὸν τὰ πάντα, οὕτως ὥστε ὁ
Θεός (= Ἰεχωβάς) νὰ εἶναι κυρίαρχος σὲ ὅλα.

Ὅταν θὰ ἔχει ἐκπληρώσει δηλαδή τὸν ρόλο του ὁ Χριστιανισμός, θὰ ἔχει θριαμ-
βεύσει στὰ ὑποταγμένα ἔθνη. Ὁ υἱὸς ὑπόκειται στὸν Ἰεχωβά, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνέστη-
σε (δὲν «ἀνέστη» μόνος του):

Α' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α' 10

Καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν
οὐρανῶν, ὃν ἡγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν
τὸν ρυσόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχο-
μένης.

Καὶ νὰ περιμένετε τὸν γιό του ἀπ' τοὺς
οὐρανοὺς, τὸν ὁποῖο ἀνέστησε ἐκ τῶν νεκρῶν,
τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος μᾶς γλυτώνει
ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῆς μέλλουσας κρίσης.

Πρὸς Ἑβραίους Α' 1-2

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς
λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις,
ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν
ἡμῖν ἐν υἱῷ

2 ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ
τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.

1 Πολλὲς φορὲς καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους ἀπὸ
παλιὰ ὁ Θεός (= Ἰεχωβάς) μίλησε στοὺς
προγόνους μας διὰ μέσου τῶν προφητῶν,
κατὰ τὶς τελευταῖες δὲ αὐτὲς ἡμέρες μᾶς μί-
λησε μὲ τὸν γιό του,

2 τὸν ὁποῖο τοποθέτησε κληρονόμο ὅλων, διὰ
μέσου τοῦ ὁποῖου καὶ δημιούργησε καὶ ὅσα
ἔγιναν στοὺς αἰῶνες.

Καὶ στὴν Β' Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

ΣΤ 16

Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώ-
λων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς
εἶπεν ὁ Θεός ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπε-

πῶς μπορεῖ νὰ βρίσκονται στὸν ἴδιο τόπο
ὁ ναὸς τοῦ Ἰεχωβά καὶ τὰ εἰδῶλα; Διότι σεῖς
εἰσθε ναὸς τοῦ ζῶντος Ἰεχωβά, καθὼς εἶπε

ριπατήσω και ἔσομαι αὐτῶν Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός.

καὶ ὁ Ἰεχωβάς, θὰ κατοικήσω μέσα των καὶ θὰ περιπατήσω μεταξύ των καὶ θὰ εἶμαι Θεός ἰδικός των καὶ αὐτοὶ θὰ εἶναι λαός μου.

Τὰ ἐδάφια δὲ τῆς Π.Δ. ποὺ ἐπαναλαμβάνονται τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Σαοὺλ εἶναι τὰ ἑξῆς: *Λευιτικόν* κστ' 12, *Ἱερεμίας* λα' 33 καὶ λβ' 37, 38. Ἐκεῖ καὶ φαίνεται ἡ ταύτις ἀπόψεων προφητῶν καὶ Σαοὺλ, ποὺ στήν οὐσία καὶ αὐτὸς εἶναι προφήτης τοῦ Ἰσραήλ, ἀφοῦ πάμπολλες φορὲς ἐπικαλεῖται τὴν ἰσχὺ τῆς *Παλαιᾶς Διαθήκης*, γιὰ νὰ ἀποδείξει τὸ πῶς ὁ Χριστὸς ὁλοκληρώνει τὸ ἔργο τοῦ Ἰεχωβά:

Πρὸς Γαλάτας Γ' 14

ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

γιὰ νὰ ἔλθῃ διὰ μέσου τοῦ Χριστοῦ ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ στοὺς Ἑθνικούς, γιὰ νὰ λάβουμε διὰ τῆς πίστεως (στὸν Χριστὸ) τὴν εὐλογία ποὺ μᾶς ὑπεσχέθη (ὁ Ἰεχωβάς).

Τὸ ἴδιο λέει καὶ στοὺς Κορινθίους, στήν *Β' Ἐπιστολὴ* ε' 20: «...δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ», δηλαδὴ «σᾶς παρακαλοῦμε στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, συμφιλιωθῆτε μὲ τὸν Ἰεχωβά».

Καὶ γιὰ ὅσους πιστεύουν ὅτι ὁ Σαοὺλ εἶχε πάψει νὰ εἶναι λάτρης τοῦ Ἰεχωβά, ἂς διαβάσουν τὰ παρακάτω ἐδάφια:

Πρὸς Τιμόθεον Β' Ἐπιστολὴ Α' 13

Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σου μνησίαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸ Ἰεχωβά, τὸν ὁποῖο λατρεύω μὲ καθαρὰ συνείδηση ὅπως μὲ δίδαξαν οἱ πρόγονοί μου, διότι ἀκατάπαντα σὲ θυμᾶμαι εἰς τὰς δεήσεις μου μέρα καὶ νύκτα.

Τὸν βρίσκουμε ἐπίσης μέσα στὴν συναγωγή, ὅπου ἐπιτελεῖ τελετὴ στὸν Ἰεχωβά: *Πράξεις ΚΔ' 18*

ἐν οἷς εὖρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι.

καὶ μὲ βρῆκαν μέσα στὸ ἱερό νὰ ἐπιτελῶ τὶς τελετὲς τοῦ ἁγνισμοῦ, ὅχι μὲ ὄχλο οὔτε μέσα στὴν ταραχὴ, μερικοὶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν Ἀσία.

Ἄς δοῦμε ἐν κατακλείδι ἓνα γεγονὸς ποὺ περιγράφεται στὶς *Πράξεις*, ποὺ συνέβη κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σαοὺλ στὴν ἑλληνίδα πόλιν Ἐφεσο καὶ ποὺ ἀποδεικνύει ποιὸς ἦταν ὁ πραγματικὸς «στόχος» τοῦ Παύλου.

Πράξεις ΙΘ' 18-20

18 πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν,

19 ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνένεγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ εὖρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

20 Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ηὔξανε καὶ ἰσχυρεν.

18 καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν πιστεῦσαι ἤρχοντο καὶ ἐξομολογοῦντο καὶ γνωστοποιοῦσαν τὶς πράξεις των,

19 ἀρκετοὶ δὲ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐξασκοῦσαν περίεργες τέχνες, ἀφοῦ ἔφεραν μαζί τὰ διβλία τους, τὰ ἔκαιγαν μπροστὰ σὲ ὅλους καὶ συνυπολόγισαν τὴν ἀξία τους καὶ βρῆκαν ὅτι κόστιζαν πενήντα χιλιάδες ἀργυρὰ νομίσματα.

20 Ἔτσι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου διεδίδετο μὲ μεγάλη δύναμη καὶ εἶχε ἰσχυρὴ ἐπίδραση.

[Συνεχίζεται]

Η.Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ἀπὸ τὸν ἔλλοπα-θηρευτὴ
μέχρι τὴν Ἑποχὴ τοῦ Διὸς

Ἡ ἀποκωδικοποίησι
τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου

Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια: ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΔΑΥΛΟΣ 1991

Τὸ σημαντικώτερο καὶ ριζοσπαστικώτερο ἔργο, πὺν
δημοσιεύθηκε ποτὲ στὴν Ἑλλάδα.

Κράτα, γιαγιά!

Λιμοί, λοιμοί, σεισμοί και καταποντισμοί, πόλεμοι και ακούσματα πολέμων. – Οί έσχατες μέρες, λέει ή γιαγιά μου (τό λέει από τότε πού τη θυμάμαι), και δέν έχουμε άλλη έλπίδα από την προσευχή στό Θεό. – Σε ποιόν άπ' όλους, γιαγιά; – Γενεά άπιστη και διεστραμμένη, ένας είναι ό άληθινός Θεός, μέ κατακεραυνώνει και αρχίζει τον έξαψαλμο. 'Η στήλη άπογειώνεται, γίνεται μετάρσια, πτερωτή· εγώ δέ χάνω την ψυχραιμία μου και κρατάω σημειώσεις. Φύγαμε:

«Ευλόγησαι σε, Κύριος, έκ Σιών, ό ποιήσας τόν ουρανόν και την γήν. Κύριος τών Δυνάμεων μεθ' ήμών, ό Θεός 'Ιακώβ. Αγάνθων, Κύριε, έν τη εύδοκία σου την Σιών, και οίκοδομηθήτω τά τείχη 'Ιερουσαλήμ. Ευλόγησαι ήμάς, ό Θεός, και φοδηθήτωσαν πάντα τά πέρατα της γής. Τόξον συντρίψει και συνθλάσει όπλον, και θυρεούς κατακαύσει. 'Ο Θεός συνθλάσει κεφαλάς έχθρών αυτού. Διασκορπισθήτωσαν οί έχθροί σου και φυγέτωσαν από προσώπον σου. 'Ως εκλείπει καπνός εκλείπewσαν, ως τέκεται κηρός από προσώπον πυρός. 'Οπως άν βαφή ό ποῦς σου έν αίματι, ή γλώσσα τών κυνών σου έξ έχθρών σου. 'Επί την 'Ιερουσαλήμ ή μεγαλοπρέπεια σου, και ή δύναμις σου έν νεφέλαις. Σκοτισθήτωσαν οί όφθαλμοί τών έχθρών σου του μη βλέπειν, και τά νώτα αυτών έρημωμένα, και έν τοις σκηνώμασι αυτών μη έστω ό κατοικών. 'Υπερασπίσαι σου Κύριος, τό όνομα αυτού 'Ιακώβ. 'Εν δυναστείαις ή σωτηρία της δεξιās σου. 'Εν τη δυνάμει σου εύφρανθήσεται ό Βασιλεύς 'Ισραήλ, δόξαν και μεγαλοπρέπειαν επιθέσεις επ' αυτόν. 'Οτι ή δεξιά σου εύροι πάντας τοῦς μισούντας σε, θέσεις αυτούς εις κλίβανον πυρός, έν όργη συνταράξεις αυτούς. Και ένγενήθη μερίς Κυρίου, λαός αυτού 'Ιακώβ, σχοίνισμα της κληρονομίας αυτού 'Ισραήλ. Και ειπε Κύριος: Μεθύσω τά δέλη μου άφ' αίματος και ή μάχαιρά μου φάγεται κρέα, άφ' αίματος τραυματιών και αιχμαλωσίας, από κεφαλής αρχόντων έθνών. Παροξυνώ ως άστραπήν την μάχαιράν μου, και άνθέζεται αίματος ή χείρ μου, και άνταποδώσω δίκην τοις έχθροίς μου. 'Εστη Κύριος, και έσαλεύθη γή, επέβλεψεν και έτάφη έθνη. 'Εξηλθες εις σωτηρίαν του λαού σου, δέικοντας έν έκστάσει κεφαλάς δυναστών. Οὔ πεσοῦμεθα, αλλά πεσούνται οί ένοικούντες επί της γής. Μη άποστησεις τό έλεός σου άφ' ήμών, διά 'Αβραάμ τόν ήγαπημένον σου και 'Ισραήλ τόν άγιόν σου. 'Ορκον ώμοσε τῷ 'Αβραάμ, του ποιησαι έκδίκησιν έν τοις έθνεσιν. 'Ελθέτω δη θάνατος επ' αυτούς, και καταδήτωσαν εις 'Αδου ζῶντες, κατατάξεις αυτούς εις φρέαρ διαφθοράς. Οὔ γάρ εισιν οί θεοί αυτών ως ό Θεός ήμών, οί δε έχθροί ήμών άνόητοι. Πορευσομαι από δυνάμειος εις δύναμιν, ύψωθην επί πάσαν την γήν ή δόξα σου. Γνωτε έθνη και ήττάσθε, ισχυκότες ήττάσθε, εάν γάρ πάλιν ισχύσητε, και πάλιν ήττηθήσεσθε. Του δήσαι τοῦς βασιλείς αυτών πέδαις και χειροπέδαις σιδηραίς. 'Υψωθήσομαι έν τοις έθνεσιν, ύψωθήσομαι έν τη γή» κ.τ.λ., κ.τ.λ....

Συνέλθε, γιαγιά. Δέν προσεύχουσαι, δύστηνη, σε κανένα Θεό, αλλά σ' ένα άπαισιό έξουσιαστικό τέρας πού τρώει «κρέας» και δροσιζεται μέ τό αίμα τών τραυματιών και τών αιχμαλώτων. «'Αφρων», ειπε, «διάβασε», και μου έδωσε τό διβλίό πού κρατούσε. «'Ορολόγιον τό Μέγα», πού εκδίδει ή 'Αποστολική Διακονία της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος «πρός καλλιέργειαν ήθους και ύγιεστεραν διαπαιδαγωγίαν τών πιστών». 'Ο,τι και νά 'λεγα τώρα εγώ, ή γιαγιά θά μ' έβγανε άπιστο σκυλί άγαρηνό. Χριστιανοί μπαμπανάτοι οί 'Ελληνες, προσερχόμαστε νυχθημερόν σ' ένα θεό αίμοχαρη, αίμοδιψή και αίμοδόρο, έκ Σιών καταγόμενο και για τη Σιών εγκληματούντα, νά δώσει ή χάρη του και νά καμαρώσουμε τόν Βασιλέα 'Ισραήλ κυρίαρχον «επί πάσαν την γήν». Τους άλλους λαούς νά τοῦς έξολοθρεύσει, μέχρι πού νά μη μείνει κολυμηθροδέυλο, και νά δέσει τοῦς βασιλιῶδες τους «πέδαις και χειροπέδαις σιδηραίς». «Οὔ γάρ εισιν οί θεοί αυτών ως ό Θεός 'Ιακώβ», και μη λέτε όνόματα. 'Ετι δεόμεθα σ' ένα θεό διεθνή τρομοκράτη πού σπάει κεφάλια, ξοραφίζει λαμούς και ταίζει τά σκυλιά του μέ τις σάρκες τών έχθρών του, πού κατά έντυχη συγκυρία είναι και έχθροί του περιουσιόν. Θεός-νιός 'Ιακώβ, Γιάννης κερνάει – Γιάννης πίνει τό ίδιο μεθυστικό κρασί. 'Ισοθεία της άνωμαλίας, και ό Θεός νά μās φυλάει. Κι εγώ πού πίστενα ή άφελής, πώς ειχα τουλάχιστον «Χριστόν και τούτον έστανρωμένον» από δαίμονες από τ' άποσπόρια τών δικαίων 'Αβραάμ και Σία «των ουχ ήμαρτηκότων», γι' αυτό και δέν τοῦς ζητησε κανείς νά

μετανοήσουν. «'Επ' ἐμοί ἔθου μετάνοιαν» Κύριος «ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου». Καταφέραμε ὁμως νὰ δοῦμε κι ἐμεῖς Θεοῦ πρόσωπο, «ἀπεκδυσάμενοι τὸν ἐφάμαρτον ἑλληνικὸν χιτῶνα» καὶ ἐνδυσάμενοι κελεμπιάν.

Βοιτίζει μέσα στὴν ἄγονη ἔρημο ἓνας ἄνεμος παράξενος, ἐξωτικός. «'Εκεῖνος ὁ πλάνος» ἔρχεται νὰ συναντήσει τὰ παιδιὰ, νὰ χαρίσει τὴ φιλία καὶ τὴ δύναμὶ του στοὺς περιθωριακούς, στὰ ἀσθενῆ καὶ ἐξουθενωμένα τῆς θεοκρατικῆς κοινωνίας. Δὲ φαίνεται νὰ λογαριάζει παρὰ μονάχα τοὺς ἄδολους καὶ καθαρούς. Θὰ φέρει τὰ πάνω κάτω, θὰ γίνεῖ ἀπειλὴ γιὰ τὸ Ναό, θὰ ξεσκεπάσει τὸ σαφρακισμένο πρόσωπο τοῦ στατικοῦ ἐβραϊκοῦ κατεστημένου· θὰ ἐξακοντίσει τὰ «οὐαί» ἴσια στὴν ὑποκριτικὴ καρδιά του. Τίμημα θάνατος.

Πῶς ἔγινε καὶ πήραν τὸν ἀνήφορο τῆς Ἱστορίας «εἰς σάρκα μίαν» ἐσταυρωμένος καὶ σταυρωτός; Ἀνόθευτος καὶ ἀμόλευτος ἀπὸ καταλυτικὲς νεωτερίζουσες ιδέες ὁ Θεὸς-νιὸς Ἰακώβ, δὲν ἔχασε τὴ μεγάλη εὐκαιρία. Τὶς ἐξαπέστειλε ὅπου καὶ ὅπως δεῖ, καὶ «πορευόμενος ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν», ἐποπτεύει καὶ κατευθύνει ἕκτοτε «κατὰ τὰ θελήματα αὐτοῦ» ἄορατος, ἀκατάληπτος καὶ ἀσύλληπτος. «Καταβάντες» ἐπέφεραν τέτοια σύγχυσι, ὥστε ἀπὸ «εὐλογημένους ὁ ἐρχόμενος» κατάντησε ἀνακατωμένους καὶ οἱ «αἱ παῖδες» περιοῦσιος τῆς ἐλεεινῆς μορφῆς. «'Επαύσαντο οἰκοδομοῦντες» οἱ Ἕλληνες καὶ διαλυμένοι, «μοιραῖοι κι ἄβουλοι ἀντάμα», παπαγαλίζουν τὴ «σωτηρία τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ», γιὰ νὰ εἶναι καὶ ὁ λύκος χορτάτος καὶ ἡ πίττα στὸ στομάχι του. Τὰ γραμμόφωνα μεταδίδουν κατεψυγμένους ἀμανέδες καὶ τετριμένους, ἢ θεία μου μπερδεύει τὴ Ζεχραζὰτ μὲ τὴ Μαρία Πενταγιώτισσα, ἢ γιαιγιά μου προσεύχεται γιὰ τὴν κοσμοκρατορία τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἐρήμωσι τῆς Ἑλλάδας, ἐγὼ «ὦ ξεῖν», ἀγγέλειν Λακεδαιμονίους, καὶ ὁ γιὸς μου ἀνεβάξει τὸν ἐνισχυτὴ καὶ μᾶς ξεφορτώνεται.

Ἀλλὰ μὴν ὑποτιμᾶμε τὴ γιαιγιά. Συχνὰ-πυκνά, τώρα τελευταῖα τὴν ἀκούω νὰ μονολογεῖ βαρσιαναστενάζοντας: «'Ερημ' Ἑλλάδα. Κι ἐσύ, Χριστοῦλη μου, τζάμπα καὶ θερεσὲ σταυρώθηκες». Ποὺ σημαίνει, ὅτι παρὰ τὸ «Σταμάτω ἀνηλεές» τὸ μυαλό της δὲν ἔγινε λάσπη. Μακάριος ὁ κ. καθηγητὴς τῆς Θεολογίας «μας». Καλλιεργεῖ κι αὐτὸς ἡθος μὲ τὰ ἠθικοπλαστικά της Ροῦθ καὶ τῆς Ναομὶ καὶ χαίρεται χαρὰν μεγάλην, ποὺ ἡ ἐβραϊκὴ φιλολογία κραταίει γερὰ τὴν παράδοσι μέσα στοὺς ἑλληνικοὺς ναούς. Καὶ ἡ πτωχὴ ἑλληνικὴ φιλολογία ποῦ στὴν εὐχὴ δωλοδέρνει, κ. καθηγητά; Ἐπῆρε τὸν ὁμματιὸν της γιὰ «παράδοσι» στὶς στάνες καὶ τὰ τσαντήρια τοῦ Ἀβραάμ ἢ τὴν πῆρε καὶ τὴ σήκωσε ὁ Θεὸς Ἰακώβ, γιὰ νὰ μὴ συναχθῇ ἡ «μεγαλοπρέπεια» τοῦ υἱοῦ καὶ τα-ναπαλιν;

Οἱ πατέρες τῆς «Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ὁμως γρηγοροῦν καὶ ὁσονούπω καθαρίζουν τὴν ἡρα ἀπὸ τὸ σιτάρι. Δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολο ὅσο φαίνεται. Γιὰ παράδειγμα: «Οὐ πεσοῦνμεθα, ἀλλὰ πεσοῦνται οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς», φοβερίζει κι' ἀφρίζει ὁ Θεὸς-νιὸς Ἰακώβ. Διορθώνουμε: Κατ' ἀρχὴν ἡ λέξη «γῆ» γράφεται Γῆ. Διαγράφουμε τὸ δεῦτερο μέρος τῆς πρότασης καὶ κρατᾶμε τὸ πρῶτο. Μακρυνὰ ἀπὸ μᾶς οἱ ἐξαλλοσύνες, οἱ τρελλές καὶ παλαβές περιοῦσιες φιλοδοξίες, τὰ ἐξουσιαστικὰ παραληρήματα τοῦ Θεοῦ-νιὸς Ἰακώβ. Μᾶς φορτίζει δέβαια κάπως ἡ «Ἑθνικὴ» μας Πινακοθήκη μὲ «μιά ἔκθεσι, ποὺ πέρ' ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ τῆς ἀξία, ἔχει κι ἓνα ἰδιαίτερα φορτισμένο συναισθηματιὸ ὑπόδαθρο. Ἡ ἔκθεσι ἀφιερώνεται στὴν ἐπέτειο τῶν 50 χρόνων ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴ ναζιστικὴ λαίλαπα». Κυρία Πλάκα μας, εἰσθε σίγουρη, ὅτι ἐξαντλήσατε τίς λαίλαπες καὶ τὰ ἑλληνικὰ ὁλοκαυτώματα; Εἰσθε σίγουρη, ὅτι ὁ ναζισμὸς ὑπῆρξε χειρότερος ἀπὸ τὴ δυναστεία τῶν αἰώνων ποὺ θέτει τοὺς ἐχθρούς της «εἰς κλίβανον πυρός» καὶ «κατάγει αὐτοὺς εἰς φρέαρ διαφθοράς, εἰς Ἄδου ζῶντας»; Ἀλλὰ ἔχουμε καὶ τὴν Ἀννούλα μας, τὴν καταδικὴ μας Ἄννα Φράνκ καὶ τὸ δάκρυ κορομήλο. Καὶ ἔχουμε καὶ τὴν κρατικὴ μας ΕΡΤΙ μὲ τὸν ἡθοποιὸ ποὺ σημαίνει φῶς καὶ τὸν πληρώνουμε γιὰ νὰ κοάζει: «Ἕλληνες, ἀφήστε τὰ σάπια. Βωμολόχο καὶ μπεκοῖ Θεὸ εἶχατε, καὶ θρωμόστομο Ἀρίστο. «Αὐτὸς μᾶς βρίζει», ἀνάδει ἡ γιαιγιά καὶ ξεθηκαρώνει γιὰ τὸ Θεὸ Ἰακώβ. Τί φταίει ἡ ἀγαθὴ γυναῖκα... Ἀνατριχιάζω στὴ σκέψι πὼς τὴν περιμένει ἡ αἰώνια καταδίκη στὶς ἀμαρτωλὲς ἀγκάλες τοῦ Ἀβραάμ. Γιὰ κράτα, γιαιγιά!

Οὐρανία Πρίγκουρη

Ὁδηγὸς τῆς σημερινῆς γενιᾶς τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ Λ. ΚΟΝΙΟΡΔΟΥ ΣΤΟΝ «Δ»

Ἡ κ. Λυδία Κονιόρδου γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα. Σπούδασε Ἀγγλικὴ Φιλολογία, μουσικὴ καὶ τραγούδι. Ἀποφοίτησε ἀπ' τὴν Δραματικὴ Σχολὴ τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου καὶ στὴ συνέχεια συνεργάστηκε μὲ τὸ Θέατρο «Δεσμοί» τῆς Ἀσπασίας Παπαθανασίου, τὸ Θέατρο Ἀνοιξης, τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο, τὸ Θέατρο Τέχνης γιὰ 9 χρόνια, τὸ Θεσσαλικὸ καὶ τέλος μὲ τὸν Λευτέρη Βογιατζῆ. Ἐχει σκηνοθετήσει στὸ Θεσσαλικὸ Θέατρο τὸ ἔργο τοῦ Λόρκα «Φασουλῆδες μὲ τὴν μαγκούρα», στὸ ΔΗΛΕΔΕ Πάτρας τὴν «Ἐλίζα» τῆς Καλογεροπούλου, στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ν. Ὑόρκης τὴν «Κασσάνδρα» τῆς Κρίστα Οὐόλφ. Διδάσκει ὑποκριτικὴ θεάτρου στὴ Δραματικὴ Σχολὴ τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

* * *

Ἡ κ. Λυδία Κονιόρδου παρεχώρησε εὐγενῶς στὸν «Δαυλὸ» τὴν ἀκόλουθη συνέντευξη:

Ἑρώτηση: Παρουσιάζει κάποια ἰδιαιτερότητα τὸ ἀρχαῖο ἐλληνικὸ δράμα σὲ σύγκριση μὲ κάποια ἄλλα θεατρικὰ εἶδη;

Ἀπάντηση: Εἶναι παγκόσμιο. Εἶναι ἓνα εἶδος θεάτρου ποὺ ξεπερνάει τὸν τόπο καὶ τὸν χρόνο. Ἐχει διαπεράσει τοὺς αἰῶνες καὶ τὶς γενιές. Κάθε γενιὰ βαπτιζόμενη σ' αὐτὰ τὰ κείμενα ἀναγνωρίζει πράγματα ποὺ τῆς εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ προχωρήσει, γιὰ τὴν αὐτογνωσία της καὶ γιὰ νὰ καταλάβει τὸν κόσμον γύρω της. Ἰδιαιτέρως τὰ τελευταῖα χρόνια, μέσα στὸν 20ὸ αἰῶνα, οἱ γενιές ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη αἰσθάνονται αὐτὰ τὰ κείμενα ζωτικῆς σημασίας γιὰ νὰ φωτισθῇ ἡ ὕπαρξίς τους, γιὰ νὰ φανῇ πῶς θὰ προχωρήσουν στὸ μέλλον. Ἴσως γιὰ τὴν αὐτὴν αἰτία αὐτὰ γεννήθηκαν σὲ μιὰ ἱστορικὴ περίοδο, ποὺ λειτουργοῦσε ἀντίστοιχα μὲ τὴν δική μας σήμερα ἢ ἀνθρωπότη, ὅταν τότε –ἐντοπίζω περισσότερο στὸ ἐπίπεδο τῆς συνείδησης τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπος ἄρχισε νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ὕπαρξή του σὰν μονάδα, σὰν πολίτης καὶ ὄχι μέσα ἀπὸ μιὰ οἰκογένεια, μιὰ φυλὴ, μιὰ κάστα. Ἀλλὰ μέσα ἀπὸ ἱστορικὲς συνθήκες μὲ ἀναγκαιότητες – Ἀνάγκη μὲ κεφαλαῖο, αὐτὸ ποὺ ὀνόμαζαν ἔτσι οἱ Ἕλληνες – στρώθηκε ὁ δρόμος, ὅπου ὁ ἀνθρώπος ἀναγκάστηκε νὰ κάνει τὸ ἐπόμενό του βῆμα, τὸ συνειδησιακό. Νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συνείδηση τοῦ ἀτόμου-πολίτη. Ἐκεῖ πάνω δημιουργήθηκε τὸ οἰκοδόμημα τῆς δημοκρατίας, ποὺ ἀκόμα σήμερα διώχνουμε, ἀλλὰ καὶ ταυτόχρονα τὸ θέατρο, ποὺ πάντα σὰν ἓνας εὐαίσθητος φορέας συλλαμβάνει αὐτὴν τὴν τραγικὴ στιγμή τῶν δύο πόλων, ποὺ ἀνάμεσά τους βρίσκεται ἀναποφάσιτος ὁ ἀνθρώπος. Τὸ βλέπουμε στὸ θέμα τῆς Ἀντιγόνης, τοῦ Οἰδίποδα, ὅπου ἐκφράζονται αὐτὰ τὰ τραγικὰ διλήμματα. Κι' ὁ ἓνας ἔχει δίκιο ἀλλὰ κι' ὁ ἄλλος, καὶ μέσα ἀπ' αὐτὴν τὴν τριβὴ ὁ ἀνθρώπος βρίσκει τὴν πορεία του. Ἐκεῖ βρίσκεται τὸ τραγικόν. Κάτι ἀντίστοιχο συμβαίνει καὶ σήμερα. Ὁ πολιτισμὸς μας ἔχει φτάσει στὸ τέρμα του. Γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ κοινωνία, νὰ μὴν καταστραφεῖ, νὰ

σαπίσει, είναι Ἀνάγκη νὰ ἀνελκυστεῖ σ' ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο.

Ἑρώτηση: Μπορεῖ νὰ δώσει λύση τὸ ἐλληνικὸ δράμα;

Ἀπάντηση: Πιστεύω, ὅτι τὸ ἐλληνικὸ δράμα ἀπ' τοὺς τελευταίους ἐρασιτεχνικούς θιάσους μέχρι μεγαλύτερα θέατρα ξαναγυρνάει σ' αὐτὰ τὰ κείμενα ἀναζητώντας ὄχι ἀπαντήσεις, ἀλλὰ τὴν τριβὴ μὲ τὰ ἐρωτήματα ποὺ θέτουν αὐτὰ τὰ ἔργα. Καὶ εἶναι ἔργο τοῦ καθενὸς νὰ διαλέξει τὸν δρόμο του καὶ νὰ βγάλει τὰ συμπεράσματά του.

Ἑρώτηση: Ἀμφισβητεῖ δηλαδή;

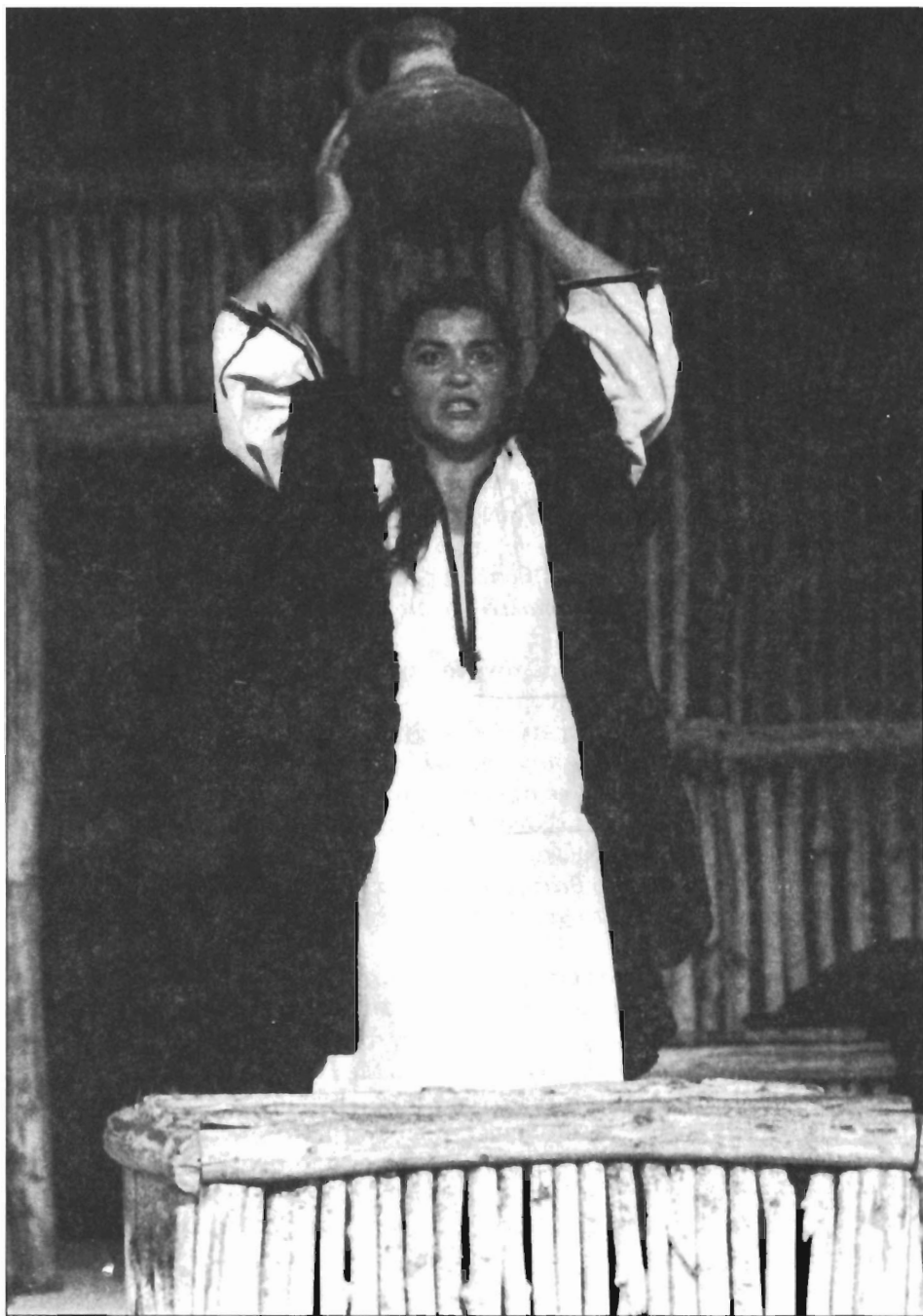
Ἀπάντηση: Ναί, ἀμφισβητοῦν κάποια κατεστημένη κατάσταση ὅλοι οἱ ποιητὲς μὲ τὸν τρόπο τους. Ἀλλὰ δείχνει καὶ τὴν προσωπικὴ εὐθύνη τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὴν κοινωνία. Προσοχὴ ὅμως, ὄχι μὲ τὴν ἔννοια τοῦ «πρέπει». Λένε: αὐτὸ συμβαίνει ἀπὸ δῶ, αὐτὸ ἀπὸ κεῖ. Ὅταν τὰ δύο συναντηθοῦν, θεατὲς, βγάλτε τὰ συμπεράσματά σας.

Ἑρώτηση: Δίνει ταυτόχρονα λοιπὸν καὶ ἐλευθερίαν σκέψεως;

Ἀπάντηση: Βεβαίως, καὶ δὲν νομίζω ὅτι ἔχουν δημιουργηθεῖ ποτὲ πιὸ διαλεκτικῆς μορφῆς δημιουργήματα ἀπ' αὐτὲς τίς τραγωδίες. Ἐκεῖ ποὺ ἓνας σημαντικός χαρακτήρας λέει «πρέπει αὐτό», ἓνας ἄλλος χαρακτήρας ἐξ ἴσου σημαντικός καὶ ἐξ ἴσου καίριος λέει «πρέπει ὅμως καὶ ἐκεῖνο». Πολλὲς φορὲς στίς παραστάσεις, καὶ αὐτὸ τὸ θεωρῶ ὀλέθριο, ἐπειδὴ μιὰ γενιὰ ἤθελε νὰ ἀποδείξει μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ κείμενα κάποια ἰδεολογικὴ ἀνάγκη τῆς, ἔκοβε πολλὲς φορὲς τὸν ἀντίλογο ἢ κατὰ τὸν χορό. Λὲς ἂς ποῦμε στὸν Προμηθεά, ὅτι ὁ Προμηθεὺς εἶναι ὁ ἀντιεξουσιαστής ποὺ τὰ βάζει μὲ τὸν Δία καὶ ἤθελε μιὰ ἀποψη νὰ ἀποδείξει, ὅτι ὁ Προμηθεὺς εἶναι λαϊκὸς ἥρωας ποὺ τὰ βάζει μὲ τὸν Δία, τὰ βάζει μὲ τὴν ἐξουσία. Ὅμως μέσα ἀπ' τὸ χορὸ φαίνεται, ὅτι καὶ ὁ Προμηθεὺς ἀπ' τὴν μεριά του διαπραττεῖ ὕβρη καὶ διαταράσσει τὴν ἰσορροπία καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ὑφίσταται τὸ τίμημα αὐτὸ τῆς ὕβρης του. Ὁ Δίας δὲν εἶναι ὁ «κακὸς θεός», ἀλλὰ εἶναι ἡ μορφοποίηση μιᾶς τάξης καὶ ἁρμονίας τοῦ κόσμου, τὴν ὁποία, πρὶν κάποιος νὰ τὴν διασαλεύσει, πρέπει νὰ τὸ σκεφτεῖ μὲ μεγάλη σφροσύνη.

Ἑρώτηση: Πάνω σ' αὐτὸ εἶναι ἡ ἐπόμενη ἐρώτηση. Ὑπάρχει καλὸ καὶ κακό, ὅπως φαίνεται μέσα στὸ δράμα;

Ἀπάντηση: Ἐγὼ δὲν πιστεύω, πὼς ὑπάρχει καλὸ καὶ κακό. Αὐτὰ εἶναι διλήμματα μιᾶς περιόδου ποὺ ἐκφράστηκε στὰ τελευταῖα μας χρόνια μὲ ἓνα ἰδεολογικὸ, ὅπου ἔπρεπε ἡ Ἀντιγόνη νὰ εἶναι καλὴ, ὁ Κρέων ὁ κακός, ὅπωςδὴποτε ἡ Ἰφιγένεια ἢ καλὴ καὶ ὁ Θόας ὁ δάρδαρος καὶ ἀφελὴς βασιλιάς, ποὺ αὐτὴ (ἡ Ἰφιγένεια) κατόρθωσε νὰ ξεγελάσει. Ὅμως στὸ κείμενο τοῦ Εὐριπίδη ἀμφισβητεῖται ποῦ εἶναι ὁ πολιτισμὸς καὶ ποῦ ἡ βαρβαρότητα. Καὶ εἶναι ἀνατριχιαστικὸ τὸ πὼς φέρνει τὸ ἐρώτημα: Ἐσεῖς ποὺ θεωρεῖτε τὸν ἑαυτὸ σας πολιτισμένο –ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες– σκοτώνετε τὴ μάνα σας, ἐξαπατᾶτε τοὺς πάντες ἢ τὰ πάντα, γιὰ νὰ πετύχετε τὸν σκοπὸ σας, θυσιάζετε τὰ πιστεύω σας πρὸς χάριν τῆς σωτηρίας καὶ ἐπιδίωξής σας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὑπάρχει καὶ ἓνας κόσμος βαρβάρων ποὺ πεθαίνει, γιὰτὶ πὼς νὰ ἐπιδιώκει μέσα σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ δόλου, ποὺ κάνει ὅμως ἀνθρωποθυσίες, γιὰτὶ ἀνῆκει σὲ μιὰ παλαιότερη μορφή κοινωνίας, ἀλλὰ δὲν ἔχει χάσει τὴν πίστη του, τὴν ἀνθρωπιὰ του, τὸν σεβασμὸ τοῦ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Καὶ ὑπάρχει ἀντιπαράθεση τῶν δύο κόσμων. Δὲν λέει ὅμως, ὅτι εἶναι καλὸς ὁ δάρδαρος ἀλλὰ

*Ἡ τραγωδὸς Λυδία Κονιόρδου σὲ μία σκηνὴ ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς
«Ἡλέκτρας» τοῦ Εὐριπίδου τὸ καλοκαίρι τοῦ 1993 στὸ θέατρο Ἐπιδαύρου.*

ούτε καὶ κακός, φτάνει μόνο στο γεγονός ὅτι εἴμαστε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες κακοὶ καὶ δόλιοι, λέει καὶ αὐτό, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη λέει ταυτοχρόνως ὅτι αὐτὸ εἶναι καὶ ἓνα τίμημα τοῦ πολιτισμοῦ μας πού τὸ διώνουμε.

Ἑρώτηση: Καὶ εἶναι πολὺ σημαντικό τὸ ὅτι ἓνας Ἕλληνας, ὁ Εὐριπίδης, ἐκφράζει τέτοιες ἀπόψεις, ὅπου δὲν μεροληπτεῖ οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἄλλου. Δὲν νομίζεις;

Ἀπάντηση: Naί, παρουσιάζει ἀντικειμενικὰ μέσα ἀπὸ μιὰ ποιητικὴ ἐνόραση αὐτὸ πού συλλαμβάνει γύρω του σὰν δυνάμεις πού συγκρούονται καὶ ἀποκαλύπτουν τὴν ἀλήθεια. Αὐτὴ ἡ σύγκρουση ρόλων συμβολίζει καὶ τὴν συνεχῆ ἐξέλιξη, δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ πάγιο.

Ἑρώτηση: Ἐχει ἄρα οἰκουμενικὸ καὶ διαχρονικὸ χαρακτήρα. Γιατὶ δὲν νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ περιοριστεῖ στὸν συγκεκριμένο ἐλληνικὸ χωρὸ ἢ σὲ κάποια συγκεκριμένη χρονικὴ στιγμή.

Ἀπάντηση: Βεβαίως. Καὶ νομίζω, ὅτι κάθε μεγάλος ποιητής, ὅταν ἀρθρώνει ἓναν τέτοιο λόγο, ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τοῦ τόπου του καὶ γίνεται κληρονομιά ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ὁμορφιά ὅλων τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ ὄχι μόνο τῶν Ἑλλήνων, πού ἔχουν χτυπήσει μιὰ τέτοια φλέβα ἀλήθειας.

Ἑρώτηση: Κάποια συγκεκριμένη στιγμή τὸ θέατρο καταδιώχτηκε. Κλείσαν τὰ θέατρα, ἀπαγορεύτηκε στοὺς ἡθοποιούς νὰ παρουσιάζουν ἔργα ὅπουδὴποτε ἄλλου, οἱ ἡθοποιοὶ ἐθεωροῦντο πολῖτες β' διαλογῆς, τὸ ἐλληνικὸ δρᾶμα γενικὰ τέθηκε σὲ διωγμό.

Ἀπάντηση: Naί, αὐτὸ ἔγινε μὲ τὸν Χριστιανισμό, τὴν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐξουσίας.

Ἑρώτηση: Ἐκφράζει μήπως αὐτὸ ταυτόχρονα καὶ τὴν σύγκρουση δύο κόσμων, ἡ ὁποία στὸ θέατρο διαφαίνεται καλύτερα;

Ἀπάντηση: Νομίζω, ὅτι τὸ θέατρο, αὐτὸ πού ὑπῆρχε, ἦρθε σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ συμφέροντα τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐξουσίας, πού ἔπρεπε νὰ ἐδραιωθεῖ πάνω σὲ κάποια ἄλλα πρότυπα καὶ δεδομένα.

Ἑρώτηση: Πῶς ἀντιδρᾷ ὁ θεατὴς στὰ ἔργα πού παρουσιάζετε στὴν Ἑλλάδα καὶ πῶς στὸ ἐξωτερικὸ; Τί στοιχεῖο κοινὸ τοὺς ἐνώνει; Ὑπάρχουν διαφορὲς στὶς ἀντιδράσεις;

Ἀπάντηση: Στὸ ἐλληνικὸ κοινὸ, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἀμεσότητα τοῦ λόγου, ὑπάρχει ἀντίστοιχα μιὰ «ἀπάντηση» ἀπ' τὸ κοινὸ πιὸ ἄμεση, εἴτε στὴν κωμωδία ἓνα γέλιο εἴτε στὴν τραγωδία ἓνα χειροκρότημα εἴτε ἀκόμα βουδὰ αἰσθάνεται τὴν ποιότητα τῆς ἐνέργειας, πού σοῦ στέλνεται πίσω. Μὲ ἓνα ξένο κοινὸ τὰ πράγματα χωρὶς νὰ εἶναι ὑποδεέστερα, εἶναι πιὸ ἐσωτερικά, εἶναι ἄλλης ὕψους. Ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐπικοινωνεῖς μὲ ἐνέργεια καὶ αἰσθήσεις, ἀπευθύνεσαι σ' ἓνα βαθύτερο στρώμα πέρα τοῦ λόγου, τοῦ λόγου ὅμως πού ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν γλῶσσα. Ὑπάρχουν ὅμως ὅλων τῶν εἰδῶν οἱ γλῶσσες, ἡ γλῶσσα τοῦ σώματος, τῶν σημάτων, τῶν ἡχων, τῆς ἐνέργειας, τοῦ ἐσωτερικοῦ κραδασμοῦ, ὅπως καὶ ἡ καθαρὰ θεατρικὴ γλῶσσα τῆς σχέσης πάνω στὴ σκηνή. Καὶ ἐκεῖ εἶναι ἡ μαγεία τοῦ Θεάτρου, πού χωρὶς τὰ λόγια καταλαβαίνει τὴ σχέση τῶν χαρακτήρων.

Ἑρώτηση: Πῶς φαντάζεσαι ἓναν κόσμον χωρὶς θέατρο;

Ἀπάντηση: Δὲν μπορῶ νὰ φανταστῶ κάτι πού δὲν γνωρίζω.

Ἑρώτηση: Ὑπῆρχε ὅμως μιὰ συγκεκριμένη ἐποχή.

Ἀπάντηση: Δὲν εἴμαστε σίγουροι ὅτι ὑπῆρχε. Δὲν ἔχουμε καταγραφή, γιατί ἡ καταγραφή ἦταν στὰ χέρια κάποιων κύκλων ποὺ διατηροῦσαν ὅ,τι τοὺς συνέφερε. Δὲν εἴμαστε σίγουροι λοιπόν, ἂν ὑπῆρχε ἢ ὄχι. Τὸ γεγονός ὅτι ἔχουν διατηρηθεῖ τὰ Ἀναστενάρια παρὰ τὸν πόλεμο ἐναντίον τους, παρ' ὅλο ποὺ ἡ Ἐκκλησία τόσα χρόνια προσπάθησε νὰ τὰ πνίξει καὶ παρ' ὅλο ποὺ δὲν ὑπάρχει πιὸ ἰσχυρὴ ἀπόδειξις διατήρησης τῆς ζωῆς τοῦ διονυσιακοῦ στοιχείου μέσα ἀπ' τοὺς αἰῶνες παρὰ μέσα ἀπ' τὰ δρώμενα αὐτά, ποὺ παραμένουν ζωντανὰ στὸν τόπο μας ὅπως καὶ στὴν Βουλγαρία. Ἄλλωστε στὶς τελετὲς αὐτὲς δὲν ὑπῆρχαν σύνορα. Τὰ σύνορα τὰ φτιάχνουν αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ ὀρίσουν τὰ χωράφια τους.

Εὐάγγελος Μπεξῆς

ΠΑΝΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ζήση μου...

[ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ]

Ζήση μου, πῶς ἀνέμπορη καὶ θεριεμένη ἡ πλάση
ἀνέχεται ἀνεμόδαρτα τ' ἀρχοντολόι τῆς κλίκας
σὰν τὸ τσιμπούρι, ποὺ σφιχτὰ ἀγκαλιάζει καὶ σκοτώνει
καὶ δὲν μπορεῖ –δόλιε λαέ!– νὰ εἰπεῖ: «σταμάτα, φτάνει»;
Ποιὰ εἶν' ἀπ' τὴ μοῖρα ἡ προσταγή καὶ σέρνονται οἱ φαμίλιες
στὰ πόδια τῶν ἀνίκανων; Οἱ σαλτιμπάγκοι τώρα
μᾶς κυδεροῦν; Ἀπόκαμα νὰ σὲ θωρῶ νὰ γέρνεις.
Πάρε στὸ χέρι φοδερὴ ρομφαία τῆς ἀμάχης,
μὴ λάχει Ὁδριὸς κι ἀφουγκραστεῖ καὶ σῇσει ὁ ἀπάνου κόσμος.
Γιατὶ τὸ ψέμα εἶν' ἀφορμὴ κι ὁ δόλος· πάλι ἡ ἀπάτη
τὰ καταρράχια γιόμισε κι ἦρθε ὁ κλαυθμὸς κι ὁ θρήνος.

ANNA ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ

Ἀφαία ἡ ἐμφανὴς

Πέτρινη σιωπὴ ἡ χεῖ
τὴν κρείττω ἀρμονία τοῦ φανεροῦ.

Ὁρθόκορμη ἀκινήσια τῶν κιόνων,
κι ὁ οὐρανὸς νὰ μπαίνει ἀπὸ παντοῦ
μὲ μυρωδιὰ τοῦ πεύκου
κι ὀλοῦθε ἡ γῆ μὲ τὸ δέσμα τῆς Ἀνοιξῆς.
Ἐν' ἀσφοδεῖλι σὲ στάση προσευχῆς.
Ἀφαία ἡ ἐμφανὴς,
δολιχαίωνη,
κινοῦν ἀκίνητον,
θεότης ἑλληνικὴ.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΣΤ. ΜΕΛΙΣΣΙΝΟΣ,

‘Ο Οιδίποδας τοῦ Λαῖου καὶ ἡ συνωμοσία τῆς σιωπῆς

Σύμφωνα μὲ τὴν «Ποιητικὴν» τοῦ Ἀριστοτέλους «τραγωδία ἐστὶ μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας...», δηλαδή ἀναπαράσταση καὶ ἀναβίωση στὴν σκηνὴ σπουδαίων γεγονότων τοῦ παρελθόντος, ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν «κάθαρσιν» ἢ τοὶ στὴν ἀποτροπὴ τῆς κοινωνικῆς «ἐντροπίας» καὶ στὴν ἀποκατάσταση τῆς τάξεως καὶ τῆς ἁρμονίας. Καὶ μέχρις ἐνὸς ὀρισμένου χρονικοῦ σημείου ἡ τραγωδία ἐπιτελοῦσε αὐτὸν τὸν ὑψηλὸς σκοπὸς· μὲ τὴν πάροδο ὅμως τοῦ χρόνου οἱ ποιητὲς ἐξετράπησαν τοῦ σκοποῦ τοὺς καί, ὑποτασσόμενοι εἴτε σὲ καλλιτεχνικὰς ἀνάγκας εἴτε σὲ πολιτικὰς σκοπιμότητες, προέβαιναν καὶ προβαίνουν στὴν ἐπινόηση καὶ κατασκευὴ ψεύτικων ἢ καὶ ἐντελῶς φανταστικῶν σεναρίων καὶ ἐπεισοδίων ἢ, τὸ ἄκρως χειρότερο, καὶ στὴν παραχάραξη καὶ παραποίηση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας τῶν παμπалаίων μύθων... (ἐκτενέστερα βλέπετε Η. Τσατοόμοιρου, *‘Ιστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*, ἐκδ. «Δαυλὸς» 1991, σελ. 76-78).

Ἀσφαλῶς γνωρίζουμε, ὅτι «ποιήσις φιλοσοφικώτερον καὶ σπουδαιότερον ἱστορίας ἐστὶ» (Ἀριστοτέλης), ὅπως καὶ πιστεύουμε ἀταλάντευτα ὅτι «ἡ ἐρευνα ἢ ἡ ἀναζήτησις τοῦ ἀληθινοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπόκειται σὲ περιορισμούς», κάτι ποῦ, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ «Δαυλοῦ». «Ἀπὸ τὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ μέχρι τὴν κατάργησιν ἢ διαστρέβλωσιν τοῦ ἀντικειμένου ἐνδιαφέροντος ἀπ’ τὸν ἐνδιαφερόμενον ἐρευνητὴ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ. Ὑπάρχει αὐτονόητα ἀνατροπὴ τοῦ πρωταρχικὰ ὑπαρκτοῦ καὶ πρωταρχικὰ ἀναγκαίου συστήματος τῆς ἀλήθειας... μ’ ἀπρόβλεπτες συνέπειες γιὰ τὸν πολιτισμὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο...» (ἐκτενέστερα βλέπετε «Δαυλὸν», τεύχη 48 Δεκ. ’85 καὶ 46 Ὀκτ. ’85).

***

Αὐτὸ τὸ «σύστημα τῆς ἀλήθειας» ἔχει ἀνατραπεῖ ἐξάπαντος, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἱστορία-μῦθο τοῦ «Οἰδίποδος Τυράννου». Τὰ δύο μέρη τῆς τριλογίας – «Λαῖος» καὶ «Χρυσίππος» – ἔχουν ἐξαφανισθεῖ καὶ μόνο τὸ ἕνα διασώθηκε – «ἂν καὶ ἀποπειράθηκαν νὰ τὸ ἐξαφανίσουν καὶ αὐτὸ ὅλοι οἱ μεταχριστιανικοὶ αἰῶνες. Τὸ παράδοξο πάντως τῶν παραδόξεων εἶναι, ὅτι προβάλλονται τὰ ἀνατριχιαστικὰ μὰ ἄκρως δυσανάγνωστα γεγονότα καὶ ἀποκρύπτεται (γιὰ 25 αἰῶνες) τὸ οὐσιώδες τοῦ μαθήματος», λέγει ὁ κ. Στ. Μ. στὸ ἐν ἐπικεφαλίδι σύντομο μελέτημά του. Σχετικὰ μὲ τὸν «Οἰδίποδα Τύραννο»: «ἐκατοντάδες θεατροκριτικὲς ἐγράφησαν. Χιλιάδες θεωρητικὲς ἀναλύσεις ἐγίνηκαν. Πανεπιστημιακοὶ καθηγητὲς καὶ ἄλλοι “ρέκτες” τῆς ἀνάλογης ὕλης σχολίασαν (καὶ σχολιάζουν) μπροστὰ στὰ μάτια ἐκθαμβῶν φοιτητῶν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ τοὺς. “Ε, λοιπόν! Πῶς συμβαίνει νὰ μιλοῦν πάντοτε γιὰ ὅτιδήποτε ἄλλο καὶ νὰ παρακάμπτουν πάντοτε τὸν οὐσιώδη πυρῆνα τοῦ ζητήματος; Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ φιλόσοφοι; Αὐτοὶ ποῦ ὑποτίθεται πῶς: Συγκεντρώνοντας τὰ τελευταῖα ἐπιτεύγματα “ἐπὶ παντός τοῦ ἐπιστητοῦ”, ποῦ προχωροῦν σὲ “ἀνασυνθέσεις καὶ σὲ φυσιολογικὰ ἀπορρέοντα κορυφαῖα συμπεράσματα”; Καὶ αὐτοί, πῶς ἀρνοῦνται νὰ “φιλοσοφήσουν” ἐπὶ τοῦ προκειμένου; Τάχατες, σεμνοτυφίας φραγμοὶ καὶ παραλύουν τοὺς “λοδοὺς” τῶν ἐγκεφάλων τοὺς; “Ἡ τὸ πανίσχυρο (κατὰ καιροὺς καὶ τόπους) “ἱερατεῖο” τῆς καθεστηκυίας “τάξεως” τοὺς κάνει πάντοτε τὸ γνωστὸ νεῦμα τοῦ δακτύλου μπροστὰ σὲ σφραγισμένα χεῖλη; “Ἡ μήπως –τελικά– δὲν εἶχε φθάσει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ὡς τώρα; Πάντως πίστη ἔχω πῶς, ὅταν φθάνη ἡ στιγμή τῆς ἀλήθειας, τότε παίρνει μορφὴ χιονοστιβάδας ἢ ἐπαλληλίας τῶν γεγονότων» (σελ. 3-4).

***

‘Ο ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς τοῦ πονήματος αὐτοῦ Σ.Μ. μετὰ ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἐρωτημάτων

των και υποθέσεων διαπιστώνει «τὴ μεταβολὴ τοῦ σύγχρονου παγκόσμιου χωριοῦ, ὅπως προσφῶς χαρακτηρίζεται σήμερον ὁλόκληρη ἡ ὑδρόγειος, σ' ἓνα ἀπέραντο πορνεῖο, πού προσεγγίζει –μὲ φρενήρη ταχύτητα– γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τοὺς Δαντικοὺς χώρους τῶν Βιβλικῶν πορνικῶν πόλεων, μᾶς πλησιάζει στὸ μηδενικὸ σημεῖο μιᾶς ἀντίστροφης μέτρησης, πού θὰ ἐξαφανίσει πιθανῶς γιὰ ἀμέτρητους αἰῶνες καὶ πάλι τὸ πρόσωπο τῆς γῆς» (σελ. 5).

Συνεχίζοντας ὁ συγγραφεὺς διερωτᾶται –ἔλως θὰ διερωτᾶσθε καὶ σεῖς, ἀγαπητοὶ ἀναγνώστες– «τί εἶδους σχέση καὶ συνάφεια μπορεῖ νὰ ᾿χη μ' ὅλα αὐτὰ ὁ Οἰδίποδας; τὰ ἐν πολλοῖς μεγάλωστομα καὶ πιθανῶς ἀταίριαστα μὲ τὸ ὑποκείμενό του»; Γιὰ νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν εὐθύτατα: «*Νομίζω, πὼς ἔχει τὴ σχέση: Τῆς χαρναγῆς τῆς παγκόσμιας διαφθορᾶς πρὸς τὴν σημερινὴ ἀποκορύφωσή της, πού ἂν δὲν τὴν ἀνατρέψουμε γρήγορα, θὰ συμπαράσῃ τὸν κόσμον μας στὴν ἀφανιστικὴ του δύση...*» (ὁ.π.).

Ὁ Σ.Μ., ἀφοῦ διεξέρχεται περιληπτικὰ τὸ γνωστὸ μῦθο τοῦ Οἰδίποδος (σελ. 5,6,7), παρᾶθεῖ τὰ ἄγνωστα στοὺς πολλοὺς στοιχεῖα τῆς ἱστορίας, πού ἀποτελοῦν καὶ τὸ «ψαχνό» τῆς υποθέσεως, καὶ πού ἐν περιλήψει ἔχουν ὡς ἑξῆς: Ὁ Λαῖος τοῦ Λαβδάκου, ἐκθρονισμένος ἀπ' τοὺς Ἀμφίωνα καὶ Ζῆθον καὶ ὀρφανός, καταφεύγει στὸν γνωστὸν Πέλοπα καὶ τοῦ ζητεῖ προστασίαν. Στὸ παλάτι τοῦ Πέλοπος ὁ ἔφηβος Λαῖος ἀνδρώθηκε, ἀπολαμβάνοντας τῆς πλήρους ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως... Ἐκπαιδεύοντας ὁμως στὴν ἄρματοδρομίαν τὸν ἐκπάγλου καλλονῆς νεαρώτατον υἱὸ τοῦ προστάτη του Χρύσιππο, κατεκυριεύθη ἀπ' τὸ πάθος καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ κάθε τι διάζει τὸ παιδί, καθιστάμενος ἔτοιμος δράστης ἑνὸς πρωτοφανοῦς γιὰ τὸν ἑλληνοευρωπαϊκὸν κόσμον ἐγκλήματος. Ἀμέσως μετὰ, συνελθὼν εἰς ἑαυτόν, ἀναλογίζεται τὴ βαρὺτητα τῆς πράξεώς του καὶ δραπετεῦει μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα πρὸς τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα. Ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ μεταξύ, συναισθανόμενος τὸ ἀνεπανόρθωτο τῆς ἀτιμώσεώς του, σπεύδει ν' αὐτοκτονήσῃ, ψυχορραγοῦντα δὲ τὸν βρῖσκει ὁ τραγικὸς Πέλοπας, πού προφθαίνει ἀπλῶς νὰ τοῦ ἀποσπᾷ τὸ λόγο τῆς ἀπονενουμένης του ἐνεργείας. Ὁ Πέλοψ καταδίωξε τὸν ἐγκληματὴ καὶ ὕβριστή, πλὴν ὁμως ἀδίκως, γι' αὐτὸ καὶ ἀπελπισμένος παρεκάλεσε γονυπετῆς τοὺς ἄνακτες θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, νὰ τὸν τιμωρήσουν ἀναλόγως. Ὁ Κρονίδης καὶ ἡ Ἥρα, ὑπακούοντες στὸ νόμον πιὸ πολὺ παρὰ στίς κατάρεις τοῦ Πέλοπος, ἀποφασίζουν τὸν μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου σπέρματος ἀφανισμόν τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν, μιὰ ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἀνέθεσαν πρὸς ἐκτέλεσιν στὸν Ἀπόλλωνα. «*Φοδερὲς εἶναι οἱ συνέπειες. Οἱ ἀθῶοι πολῖτες καὶ ὑπήκοοι τοῦ Καδμείου – γιὰ τὸ μεταξὺ ὁ Λαῖος ἐνθρονίσθηκε – ὑποφέρουν τοὺς ἰδιοὺς ψυχοσωματικὸν πόνους μὲ τοὺς ἐνόχους (ἢ μᾶλλον τὸν ἐνοχὸν καὶ τοὺς συνενόχους πού τὸν ἐνθρόνισαν). Οἱ ἀνέθυνοι ξεπληρώνουν τὸ ἴδιον σκληρὰ τὰ ἐγκλήματα τῶν ὑπευθύνων... Γιὰ τὸν ὅταν ὁ βασιλεὺς (Νοῦς) ἀποπλανημένος πράττει ἔξω ἀπ' τὰ ὅρια τῶν ὕγιων προδιαγραφῶν (ἐπιθυμίες), δάλλεται ἀναπόδραστα τὸ σύνολον τοῦ κοινωνικοῦ σώματος*».

Τώρα, σὲ ἀναλογία μὲ τὴν πρωτάκουστη στὴν ἀνοσιότητά της ὁμοφυλοφιλικὴ πράξις πού πῆγασε ἀπ' τὴν διεστραμμένην ψυχροσύνησιν τοῦ Λαῖου, ἔρχονται οἱ τρομεροὶ καρποὶ σὰν ἐπίχειρα τῆς κακίας του. Ὁ ἄνθρωπος πού σκότωσε τὴν ἀνδρικήν φύσιν τοῦ συνανθρώπου του, πληροφορεῖται, «νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ τεκνοποιήσῃ, γιὰ τὸ ἴδιον τοῦ τοῦ παιδὶ θὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ θὰ νυμφευθεῖ –αἰμομικτικὰ– τὴ μητέρα του». Φυσικὸ εἶναι, τὴν πορεία τῶν πραγμάτων κανεὶς νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὴν ἀνακόψῃ, ἀφοῦ ἦταν ἀπόφασιν τοῦ Διός. «*Οἱ ἀμφισχημίες τῶν χρησμάτων τοῦ Μαντείου ὁδηγοῦν στὸ ἀναπόδραστο. Τὰ «πραγματικὰ» καὶ τὰ μυθολογικὰ στοιχεῖα τῆς δραματικῆς διαδρομῆς προσώπων καὶ συμβάντων... συναπαρτίζουν τὶς δολιχοδρομήσεις τῶν ἀτραπῶν, πού ἀναρριχῶνται στίς τραγικὰς κορυφώσεις, πού (ἀπ' τὴν ψηλότερήν τους) θὰ προκύψῃ ἡ καταστροφικὴ πτώσις. Τοῦ τέλους. Στὸ ἄγνους τὴν καθαρήν...*» (σελ. 7-9). «Ὁ ἀληθινὸς τραγικὸς ποιητὴς γνω-

ρίξει πώς ή ευθέα κοινωνιολόγηση των τρομακτικών επιπτώσεων μιας εγκληματικής πράξεως είναι αποκαλυπτικά καταλυτική για τις μετέπειτα διεργασίες του ανθρώπινου νοός, πού ενεργοποιείται στο να προλαβαίνει καταστροφικές καταστάσεις, πού —εκ των υστέρων— δέν μπορούν να διορθωθούν παρὰ μόνο με τὸ θάνατο. Καὶ αὐτὸ κάνει ὁ Σοφοκλῆς. Ἀντιθέτως, οἱ δραματογράφοι... οἱ ὑποτελεῖς τῶν προσωπικῶν τους ἀδυναμιῶν, διαστρέφοντας τὴ φυσικὴ ροὴ τῶν πραγμάτων, προκαλοῦν τὴ σύγχυση στὶς κοινωνικὲς ἐξελίξεις, μορφοποιώντας τις σὲ Σόδομα καὶ Γόμορα (ὅπως πράττουν οἱ «σεναριογράφοι» τῶν συγκαιρινῶν μας «σήριαλ» τῶν Τ.Υ. στὴν ἐγκληματικὴ τους ἀνευθυνότητα), προσπαθώντας νὰ προσθέσουν μετὰ τὸ κάθε ἐπόμενο τηλεοπτικὸ «κομμάτι» τους κι ἓνα καινούργιο ...«πετράδι» τους· πῶς ἀλλιῶς νὰ χαρακτηρίσω τὰ «ἐπινοήματά» τους σεξουαλικῶν καὶ δολοφονικῶν φαντασιώσεων ἀχαλίνωτων ἐγκεφάλων.... Τὰ παραπάνω διεκτραγωνδύμενα, ἀντιγραφόμενα ἀπὸ ἄτομα ἐγκληματικῶν προδιαθέσεων, διευρύνουν τὸ φαῦλο-κύκλω τῆς κοινωνικῆς κόλασης, πὺν σ' αὐτὴν μετατρέπεται ὁσημέραι μετὰ ρυθμοὺς γεωμετρικῆς προόδου τὸ «παγκόσμιο χωριό» τῶν βλάσφημων ἡμερῶν μας. Τὸ πλῆθος τῶν δυσνόητων συμφερόντων καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἄποψη, ὅτι καθαρίζοντας βρωμιὲς βρωμίζεις, ἔχει τριπλοκλειδώσει μέχρι σήμερα τὸ ταλαιπωρημένο «μυστικὸ τοῦ Οἰδίποδα»... Σ' αὐτὸ συνέβαλε τὰ μέγιστα καὶ ὁ Ἑβραϊοδιεγνέζος Δρ. Ζίγκμουντ Φρόυντ, πὺν διαστρεβλώνοντας τὸ μῦθο, τὸν ἔστρωσε στὸ τραπέζι τῶν ψυχαναλυτικῶν τοῦ ἐπιδιώξεων καὶ μετὰ τὴ μέθοδο τοῦ Προκρούστη τὸν ...ἐτεχνούργησε καταλλήλως» (σελ. 14-15).

Ἐμεῖς τι ἄλλο νὰ ποῦμε ἀπὸ ἓνα εἰλικρινὲς «εὐγε!» στὸν συγγραφέα.

Σαράντος Πάν

ΟΙ 11 ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Ὁ 11ος τόμος τοῦ «Δαυλοῦ» (τεύχη 121-132, Ἰανουάριος - Δεκέμβριος 1992) διδλωθετημένος καλλιτεχνικά (μαυρόδετος με χρυσοτυπία) διατίθεται μόνο στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ. Περιεχει:

- Τὴ συνέχεια τῶν ριζοσπαστικῶν, σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, ἐρευνῶν γιὰ τὴ γένεση τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς κατὰ τὴν αὐγὴ τοῦ Πολιτισμοῦ.
- Τὴν σὲ παγκόσμια κλίμακα καὶ ἀποκλειστικότητα ἐρευνα ἀποκρυπτογραφίσεως τῶν Γραμμικῶν Γραφῶν καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν παραλλαγῶν τους.
- Τὴ σύγκριση τῆς Ἑλληνικῆς μετὰ τὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς γλώσσες καὶ τὶς ἀποδείξεις γιὰ τὴν τεράστια γονιμοποιὸ ἐπίδραση πὺν ἄσκησε πάνω σ' αὐτὲς.
- Τὰ ἀνακαλυπτόμενα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐξάπλωση τῶν Ἑλλήνων σ' ὅλη τὴν Ὑδρόγειο κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο.
- Πληθώρα σχολίων, ἀναλύσεων, μελετῶν καὶ πληροφοριῶν γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ πολιτικὴ κατάσταση τοῦ καιροῦ μας καὶ τὴν κοσμοϊστορικὴ καμπὴ πὺν διανύει ἡ ἀνθρωπότητα. Στὸν τομέα αὐτὸν ἡ ἀνατομία τῆς ἐποχῆς μας καὶ οἱ προβλέψεις πὺν ἐπεχείρησε κατὰ τὰ τελευταῖα 11 χρόνια ὁ «Δ» ἐπαληθεύθηκαν πλήρως.

— Μὴν γεμίζετε τὶς διδλωθηῆκες σας μετὰ ἄχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στὰ ράφια τους τοὺς 11 ἐτήσιους τόμους τοῦ «Δαυλοῦ» ἐξασφαλίζοντας ἓνα κρίσιμο δοθῆμα, γιὰ νὰ ἐρμηνεύετε, σεῖς καὶ οἱ ἀπογόνιοί σας, καίρια καὶ χωρὶς ψευδαισθήσεις καὶ αὐταπάτες τὰ συμβάντα — παρελθόντα, παρόντα ἄλλα καὶ μέλλοντα.

ΤΙΜΗ ΤΟΜΟΥ (σελίδες 720-860): ΔΡΧ. 10.000

• Οἱ ἐτήσιοι τόμοι τοῦ «Δ» ἀποστέλλονται καὶ ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος στὰ τηλ.: 3223957 ἢ 9841655.